
"Det er fandeme ikke et bøssehotel det her"

En kvalitativ undersøgelse
af tidligere hjemløse LGBTQIA-personers
oplevelse af deres hverdagsliv under hjemløsheden

Speciale
Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde
Aalborg Universitet
Juni 2017

Lotte Birkelund Knudsen
Studienummer: 20151971
Antal anslag: 236.629

Forord

Jeg vil gerne takke projekt UDENFOR, for det samarbejde vi har haft under hele specialeprocessen. Uden jer ville nærværende speciale ikke være blevet det samme. I har givet mig adgang til feltet, og jeg er meget taknemlig for det arbejde, I har lagt i at hjælpe mig med at finde informanter.

Derudover skal der selvfølgelig lyde en kæmpe tak til de informanter, som har valgt at stille op og fortælle deres historie. Uden jeres historier ville det her speciale ikke have været muligt, så tusind tak!

Abstract

This thesis examines how previously homeless LGBTQIA people have experienced their everyday life during homelessness in Denmark. The overall purpose of this study is to achieve detailed insight into these persons' life stories, which can contribute with knowledge about this specific target group in a Danish context – an understudied field of research. The underlying motivation of this study is to contribute to the field of knowledge concerning homeless LGBTQIA people focusing on the practice of social work.

The scientific theoretical point of departure is phenomenological and the empirical framework consists of semi-structured life-world interviews with two former homeless persons, who can be defined as LGBTQIA people. One of the informants is transgendered, and the other one describes himself as androgynous with a fluent gender understanding.

The analysis is divided into five parts: the informants' search for identity through life as well as their conscious use of various types of identities; their way towards homelessness as well as their vulnerability as addicts; the bad and good experiences during homelessness due to their position as a LGBTQIA person; the betrayals and lack of recognition experienced from professionals; the retrospective which the informants' stories come from.

With regard to the analysis, I have applied Goffman's Stigma Theory and certain concepts from his dramaturgical model as well as Becker's theoretical notions on deviation. Furthermore, I have applied concepts of social marginalization and intersectionality as well as Honneth's theory concerning recognition and disrespect.

The analysis reveals that both informants have experienced being stigmatized due to their position as a LGBTQIA person. One of the informants has been exposed to verbal attacks and violence where the other informant has witnessed verbal attacks on another transgendered person. Like-wise both informants have experienced being part of a special community as homeless people. One of the informants has however been excluded from the community due to his identity as a transgender. Moreover, the analysis emphasizes a hierarchy with regard to the informants' stigmatized identities (homeless and LGBTQIA people). It shows that it is more acceptable to be homeless than it is to be a LGBTQIA person and that the homeless people even start stigmatizing other homeless people because of their position as LGBTQIA.

Both informants have, during their time as a homeless, had an abuse of marihuana, alcohol and/or drugs. For one of the informants the homelessness was caused by an abuse of alcohol, whereas the other informants' homelessness was caused by his use of marihuana, which increased significantly to a serious addiction of a variety of hard drugs after becoming homeless. Consequently, the reasons for their homelessness is not to be found in their position as LGBTQIA people. The informants have both experienced to be double marginalized because of their position as homeless and as LGBTQIA people. Additionally, both informants have also experienced or felt neglected/disrespected of professionals at shelters. The informants opine that there is a need for more insight in LGBTQIA.

Based on the informants' retrospective stories, they both look back on their time on the street as a tough period in their life. However, they also consider this period as having provided them with some positive qualities to take with them in their future.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	7
1.1 Afgrænsning.....	7
1.2 Problemfelt.....	8
1.3 Problemformulering.....	11
1.4 Læsevejledning.....	11
2. Hjemløshed og LGBTQIA.....	13
2.1 Fakta om hjemløshed.....	13
2.2 Social udsathed og social marginalisering.....	15
2.3 Fakta om LGBTQIA.....	16
2.3.1 Begrebsdefinitioner.....	16
2.3.2 Et historisk rids.....	18
2.3.3 Danske undersøgelser om LGBT-personers levevilkår.....	19
3. Metode.....	21
3.1. Fænomenologi.....	21
3.2 Dataindsamling.....	23
3.2.1 Adgang til et marginaliseret felt.....	24
3.2.2 Det semistrukturerede livsverdensinterview.....	26
3.3 Ethiske overvejelser.....	29
3.4 Præsentation af informanter.....	32
3.4.1 Mads.....	32
3.4.2 Rasmus.....	32
3.5 Databehandling.....	32
3.5.1 Transskription.....	32
3.6 Analysestrategi.....	33
4. Teori.....	37
4.1 Erving Goffman.....	37
4.1.1 Stigma.....	38
4.1.2 Dramaturgi.....	41
4.2 Howard Becker.....	42
4.2.1 Afgang.....	42
4.3 Intersektionalitet.....	44
4.4 Axel Honneth.....	45

4.4.1 Den retlige anerkendelse og nægtelse af rettigheder.....	45
4.4.2 Social værdsættelse og nedværdigelse af livsformer	46
5. Analyse.....	47
5.1 Identitet – en livslang søgen.....	47
5.1.1 Søgen efter identitet	47
5.1.2 Bevidst brug af forskellige identiteter	52
5.1.3 Delkonklusion	55
5.2 Vejen til hjemløshed og hvorfor hjemløsheden har været én lang rus.....	56
5.2.1 Vejen til hjemløshed	57
5.2.2 Hjemløsheden som én lang rus for at komme igennem dagen	62
5.2.3 Delkonklusion	67
5.3 Negative og positive oplevelser ved at være LGBTQIA-person og hjemløs	68
5.3.1 Dobbeltmarginaliseret.....	68
5.3.2 LGBTQIA som stigma	70
5.3.3 Det er mere acceptabelt at være hjemløs end LGBTQIA-person	74
5.3.4 Særligt fællesskab blandt hjemløse.....	76
5.3.5 Delkonklusion	78
5.4 Svigt og manglende anerkendelse af LGBTQIA-personer fra professionelle aktører.....	80
5.4.1 Manglende professionel indsigt i LGBTQIA	80
5.4.2 Svigt fra professionelle aktører	83
5.4.3 Delkonklusion	85
5.5 At komme ud på den anden side.....	86
5.5.1 What doesn't kill you makes you stronger	87
5.5.2 Frihed.....	89
5.5.3 Hverdagen er stadig svær.....	89
5.5.4 Hvad skal der ske nu?	90
5.5.5 Delkonklusion	92
6. Konklusion	93
7. Diskussion af specialets fund.....	97
8. Perspektivering.....	101
9. Litteraturliste	103
9.1 Udgivelser	103
9.2 Websider	106
10. Bilagsliste	108

1. Indledning

Nærværende speciale omhandler LGBTQIA-personers oplevelser af hverdagslivet som hjemløs. LGBTQIA står for lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex og asexual (uddybende definition i afsnit 2.3.1.). Oplevelserne bygger på to tidligere hjemløses fortællinger. Formålet med min undersøgelse er ikke statistisk repræsentativitet eller generaliserbarhed, men i stedet at få et detaljeret indblik i disse personers livsfortællinger, da det kan bidrage med viden om en målgruppe, der er underbelyst i en dansk kontekst. Motivationen for undersøgelsen er, at kunne bidrage med viden på dette felt i forhold til socialt arbejdes praksis.

1.1 Afgrænsning

Hjemløshed er en kompleks størrelse, derfor finder jeg det relevant at definere termen. Den mest anvendte definition af hjemløshed i Danmark, ifølge Olsen (2013), er udviklet af Preben Brandt, som er stifter af projekt UDENFOR:

”En person er hjemløs, når vedkommende ikke har en bolig, der kan opfattes som stabil, blivende og opfyldende vedkommendes krav til en rimelig boligstandard. Samtidig med at vedkommende ikke magter at benytte sig af samfundets relationer og institutioner i allerbredeste forstand – således familiært netværk samt private og offentlige institutioner af enhver slags, idet årsagen til dette kan være åbenlyse eller mere skjulte forhold hos den enkelte eller i den måde, samfundet indretter sig på.” (Brandt, 1992).

Ovenstående definition af hjemløshed favner mange slags hjemløse og er en meget bred definition. SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) har udarbejdet en mere operationel definition af hjemløshed, der er blevet benyttet ved kortlægningerne af hjemløshed i Danmark siden 2007. En person kan betegnes som hjemløs, hvis denne har befundet sig i én eller flere af nedenstående ni situationer under hjemløsetællingen. Kategorien ’andet’ dækker over overnatning i kolonihavehuse, campingvogne og lignende.

”1) Overnatter på gaden, i trappeopgang, i et skur eller lignende. 2) Overnatter på natvarmestue/værested med nødovertatning eller lignende. 3) Overnatter på

akut/midlertidigt botilbud som herberger og forsorgshjem. 4) Opholder sig på hotel, vandrerrhjem eller lignende pga. hjemløshed. 5) Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. 6) Bor i midlertidig udslusningsbolig uden permanent kontrakt. 7) Afsoner under Kriminalforsorgen, skal løslades inden for 1 måned og mangler en boligløsning. 8) Opholder sig på hospital/behandlingstilbud, skal udskrives inden for 1 måned og mangler en boligløsning. 9) Andet.” (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:18).

Forskellen på de to definitioner kommer primært til udtryk ved, at en person kan betegnes som hjemløs, selvom han/hun har en bolig, hvis denne bolig ikke opfylder personens krav til en rimelig boligstandard jævnfør Brandts definition. Definitionen fra SFI karakteriserer derimod hjemløse, som personer der ikke disponerer over egen bolig eller værelse. Det kan være svært at definere, hvornår en bolig ikke opfylder personens krav til en rimelig boligstandard, hvorfor jeg også har valgt at benytte mig af SFI's definition, da jeg skulle finde informanter til specialet (uddybes i afsnit 3.2.1).

For at afgrænse feltet hjemløshed, har jeg valgt at fokusere på LGBTQIA-personer som er tidligere hjemløse. Dette har jeg valgt, fordi der er en manglende viden om denne målgruppe i en dansk kontekst, og fordi projekt UDENFOR peger på, at der kan være en problematik omkring hjemløse LGBTQIA-personer, og at vi skal være bedre til at medtænke kønsidentitet og seksuel orientering som en udstødende faktor.

”[...] vi [er] bekendt med hjemløse LGBTQIA+ som afstår fra at tage imod tilbud om plads på herberg af frygt for seksuelle overgreb og vold. De vælger i stedet at sove på gaden, hvilket blot forværrer hjemløsesituationen og gør det sværere at hjælpe både på den korte og den lange bane” (www.udenfor.dk).

Denne problematik dokumenteres af udenlandsk forskning, som jeg vil præsentere nedenfor.

1.2 Problemfelt

Jeg vil i det følgende præsentere undersøgelser fra USA, Canada og Storbritannien, som alle omhandler unge hjemløse LGBTQIA-personer. Fokus i nærværende speciale er ikke på de unge, men på en bredere aldersgruppe. Det har dog kun været muligt at finde forskning på

området, som fokuserer på de unge. Der vil i det følgende afsnit blive brugt både betegnelsen LGB, LGBT og LGBTQ, da det er forskelligt, hvilke personer undersøgelserne, jeg inddrager, har fokus på. For uddybende betydning se afsnit 2.3.1.

Forskning fra USA viser, at unge LGBT-personer, udover at være overrepræsenteret blandt hjemløse, er en gruppe, der er i særlig stor risiko for at ende som hjemløse. Et studie fra 2012 viser, at unge LGB-personer udgør 1,4-5 % af den generelle unge befolkning i USA, men at unge LGB-personer udgør 15-36 % af den unge hjemløse befolkning (Rosario et al., 2012a:1; Rosario et al., 2012b:1f). Derudover peger disse studier på, at unge LGB-hjemløse har meget større risiko for psykiske symptomer end unge heteroseksuelle hjemløse. Forklaringen på disse forskelle skal snarere findes i den unges seksuelle orientering frem for hjemløsheden (Rosario et al., 2012a:2). Hvis man spørger de unge hjemløse, hvorfor de er flygtet hjemmefra, så svarer flere LGB-personer end heteroseksuelle, at årsagen er, at det er for at undgå at blive udsat for seksuelt misbrug i hjemmet. Unge hjemløse LGB-personer oplever, udover seksuelt misbrug, også oftere at være udsat for verbale overgreb eller vold, og flere har et stofmisbrug og psykiske symptomer i forhold til heteroseksuelle hjemløse (Rosario et al. 2012b:2f). I forhold til stofmisbrug viser et af studierne, at hjemløse LGB-personer begynder tidligere med brugen af stoffer end LGB-personer, som ikke er hjemløse. Studiet viser dog også, at brugen af stoffer i de fleste tilfælde er startet samtidig eller efter hjemløsheden, så brugen af stoffer er som oftest ikke årsagen til de unge LGB-personers hjemløshed (Rosario et al., 2012b:10).

Et andet studie fra USA viser, at en tredjedel af alle unge LGBT-personer i USA bliver fysisk misbrugt, efter familien har opdaget deres seksuelle orientering (Hunter, 2008:545). Dette studie viser også, at 100 % af de unge LGBT-personer, som bliver placeret på botilbud sammen med andre børn og unge, er udsat for verbale overgreb, og 70 % er udsat for vold på grund af deres seksualitet (Hunter, 2008:545). Disse unge LGBT-personer, som oplever fysiske overgreb, er i større risiko for at begå selvmord, komme ud i et stof- og/eller alkoholmisbrug, få alvorlige smitsomme sygdomme ved seksuel aktivitet, for eksempel HIV, præstere dårligere i skolen og færre tager en universitetsuddannelse (Hunter, 2008:545). Fordi der er denne større risiko for at blive udsat for overgreb på de botilbud, der er, vælger mange unge hjemløse LGBT-personer enten at bo på gaden eller prostituere sig selv, så de har råd til at overnatte på hotel (Hunter, 2008:546). At være ung LGBT-person betyder derfor, at der både er større risiko for fysiske overgreb i hjemmet af familie eller bekendte, men også at

der er større risiko, sammenlignet med heteroseksuelle hjemløse, for verbale overgreb og vold på de forskellige botilbud (Hunter, 2008:543).

En undersøgelse fra Canada viser, at en af de største grunde til, at unge LGBTQ-personer bliver hjemløse er konflikter i hjemmet. Mere præcist er grundene ofte misbrug, samt homo- og transfobi, hvilket fører til, at mange unge bliver tvunget til at forlade hjemmet, når deres kønsidentitet eller seksuelle orientering kommer frem (Abramovich, 2012:30). Også i Canada er LGBTQ-personer overrepræsenteret blandt hjemløse. Mellem 25 og 40 % af de hjemløse unge identificerer sig med LGBTQ, hvor det kun er 5-10 % af den generelle unge befolkning (Abramovich, 2012:30). Unge, der lever på gaden, har 10 til 12 gange større risiko for at blive smittet med seksuelt overførte infektioner end unge fra resten af befolkningen, da kulturen, som hjemløs på gaden, ofte indebærer prostitution, hvilket kan medføre disse infektioner (Abramovich, 2012:31f). Der er mange situationer, hvor unge hjemløse LGBTQ-personer er blevet ofre for vold, både på gaden og på de forskellige botilbud, alene på grund af deres kønsidentitet eller seksuelle orientering. Når unge LGBTQ-personer bliver tvunget til at forlade hjemmet, eller selv vælger det, for at undgå overgreb, er deres største udfordring at finde sikkerhed, mad og et tilflugtssted (Abramovich, 2012:33). For mange af de unge på gaden er stofmisbrug en måde, hvorpå de kan glemme og flygte fra smerte, nedtrykthed og den stress, som de dagligt lever med (Abramovich, 2012:34).

En rapport fra The Albert Kennedy Trust i Storbritannien, har flere af de samme pointer som ovenstående undersøgelser. Undersøgelsen, som rapporten er udarbejdet på baggrund af, viser blandt andet, at LGBT-personer er overrepræsenteret blandt hjemløse. Derudover konkluderer rapporten ligeledes, at unge hjemløse LGBT-personer er mere udsatte for vold og diskrimination, har problemer med stofmisbrug, samt har en mere risikofyldt adfærd i forhold til sex sammenlignet med unge heteroseksuelle hjemløse. Som i undersøgelserne fra USA og Canada, viser denne undersøgelse ligeledes, at unge hjemløse LGBT-personer har et dårligere psykisk helbred end unge heteroseksuelle hjemløse (The Albert Kennedy Trust, 2015:6). Denne forskning fra Storbritannien viser desuden, at unge hjemløse LGBT-personer ofte bliver ekskluderet fra de eksisterende grupper af hjemløse (The Albert Kennedy Trust, 2015:13).

1.3 Problemformulering

Ovenstående forskning viser, at der er mange problematikker forbundet med at være hjemløs LGBTQIA-person, men der er endnu ikke noget forskning omkring denne målgruppe i en dansk kontekst. Da der er stor forskel på det danske velfærdssamfund i forhold til USA, Canada og Storbritannien (van Kersbergen & Manow, 2014:357f), er det tvivlsomt, om forskningen kan overføres til en dansk kontekst. Jeg mener dog den udenlandske forskning kan bruges til at pege på en mulig problematik, som endnu ikke er belyst i Danmark. Den viden, som nærværende speciale kan bidrage med omkring hjemløse LGBTQIA-personer, er vigtig for at kunne optimere socialt arbejdes praksis på dette felt. Formålet er ikke at komme med forslag til indsatser i det sociale arbejde omkring hjemløse LGBTQIA-personer, men snarere at finde ud af, om den problematik, som den udenlandske forskning skildrer, også gør sig gældende i Danmark. Ønsket er at kunne bidrage til, at socialarbejdere og andre interessenter på feltet får en forståelse af, hvordan hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har det og oplever deres hverdagsliv. Hermed er jeg kommet frem til følgende problemformulering:

Hvordan har tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden?

1.4 Læsevejledning

I kapitel 2 beskrives baggrundsviden om hjemløshed og begreberne social udsathed og social marginalisering, som bliver brugt i analysen, bliver belyst. Slutteligt i kapitlet præsenteres en begrebsdefinition af LGBTQIA, et historisk rids af LGBTQIA i Danmark og to danske undersøgelser, som har fokus på LGBT-personers levevilkår.

I kapitel 3 redegøres for specialets metodiske valg, herunder det semistrukturerede livsverdensinterview, og jeg argumenterer for disse, samt mit fænomenologiske udgangspunkt.

I kapitel 4 præsenteres de teorier og teoretiske begreber, jeg gør brug af i analysen, herunder Goffmans stigmatteori og dele af hans dramaturgi, Beckers teori om afvigelse, begrebet intersektionalitet og sidst Honneths teori om anerkendelse og krænkelse.

Kapitel 5 udgør specialets analyse af den indsamlede empiri. Analysen er opdelt i fem delanalyser. Første delanalyse omhandler informanternes søgen efter identitet gennem livet, samt hvordan de hver især har brugt/bruger forskellige identiteter bevidst, og til dette anvendes Goffmans stigmatteori, samt udvalgte begreber fra hans dramaturgi. Anden delanalyse giver et indblik i, hvordan informanterne er blevet hjemløse, samt deres udsathed under hjemløsheden, og til dette gør jeg brug af Beckers teori om afvigelse, samt begreberne social udsathed og social marginalisering. Tredje delanalyse analyserer de negative og positive oplevelser, som informanterne har haft, da de var hjemløse, og til dette anvender jeg Goffmans stigmatteori, samt begrebet intersektionalitet. Fjerde delanalyse giver et billede af de svigt og den manglende anerkendelse, som informanterne har været udsat for i mødet med professionelle aktører, og her gør jeg brug af Honneths teori om anerkendelse og krænkelse. Sidste og femte delanalyse diskuterer informanternes retrospektive fortællinger.

Kapitel 6 indeholder specialets konklusion, som er udarbejdet på baggrund af analysen.

Kapitel 7 indeholder en diskussion af analysens fund, herunder troværdighed, bekræftbarhed og overførbarehed, samt mine metodiske og teoretiske valg.

I kapitel 8 perspektiveres, hvilke problemstillinger der, ud fra nærværende undersøgelse, ville være interessante at undersøge nærmere.

2. Hjemløshed og LGBTQIA

Dette kapitel har til formål at give en forståelse af, hvad hjemløshed og LGBTQIA er for en størrelse, hvilket jeg finder relevant for at kunne give den bedst mulige indsigt i tidligere hjemløse LGBTQIA-personers hverdagsliv. Kapitlet er opbygget således, at der først er et afsnit med fakta om hjemløshed, derefter er der et afsnit, hvor jeg præciserer begreberne social udsathed og social marginalisering, da disse begreber bruges i analysen, og slutteligt er der et afsnit omkring LGBTQIA. I det sidste afsnit præsenterer jeg først en begrebsdefinition af LGBTQIA, ved hjælp af LGBT ordbogen, som er udgivet af LGBT Danmark, derefter giver jeg et kort historisk rids af LGBTQIA-personers rettigheder i Danmark, og slutter afsnittet af med at præsentere to danske undersøgelser omkring LGBT-personers levevilkår i Danmark.

2.1 Fakta om hjemløshed

Antallet af hjemløse borgere i Danmark er på baggrund af hjemløsetællingen i uge seks 2015 opgjort til 6.138. Dette er en stigning på 23 % siden 2009. Tallene for den seneste hjemløsetælling, som fandt sted i uge seks 2017 er endnu ikke offentliggjort. Halvdelen af alle hjemløse findes i hovedstadsområdet, hvor det særligt er den pressede boligsituation med for få og for dyre boliger, som er årsag til stigningen af hjemløse. Halvdelen af de hjemløse borgere har en psykisk sygdom, og cirka to tredjedele har misbrugsproblemer, hvilket svarer til, at næsten fire ud af fem hjemløse har en psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller begge dele. Ser man på hjemløshed i forhold til køn, er der 78 % mænd og 22 % kvinder (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:9ff; 43). Stigningen af hjemløse er blandt andet sket, fordi flere og flere overnatter midlertidigt hos familie og venner på grund af deres hjemløshed, men årsagerne skal findes i både strukturelle og individuelle forhold. De strukturelle årsager kan for eksempel være boligmangel i de store byer, eller det kan være, fordi samfundet ikke formår at skabe de rette tilbud til borgerne. De individuelle årsager til hjemløshed kan for eksempel skyldes manglende psykosociale kompetencer, som gør at borgeren ikke kan tage vare på sig selv eller ikke formår at deltage aktivt i samfundets forskellige arenaer. Som nævnt, har næsten fire ud af fem hjemløse en psykisk sygdom, et misbrugsproblem eller begge dele, hvilket kan være årsagen til hjemløsheden, men omvendt kan det også være en

konsekvens heraf. Andre årsager til hjemløshed kan være udstødelse fra familie, boligmarked og samfund, men det kan også være en konsekvens af en socialt udsat opvækst (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:10f; 138; Olsen, 2013:307; 312). Et alkohol- eller stofmisbrug kan være medvirkende til, at den hjemløse slider sit sociale netværk op og til sidst ikke kan blive ved med at overnatte hos venner og familie (Olsen, 2013:317).

En undersøgelse fra SFI viser, at under halvdelen af nutidens hjemløse bor på et § 110-tilbud, det vil sige et herberg eller et forsorgshjem. Årsagerne til dette kan være mange. En af årsagerne som kan fremhæves er, at mange hjemløse vælger herberg og forsorgshjem fra, fordi der ofte er mange sociale problemer, og det er et hårdt miljø at færdes i. I 2008 blev der formuleret en hjemløsestrategi, 'Housing First', hvis mål var at nedbringe antallet af hjemløse. Helt konkret var målet med hjemløsestrategien:

"[...] ingen borgere skal leve på gaden, unge skal have et andet tilbud end forsorgshjem, opholdene på forsorgshjemmene skal forkortes, og ved løsladelse fra fængsler skal der findes en anden løsning end forsorgshjem og herberg." (Olsen, 2013:311).

Forskning, både nationalt og internationalt, viser, at metoden Housing First er en indsats, der er særlig effektiv i forhold til at hjælpe hjemløse borgere ud af hjemløshed (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:11). Housing First indebærer, at borgeren som det første får en bolig med en tidsbegrænset lejekontrakt, da en stabil boligsituation er forudsætningen for at kunne hjælpe borgeren bedst muligt med andre sociale problemer, for eksempel psykisk sygdom eller misbrug. Der iværksættes altså en social indsats overfor de borgere, der har behov for særlig støtte til at kunne få en normal levevis igen (www.socialstyrelsen.dk^a). Under Hjemløsestrategien hører der, udover Housing First, tre forskellige metoder; CTI (Critical Time Intervention), ICM (Intensive Case Management) og ACT (Assertive Community Treatment). CTI-metoden har fokus på at give borgeren bostøtte, når denne flytter i egen bolig. Der er en støtteperson, som er med i overgangen fra institution til egen bolig. Denne metode er tidsbegrænset til ni måneder (www.socialstyrelsen.dk^b). ICM-metoden har fokus på at få borgeren i egen bolig. De borgere, der kommer i et ICM-forløb, er borgere, der har brug for intensiv social og praktisk støtte til at få hverdagen til at fungere. Denne støtte varetages af en støtteperson og fortsætter så længe, borgeren har brug for det (www.socialstyrelsen.dk^c). ACT-metoden har til formål at få borgeren i egen bolig og herefter tilknytte et tværfagligt team

med forskellige professionelle baggrunde, som kan yde støtte til borgeren. Ligesom ICM-metoden, så henvender ACT-metoden sig til borgere, der har brug for intensiv social og praktisk støtte til at få hverdagen til at fungere og fortsætter så længe borgeren har behov for det (www.socialstyrelsen.dk^d).

2.2 Social udsathed og social marginalisering

Social udsathed dækker over det samme fænomen som social eksklusion og bruges ofte synonymt. Modpolen til social eksklusion er social inklusion, og mellem disse yderpunkter findes social marginalisering. Når et individ er socialt marginaliseret, kan det dermed enten bevæge sig mod eksklusion eller inklusion (Larsen, 2009a:19f). Begrebet social marginalisering refererer til dårlige materielle levevilkår og manglende social inklusion i samfundet. At være socialt marginaliseret betyder, at et individ afviger fra de accepterede normer og standarder, der er, for at kunne leve et værdigt liv i det givne samfund og derudover, at der er en ufrivillig oplevelse af afsavn og en manglende kontrol over ens egen situation (Asmund & Jensen, 1998:2f). Social eksklusion er en betegnelse, der bruges om individer, som er ekstremt og synligt socialt udsatte, for eksempel hjemløse (Andersen & Larsen, 2016:259). Larsen (2009b) bruger følgende definition af social eksklusion:

”Et individ er socialt ekskluderet, hvis det kan karakteriseres af tre, fire eller fem af følgende forhold: Er relativt økonomisk fattig [...], har få eller ingen sociale relationer, har en ringe eller ingen deltagelse i faglige og politiske aktiviteter, har en ringe eller ingen deltagelse i fritidsaktiviteter og/eller har et dårligt helbred” (Larsen, 2009b:136).

Vigtige faktorer, der kan føre til social eksklusion, er blandt andet hjemløshed, stofmisbrug, alkoholisme og kønsuligheder (Andersen & Larsen, 2016:276). Som Larsen (2009a) skriver:

”Social eksklusion drives frem af et komplekst samspil mellem demografiske, økonomiske, sociale og adfærdsmæssige faktorer, og disse kan være indbyrdes forbundne og gensidigt forstærkende” (Larsen, 2009a:21).

Social udsathed er et komplekst begreb, og ofte er der ikke tale om en egentlig definition, men om en angivelse af de grupper, som begrebet menes at dække over. Det er primært socialt

udsatte grupper, der er fokus på, når Danmark afrapporterer om social eksklusion til EU. Social udsathed eller social eksklusion bliver dermed et paraplybegreb, der dækker over mange typer af risikofaktorer eller sociale fænomener, som kan have vidt forskellige konsekvenser, og som dækker mange forskellige persongrupper (Larsen, 2009a:20).

Der er en tendens til, at "normale" distancerer sig fra social udsathed ved at definere socialt udsatte som anderledes eller afvigende (Larsen, 2009a:18). Dette gør, at hjemløse, der er socialt udsatte, bliver en subkultur i det omgivende samfund. De udfylder en samfundsmæssig rolle som en del af en subkultur, der er defineret af andre og altså ikke af dem selv. Denne definition af hjemløse betyder, at de bliver udstødt af samfundet (Olsen, 2013:319). Hvis en borger i forvejen er udsat, kan de samfundsmæssige strukturer være med til at forværre den sociale marginalisering, som individet befinder sig i, hvilket kan føre til en endnu mere udsat position, for eksempel dårligt helbred eller manglende socialt netværk (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:138).

2.3 Fakta om LGBTQIA

2.3.1 Begrebsdefinitioner

Nedenstående definition af LGBTQIA kommer fra LGBT ordbogen, som er udgivet af LGBT Danmark. Jeg har valgt at citere definitionerne, for at give den mest præcise forklaring af begreberne.

Homoseksuel (herunder lesbisk (Lesbian) og bøsse (Gay)): "Person, som seksuelt, romantisk og/eller følelsesmæssigt udelukkende er tiltrukket af personer af det samme køn" (LGBT Danmark, 2015:31).

Biseksuel: "Person, som er seksuelt, romantisk og/eller følelsesmæssigt tiltrukket af personer af mere end ét køn – ikke nødvendigvis på samme måde, på samme tid eller i samme grad. Man kan være biseksuel på mange måder. Mange bliver først og fremmest tiltrukket af personligheden, derfor kan kønnet være mindre vigtigt end for monoseksuelle. Nogle kan i perioder være mest tiltrukket af ét køn" (LGBT Danmark, 2015:18).

Transkøn/transkønnet: "Fællesbetegnelse om personer hvis kønsidentitet eller kønsudtryk i større eller mindre grad ikke er i overensstemmelse med det køn, de blev tildelt ved fødslen.

At være transkønnet har ikke noget med seksuel orientering at gøre" (LGBT Danmark, 2015:64).

Queer: "Begreb eller betegnelse både om en tilgang til køn og seksualitet, såvel som om en person. Queer kan være en tilgang til køn og seksualitet, der definerer sig i opposition til den herskende kønsforståelse (som er den binære kønsforståelse), og som stiller spørgsmålstejn ved kønsroller og hele tankegangen om to polære køn, der supplerer hinanden. For mange handler det lige så meget om en måde at forholde sig til livet og verden på, som om hvordan de faktisk lever, hvor de forkaster forudbestemte regler og roller i kærlighed, sex og forhold. Queer kan også beskrive en person, der modsætter sig cisheteronormativiteten [se definition nedenfor], og som ikke anerkender, at der kun er to køn, at heteroseksualitet er det normale, eller at kønsidentitet kun kan være mandlig eller kvindelig. Nogle queer-personer kan eller vil ikke definere sig i relation til kønsidentitet eller seksuel orientering" (LGBT Danmark, 2015:52).

Interkønnet: "Person, der har en medfødt variation i anatomisk køn. Det vil sige variation i kønskromosomer og/eller kønshormoner og/eller primære kønskarakterer og/eller sekundære kønskarakterer, der ikke kan defineres som entydigt maskulint eller feminint. F.eks. kan en interkønnet person have en interkønnet kombination af kønskromosomer, et interkønnet naturligt hormonniveau, maskuline ydre kønsorganer, interkønnede indre kønsorganer og en feminin fænotype (knoglestruktur og andre observerbare sekundære kønskarakterer)" (LGBT Danmark, 2015:33).

Aseksuel: "Person, som ikke oplever seksuel tiltrækning til andre. En anden definition af udtrykket kan være en person, der ikke instinktivt er draget mod at søge seksuelle aktiviteter med en eller flere partnere uanset køn. At være aseksuel er ikke det samme som at leve i cølibat eller at mangle seksuel lyst. Aseksuelle kan have alt lige fra ingen seksuel lyst (kaldet nonlibidoist) til en meget høj lyst, men de vil ikke søge at udleve denne med andre; de vil se det at tilfredsstille sig selv seksuelt (onani) som det foretrukne alternativ" (LGBT Danmark, 2015:15).

Cisheteronormativitet: "Den udbredte antagelse om, at personer enten er mand eller kvinde og seksuelt er tiltrukket af det andet køn, og som derved marginaliserer personer, der ikke er ciskønnede og/eller heteroseksuelle" (LGBT Danmark, 2015:20).

2.3.2 Et historisk rids

Homoseksualitet var kriminelt i Danmark frem til 1933. I 1948 stiftedes foreningen 'Kredsen af 1948' som henvendte sig til både homoseksuelle og biseksuelle. Foreningens formål var at skabe et fællesskab, hvor personer, som følte sig solidarisk med andre, der havde samme indstilling til homo- og biseksuelle problemer, kunne støtte og hjælpe hinanden. I 1949 dannede Københavns Politi et særligt korps, som skulle tage sig af sager om homoseksualitet, og mange mænd blev anholdt for onani på offentlige toiletter. I 1952 blev Danmark det første land, der udførte en vellykket kønsmodificerende operation. Frem til 1973 var der et danseforbud, som forbød to mænd at danse sammen. I 1976 ophævede Folketinget straffelovens paragraf 225 stk. 2: "Med fængsel indtil fire år straffes den, der øver kønslig usædelighed med en person af samme køn under 18 år". Dermed indførtes den samme seksuelle lavalder på 15 år for homo- og heteroseksuelle forhold. I 1981 fjernede Sundhedsstyrelsen homoseksualitet fra den danske liste over sindssygdomme (www.lgbt.dk). Dette skete allerede i 1973 i USA (www.apa.org). I 1986 vedtog Folketinget en lov, som ligestillede samlevende par af samme køn, hvad angår arveafgift. I 1986 blev der ligeledes vedtaget ændringer i straffeloven, så det blev forbudt at diskriminere på grund af seksuel orientering. I 1989 var Danmark det første land i verden til at vedtage en lov om registreret partnerskab mellem to personer af samme køn, og samme år blev det allerførste registrerede partnerskab indgået. I 1996 vedtog Folketinget en lov om forbud mod direkte eller indirekte forskelsbehandling på arbejdsmarkedet på grund af seksuel orientering. I 1999 blev Danmark endnu engang foregangsland. Denne gang for at være det første land i verden, der anerkendte to juridiske forældre af samme køn. Fra 2006 blev det muligt for lesbiske par at blive kunstigt befrugtet. I 2008, da 'Kredsen af 1948' havde eksisteret i 60 år og ændret navn flere gange undervejs, vedtog foreningen at inkludere transkønnede. Foreningen ændrede i 2009 navn til LGBT Danmark. I 2009 vedtog Folketinget et lovforslag, som forbedrede vilkårene for familier med to forældre af samme køn. Siden 2010 har homoseksuelle kunne ansøge om at adoptere på lige fod med heteroseksuelle. Fra 2012 blev det muligt, at par af samme køn kan få en kirkelig vielse og ikke blot et registreret partnerskab. I 2014 gjorde Danmark, som det første land i Europa og det tredje land i verden, det muligt selv at vælge sit juridiske køn (www.lgtb.dk). Den 1. januar 2017 blev Danmark igen foregangsland, da transkønnethed blev fjernet fra Sundhedsstyrelsens liste over psykiske sygdomme (www.kvinfo.dk).

2.3.3 Danske undersøgelser om LGBT-personers levevilkår

Som ovenstående historiske rids viser, har Danmark været foregangsland på flere områder, når det handler om rettigheder for homoseksuelle, biseksuelle og transkønnede. Der er dog også områder, hvor vi har haltet bagefter, for eksempel var der mange lande før Danmark, der indførte, at par af samme køn kan få en kirkelig vielse (www.lgbt.dk).

Den første egentlige rapport i Danmark, som undersøger homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår, udkom i 2009. Undersøgelsen 'Lige og ulige? – Homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår' viser, at der er ulighed i sundhed og en stor generel mistrivsel for LGBT-personer i Danmark. Den viser blandt andet, at 15 % af LGBT-personerne, som deltog i undersøgelsen, havde følt sig diskrimineret de seneste 12 måneder. I forhold til den psykiske trivsel viser undersøgelsen, at der blandt LGBT-personerne var en større andel med dårligt psykisk velbefindende sammenlignet med heteroseksuelle, og at det var mere almindeligt blandt LGBT-personer at have haft selvmordstanker. Derudover viser undersøgelsen, at LGBT-personer oftere dagligt og nogle gange om ugen drikker mere end fem genstande på en gang, hvilket kaldes binge-drinking, samt at det var mere almindeligt blandt LGBT-personer at have røget hash inden for det seneste år sammenlignet med de heteroseksuelle (Gransell & Hansen, 2009:175ff). I undersøgelsen gives der et estimat på, at mellem 3,5 og 6,2 % af den danske befolkning tilhører gruppen af LGBT-personer (Gransell & Hansen, 2009:9f).

En anden undersøgelse, 'LGBT-sundhed. Helbred og trivsel blandt lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner', fra 2015, lavet af Statens Institut for Folkesundhed, skildrer ligeledes LGBT-personers helbred og trivsel. Denne undersøgelse viser, at flere lesbiske end heteroseksuelle kvinder drikker mere og ryger mere hash, men ser man på sygdomsadfærd og sociale relationer, er der ingen markant forskel fra den øvrige kvindelige befolkning. Der er flere bøsser, der ryger dagligt sammenlignet med heteroseksuelle mænd, og det er blandt bøsser, at man finder den største andel, der overskrider Sundhedsstyrelsens højrisikogrænse for alkoholindtag. Ser man på trivsel blandt bøsser, har de oftere et dårligt mentalt helbred sammenlignet med den øvrige mandlige befolkning. Andelen af biseksuelle der sjældent har kontakt med familie er højere end for den øvrige befolkning, dog er det gruppen af transpersoner der mest sjældent har kontakt med familie. Det at føle sig uønsket er ligeledes meget udbredt blandt både biseksuelle og transpersoner. Biseksuelle er den gruppe, hvor

binge-drinking og et usundt kostmønster er mest udbredt i forhold til de andre grupper. Biseksuelle kvinder har, sammenlignet med den øvrige kvindelige befolkning, oftere et dårligt mentalt helbred. Transpersoner er den gruppe, der har det markant dårligste selv vurderede helbred. Mange har et dårligt mentalt helbred og lider af stress. Transpersoner konfronteres ofte med normer, der er knyttet til en binær opfattelse af køn. Transpersoner beskriver, at disse normer og den cisheteronormative opfattelse, der er i samfundet, kan være medvirkende til at usynliggøre og stigmatisere disse personer, hvilket kan føre til isolation. Størstedelen af de transpersoner, som har medvirket i Johansen et al.'s undersøgelse har beskrevet, at de føler sig udsatte for ét eller flere af følgende trivselsproblemer: negativ selvopfattelse, depression, angst, selvmordstanker og selvmordsforsøg (Johansen et al., 2015:7ff).

3. Metode

I dette kapitel redegør jeg for specialets metodiske og videnskabsteoretiske tilgang. Kapitlet har til formål at tydeliggøre og begrunde de metodiske valg, jeg har truffet, for dermed at skabe gennemsigtighed i min undersøgelse. Kapitlet er opbygget således, at jeg starter med et afsnit omkring specialets videnskabsteoretiske tilgang. Herefter følger et afsnit omkring dataindsamlingen, et afsnit omkring etiske overvejelser i forbindelse med informanter, et afsnit hvor jeg præsenterer informanterne, samt et afsnit omhandlende databehandling. Slutteligt i dette kapitel redegør jeg for specialets analysestrategi.

3.1. Fænomenologi

Grundlæggeren af den moderne fænomenologi er filosofen Edmund Husserl. Jeg vil her præsentere centrale begreber inden for Husserls fænomenologi og derefter Alfred Schutz' fænomenologiske sociologi, som er inspireret af Husserl (Berg-Sørensen, 2010:161ff). I nærværende speciale har Husserls begreber særligt været anvendt i forbindelse med indsamling af empiri, hvor Schutz' fænomenologiske sociologi kommer til udtryk i forhold til analysen og resultaterne af denne.

Det første centrale begreb inden for Husserls fænomenologi er livsverden. Livsverdenen refererer til den konkrete virkelighed og dagligdags verden, hvorudfra vi gør os vores daglige erfaringer, når det kommer til beslutninger, kommunikation og andre handlinger. Vi gør disse erfaringer ubevidst uden at sætte spørgsmålstegn ved dem. Epoché handler om nødvendigheden af at koncentrere sig om det, der stammer fra erfaringerne. Dette betyder at det er vigtigt, at forskeren som undersøger et givent fænomen, formår at sætte parentes om egne forforståelser, da dette giver mulighed for at koncentrere sig om subjekternes erfaringer (Berg-Sørensen, 2010:162; Tanggaard, 2017:83f). Begrebet reduktion kommer i forlængelse af epoché, da reduktion kun bliver muliggjort gennem epoché. Reduktion indebærer, at hvis man som forsker formår at sætte parentes om egne forforståelser, når et fænomen undersøges, giver det mulighed for at erhverve ny viden og kritisere egne naturlige antagelser (Berg-Sørensen, 2010:161). Med en fænomenologisk tilgang skal man, når man undersøger et fænomen, gå til sagen selv og interessere sig for subjektet, også kaldet førstepersonsperspektivet. Det handler altså om at møde subjekterne i deres livsverden og

forstå et givent fænomen ud fra det, subjekterne ser som virkeligheden og sætte parentes om egne forforståelser, frem for at forstå fænomenet med udgangspunkt i en allerede eksisterende begrebsramme (Juul & Pedersen, 2012:403; 421).

Ovenstående har jeg forsøgt på bedste vis i nærværende speciale. Det har fra starten været vigtigt for mig, at den bærende empiri i undersøgelsen skulle komme fra de tidligere hjemløse LGBTQIA-personer selv. Det er derfor deres subjektive oplevelser, der er væsentlige for at finde mening og viden om problemformuleringen. I den forbindelse forholder jeg mig til de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers livsverden, da denne bygger på erfaringer om deres oplevelser fra tiden som hjemløs. Da jeg startede undersøgelsen og skulle forberede mine interviews, havde jeg en forforståelse omkring, at problematikken med vold og verbale overgreb på hjemløse LGBT-personer, som den udenlandske forskning viste, også ville gøre sig gældende i Danmark. Dog med det forbehold, at jeg hele tiden har haft en antagelse om, at befolkningens holdning til LGBTQIA-personer er mere tolerant i Danmark end i USA, Storbritannien og Canada. Denne antagelse kommer af, at Danmark, som jeg beskrev i afsnit 2.3.2, har været foregangsland på mange områder, når det kommer til LGBTQIA-personers rettigheder. Jeg har dog forsøgt at sætte denne forforståelse i parentes, da jeg udarbejdede min interviewguide og foretog mine interviews for netop at forstå fænomenet, hjemløse LGBTQIA-personer, gennem informanternes egen livsverden. Dette har jeg gjort ved, at jeg fra starten ikke har haft en begrebsramme, jeg ville undersøge min problemformulering ud fra, og dermed har jeg ikke søgt at finde frem til noget bestemt. Derimod har jeg ladet empirien være styrende, hvilket bliver uddybet i afsnit 3.6. Jeg har ligeledes under interviewene, for at sætte min forforståelse i parentes, spurgt ind til informanternes positive oplevelser under deres hjemløshed, så jeg ikke på forhånd antog, at der kun var negative oplevelser forbundet med at være hjemløs LGBTQIA-person. På denne måde har en reduktion været mulig, da det at sætte parentes om min egen forforståelse, har givet mig mulighed for at erhverve ny viden, som jeg ikke på forhånd havde set komme.

Ifølge Schutz består verden af bestemte konstruktioner, fordi den er erfaret og fortolket af andre før os. Al viden har afsæt i konstruktioner, som henviser til bestemte generaliseringer og idealiseringer. Den sociale verden består af bestemte strukturer, der gør verden meningsfuld for de mennesker, som handler og lever i den. Verden består dermed, ifølge Schutz, af nogle forudfattede common sense-konstruktioner, som danner mening i

hverdagslivets verden (Schutz, 2005 [1972/1976]:25). Hverdagslivets verden er et begreb som Schutz har overtaget fra Husserl, og henviser til begrebet livsverden. Ud over hverdagslivet verden, anvender Schutz begrebet 'konstruktioner af anden grad'. Med dette menes der, at forskerens udgangspunkt i en undersøgelse, som er baseret på udsagn fra aktørerne på det sociale felt, vil være aktørernes konstruktioner af deres hverdagslivs verden. Resultaterne i undersøgelsen vil dermed være konstruktioner af aktørernes fortællinger om deres hverdagslivs verden. Derved kan aktørernes hverdagslivs verden betegnes som konstruktioner af første grad og forskerens resultater af en undersøgelse, kan opfattes som konstruktioner af anden grad (Schutz, 2005 [1972/1976]:25). Videnskaben inden for den fænomenologiske tradition kan dermed siges at være en konstruktion af anden grad.

Ovenstående betyder i forhold til nærværende undersøgelse, at også disse resultater vil være konstruktioner af anden grad. Resultaterne i undersøgelsen er altså opstået på baggrund af de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers fortællinger om deres livsverden, og det er gennem deres erfaringer og fortolkninger, jeg kan give en forståelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden.

3.2 Dataindsamling

Jeg startede specialeprocessen med at læse mig ind i feltet omkring hjemløshed i Danmark, samt diverse forskningsartikler fra udlandet, primært USA, som omhandlede unge hjemløse LGBT-personer. Derudover læste jeg rapporter, som omhandler LGBT-personers levevilkår i Danmark. I artiklerne fra udenlandsk forskning viste der sig hurtigt en problematik omkring, at unge hjemløse LGBT-personer var mere udsat for vold og verbale overgreb sammenlignet med heteroseksuelle hjemløse. Efter at have tilegnet mig viden om feltet ved at have læst disse artikler, erfarede jeg, at der endnu ikke fandtes forskning om hjemløse LGBT-personer i en dansk kontekst. Dette var en af motivationsfaktorerne til, at jeg valgte at gå dybere ind i emnet for at se, om den samme problematik gør sig gældende i Danmark. Jeg har dermed haft en abduktiv tilgang i forberedelsesfasen af undersøgelsen, da denne tilgang indebærer, at man altid starter processen med en vis mængde viden om det emne, der undersøges. Derudover er en abduktiv tilgang anvendelig, når det, der skal undersøges, er præget af en vis usikkerhed, og der er brug for en forståelse (Birkler, 2005:80f; Brinkmann, 2014:80), hvilket må siges at

være tilfældet i nærværende speciale, da formålet er at få en forståelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden.

Det er et komplekst, men samtidig meget væsentligt emne at undersøge. Komplekst, fordi hjemløse LGBTQIA-personer er personer, der er i en position, hvor de er dobbeltmarginaliserede, da de både er hjemløse og LGBTQIA-personer. Dette gør, at de er i en ekstra udsat position, og det er derfor en målgruppe, der er svær at få fat på og få i tale. Væsentligt, da forskning fra udlandet, som beskrevet tidligere, viser, at hjemløse LGBT-personer ofte er udsat for vold og verbale overgreb, hvorfor det er vigtigt at undersøge, om den samme problematik gør sig gældende i Danmark. Netop når der undersøges komplekse og væsentlige emner, og formålet er at komme frem til nuancerede og detaljerede beskrivelser af de centrale træk ved det fænomen, der undersøges, er den videnskabsteoretiske tilgang ofte fænomenologisk (Tanggaard, 2017:99).

3.2.1 Adgang til et marginaliseret felt

Længe inden specialeforløbet startede, vidste jeg, at jeg gerne ville undersøge hjemløse. Derfor kontaktede jeg i november måned projekt UDENFOR for at høre om mulighederne for et samarbejde under specialeforløbet. Under en samtale med souschefen blev vi enige om at starte et samarbejde, og dette var mit første skridt i forhold til at få adgang til feltet. Da jeg var godt i gang med forløbet, havde fået læst mig ind på feltet og fundet frem til min problemformulering, gik jeg hurtigt i gang med at søge efter informanter, som ville bidrage med deres historie. I starten af specialeprocessen var mit mål egentlig at interviewe unge hjemløse LGBTQIA-personer, fordi det er denne målgruppe den udenlandske forskning fokuserer på, men jo længere jeg kom i processen, des mere fandt jeg ud af, hvor lukket og marginaliseret et felt det er i Danmark, hvilket også viser sig ved den manglende forskning. Jeg kom derfor frem til ikke at afgrænse min målgruppe så meget, men i stedet være åben for alle aldersgrupper og også være åben overfor, at informanterne gerne måtte være tidligere hjemløse. Sidenhen har jeg erfaret, at det har været givende, at informanterne har været tidligere hjemløse, da de har fået hjemløsheden lidt på afstand og derfor kan reflektere over deres oplevelser på en anden måde, end nuværende hjemløse ville kunne.

Jeg startede med at lave et opslag på min Facebook-profil (Bilag 1). Opslaget var offentligt, så alle kunne se det, og jeg bad mit netværk om at dele det med deres netværk. I opslaget skrev jeg, at jeg søgte personer der både var hjemløse (eller for nyligt havde været det) og LGBT-personer. Derudover brugte jeg SFI's definition af hjemløshed, som er beskrevet i indledningen, for at få en kort beskrivelse af, hvad hjemløshed kan være. Dette gjorde jeg, da jeg har en antagelse om, at mange af dem, som bor midlertidigt hos venner, bekendte eller familie, ikke opfatter sig selv som hjemløse, og mange andre heller ikke vil betegne en sådan person som hjemløs. Opslaget på Facebook gav flere kommentarer end jeg havde forventet, og der kom også et konkret eksempel på en person, jeg kunne kontakte. Jeg kontaktede denne person på Facebook ved at skrive en privat besked, men personen ønskede desværre ikke at deltage. Da hjemløse LGBTQIA-personer, som tidligere nævnt, er personer i en meget udsat position, valgte jeg med det samme at acceptere, at personen ikke ville deltage, og lod vær med at presse mere på.

Udover mit opslag på Facebook sendte jeg mails til en masse forskellige organisationer, som enten arbejder for og med hjemløse eller LGBTQIA-personer, for at spørge om de kunne hjælpe med informanter. Desværre fik jeg rigtig mange afslag, og nogle hørte jeg aldrig fra. Nedenfor er et udpluk af de svar jeg fik tilbage.

"Det kan vi desværre ikke hjælpe med"

"Vi har ikke noget specifikt materiale om LGBT, desværre."

"Jeg har ikke hørt om emnet i danske sammenhænge, men ved der er en del om det i USA"

"Vi har pt ikke nogle brugere i din ønskede målgruppe."

"Vi får rigtig mange henvendelser fra div studerende, derfor må vi passe på det ikke overskygger og er alt for forstyrrende for vores unge"

De besvarelser jeg fik tilbage på mail fra de mange organisationer, jeg har haft kontaktet, vidner om, at det er et snævert felt, og at de personer, som jeg gerne ville have i tale, er i en udsat position, og derfor er socialarbejderne på feltet meget beskyttende overfor målgruppen, hvilket er helt forståeligt.

Der, hvor det lykkedes mig at komme igennem til mine informanter, var gennem min samarbejdspartner, projekt UDENFOR. Gennem to medarbejdere, som hver kendte en tidligere hjemløs LGBTQIA-person, fik jeg kontakt til informanterne. De to medarbejdere har dermed været mine gatekeepers, da de, ved at hjælpe med kontakt til informanterne, har givet mig mulighed for at undersøge feltet (O'Reilly, 2009:132). Kontakten til informanterne foregik sådan, at medarbejderne startede med at kontakte disse to personer for at høre, om de kunne være interesserede i at deltage, og om jeg måtte kontakte dem. Heldigvis måtte jeg gerne kontakte dem begge to, og de ville meget gerne fortælle deres historier. Det har gennem hele forløbet været vigtigt for mig, at interviewene foregik på informanternes præmisser. Derfor sendte jeg en sms til den første informant for at aftale et tidspunkt, jeg kunne ringe på, så vi kunne aftale, hvor og hvornår vi skulle mødes, og jeg lige kunne præsentere mig selv, da det var denne måde, han ønskede, det skulle foregå på. Den anden informant foretrak, at jeg sendte en sms, hvor vi aftalte, hvor og hvornår vi skulle mødes.

De to informanter, som endte med at blive empirien i nærværende speciale, har været nemme at komme i kontakt med og aftale et interview. Der har dog også været store udfordringer i processen. Jeg fik et tip til en mulig tredje informant, som på daværende tidspunkt var hjemløs, gennem en af de mails, jeg fik retur og kontaktede denne person på Facebook for at høre, om han kunne være interesseret i at fortælle sin historie. Det ville han gerne. Vi havde gennem et par uger flere aftaler, men de blev desværre aldrig til noget. Til sidst hørte jeg slet ikke fra ham, da vi skulle have mødtes, og jeg valgte derfor at stoppe med at prøve at få en aftale på plads. Dette vidner om, at hjemløse LGBTQIA-personer er en vanskelig og marginaliseret gruppe at komme til at interviewe.

3.2.2 Det semistrukturerede livsverdensinterview

Jeg har med dette speciale ønsket at få en forståelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden. Det har fra starten været vigtigt for mig, at min empiri kom fra førstepersonsperspektivet, så det var de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers egne historier, der kom til at danne rammen om min analyse. For bedst muligt at kunne forstå, hvordan de oplevede deres hverdagsliv, da de var i hjemløsheden, valgte jeg at lave semistrukturerede livsverdensinterview med informanterne. Dette valg tog jeg for at gå så åbent som muligt ind i feltet og for at undgå at skulle stille en

masse konkrete spørgsmål, da jeg på den måde hurtigt ville kunne komme til at konstruere undersøgelsen i en bestemt retning.

Kvale & Brinkmann (2009) beskriver det semistrukturerede livsverdensinterview som et interview, hvis formål er at beskrive informantens livsverden for at kunne fortolke betydningen af de fænomener, der undersøges. Livsverdensinterviewet har en åben fænomenologisk holdning til, at man som interviewer skal lære af informanten. Der er nogle bestemte emner, som er relevante at få belyst i forhold til at kunne svare på problemformuleringen, der undersøges, og der kan laves forslag til spørgsmål. Det er dog vigtigt ved et semistruktureret livsverdensinterview, at intervieweren er fleksibel i forhold til rækkefølgen af spørgsmål, så det bliver muligt at forfølge de fortællinger, som informanten kommer med. Kvale og Brinkmann skriver, at det kan være en fordel ved hvert interview at starte med en briefing, hvor intervieweren fortæller informanten, hvad formålet med interviewet er, samt hvad lydoptagelsen skal bruges til, og lige inden interviewet starter, spørger informanten, om han eller hun har spørgsmål. Ligeledes kan det være en god idé at afslutte interviewet med en debriefing, hvor intervieweren spørger, om informanten har mere at sige (Kvale & Brinkmann, 2009:143f;149).

Jeg udarbejdede min interviewguide med inspiration fra Kvale & Brinkmann, og startede allerede mens jeg var i gang med processen omkring at finde informanter til min undersøgelse. Jeg har, på baggrund af mit valg af problemfelt og problemformulering, valgt at anvende en fænomenologisk tilgang i mine kvalitative interviews for at opnå indsigt og forståelse i de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers livsverden, på den måde som de har oplevet den. Jeg udarbejdede interviewguiden ved at starte med at lave en briefing og en debriefing. I briefinggen fortalte jeg informanterne om formålet med interviewet, hvad lydoptagelsen skulle bruges til, deres anonymitet, hvem der ville få adgang til den afsluttende rapport, samt deres mulighed for til enhver tid at kunne trække sig og sige, hvis der var noget, de ikke ville snakke om. Til slut i briefinggen fortalte jeg dem om de emner, jeg ville komme omkring i interviewet og sluttede af med at spørge, om de havde nogen spørgsmål inden vi startede. I debriefingen efter interviewet, spurgte jeg, om informanten havde mere at tilføje, til det vi havde snakket om, eller om der var noget, vi ikke havde været omkring, som informanten havde lyst til at fortælle og sluttede af med at sige tusind tak, fordi de ville fortælle deres historie (Bilag 2).

Guiden til selve interviewet udarbejdede jeg ved at finde de emner, som var relevante for at kunne få en forståelse af tidligere hjemløse LGBTQIA-personers oplevelse af deres hverdagsliv under hjemløsheden. Disse emner endte med at omhandle: informanternes relationer i forhold til deres position som LGBTQIA-person; deres hjemløshed; deres dagligdag med fokus på da de var hjemløse, men også hvordan dagligdagen dengang var forskellig fra deres dagligdag, efter de er kommet ud af hjemløsheden; deres generelle livsindstilling. Jeg har efter at have foretaget mine interviews ændret begrebet dagligdag til hverdagsliv. Under hvert emne lavede jeg nogle spørgsmål, som var min guideline til, hvad jeg skulle spørge ind til, hvis de ikke selv nævnte det i løbet af deres fortælling om emnet.

I udførelsen af selve interviewene har fokus været på, at det er de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers egne fortællinger med deres egne udsagn, der bliver fortalt. Deres fortællinger bærer selvfølgelig præg af de emner, jeg på forhånd havde fortalt dem, jeg gerne ville omkring, men ved at det er deres egne fortællinger, har det givet mig mulighed for at komme særlig tæt på deres subjektive oplevelses- og erfaringsverden, som er formålet med en fænomenologisk undersøgelse. Jeg har gennem interviewene været mest lyttende, men har også stillet afklarende og uddybende spørgsmål til informanternes fortællinger for at undgå misforståelser og for at få uddybet særligt interessante fortællinger. Det er væsentligt at påpege, at de semistrukturerede livsverdensinterview, jeg har foretaget, ikke har omhandlet hele informanternes liv, da jeg ikke finder dette relevant for undersøgelsen. Det har været nødvendigt at foretage en afgrænsning, for ikke at komme for langt væk fra undersøgelsens problemformulering, hvilket betyder at fokus for interviewene har været informanternes LGBTQIA-status, samt den periode, hvor de har levet i hjemløshed. Begge informanter har dog i deres fortællinger refereret til deres barndom og deres hverdagsliv efter at være kommet ud af hjemløsheden.

I begge interviewsituationer blev interviewet foretaget i informantens eget hjem. Dette kan have nogle etiske ulemper, som jeg kommer nærmere ind på i afsnit 3.3. Jeg lod det være op til informanterne, hvor de ønskede at interviewet skulle foregå, da jeg ønskede det skulle være så meget som muligt på deres præmisser, fordi jeg har haft at gøre med mennesker, som er eller har været i en udsat position. Det ene interview varede en time, og det andet varede en time og femogfyrre minutter. Jeg valgte, med informanternes samtykke, at lave lydoptagelser af interviewene på min mobil, som har en diktafonfunktion. Dette gjorde jeg dels for at kunne

koncentrere mig om at være lyttende overfor informanterne under interviewene, og dels fordi det har givet mulighed for at lytte til informanternes fortællinger flere gange, hvilket har været en stor hjælp i forhold til forståelsen af informanternes fortællinger og udsagn. I forbindelse med indsamlingen af empiri til specialet har jeg reflekteret over, hvordan min position i forhold til feltet har haft betydning, hvilket vil blive uddybet i kapitel 7.

Det er vigtigt at kunne stille opfølgende spørgsmål på de historier, som informanten fortæller under interviewet, og derfor skal man som interviewer være åben overfor, at der kan ske forandringer i rækkefølgen, hvis man på forhånd har lavet forslag til spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2009:144). Jeg fandt hurtigt ud af, da jeg efter det første interview hørte lydoptagelsen igennem, at der var nogle af de ting informanten fortalte, som jeg skulle have spurgt mere ind til. Denne erfaring tog jeg med videre til interview nummer to, hvor jeg var mere opmærksom på at få spurgt ind til de ting, der blev fortalt, men også her erfarede jeg, at der var noget jeg skulle have haft bedt om at få uddybet endnu mere.

Jeg har gennem interviewene forsøgt at skabe tillid til informanterne ved at være lyttende og forstående overfor de historier og fortællinger, de kom med, da en vigtig del af enhver interviewsituation er, at der så tidligt som muligt under interviewet skabes en tillid, så informanten er så åben som mulig (Kvale & Brinkmann, 2009:148f).

Det ville helt klart have været at foretrække flere interviews, da jeg med mine to semistrukturerede livsverdensinterviews er blevet præsenteret for begrænsede hverdagslivs betragtninger. Til trods for dette, er jeg dog overbevist om, at begge interviews er anvendelige i forhold til min undersøgelse, da formålet har været at få en dybere forståelse af de tidligere hjemløse LGBTQIA-personers fortællinger om deres hverdagsliv. Derudover, som beskrevet tidligere, er det en marginaliseret målgruppe og et lukket felt, jeg har sat mig for at undersøge, hvilket antallet af interviews tydeligt viser. Kvaliteten af undersøgelsen, herunder empirien, vil blive diskuteret i kapitel 7.

3.3 Etiske overvejelser

Kvale og Brinkmann (2009) beskriver fire etiske retningslinjer; informeret samtykke, fortrolighed, konsekvenser og forskerens rolle. I dette afsnit vil jeg præcisere de tre første og forholde mig til disse i forhold til nærværende speciale. Mine refleksioner omkring min egen

rolle i interviewsituationerne vil blive uddybet i kapitel 7. Derudover vil jeg i dette afsnit komme omkring den situationelle etik i interviewsituationerne.

Når man foretager interviewundersøgelser, er det vigtigt at indhente informeret samtykke fra informanterne. Det betyder, at informanten inden interviewet skal være oplyst om undersøgelsens formål, og interviewerens skal sikre sig, at informanten deltager frivilligt, og at han/hun er informeret om, at det til enhver tid er i orden at trække sig fra undersøgelsen (Kvale & Brinkmann, 2009:89f). Dette fortalte jeg informanterne om i briefinggen af hvert interview (Bilag 2).

Da det for informanterne, som har fortalt deres historier, kan være et meget sårbart emne, jeg berører, har jeg fra starten værnet meget om deres fortrolighed i undersøgelsen. Da jeg interviewede dem, startede jeg i briefinggen med at fortælle dem, at de ville blive 100 % anonyme i undersøgelsen (Kvale & Brinkmann, 2009:91). Jeg har sikret fortrolighed ved at give informanterne og andre vigtige personer i deres fortællinger fiktive navne. Derudover nævner jeg ikke deres præcise alder, men i stedet for eksempel at den ene informant var under 18 år, da han blev hjemløs, og den anden var i 30'erne. Under transskriberingen har jeg, udover navne og alder, undladt eller sløret oplysninger, som ville kunne identificere informanterne.

En tredje etisk retningslinje, som Kvale & Brinkmann (2009) beskriver, er konsekvenser. Dette handler om at forholde sig til, hvilke konsekvenser det kan få for informanterne at deltage i undersøgelsen, og ligeledes om det kan få konsekvenser for den målgruppe, informanterne repræsenterer. Fordelene ved at deltage i undersøgelsen bør overskygge den risiko, der kan være ved at deltage (Kvale & Brinkmann, 2009:92). Jeg mener, at fordelene for informanterne ved at have deltaget i nærværende undersøgelse er, at de kan være med til at åbne op for et felt, som er underbelyst og dermed medvirke til at skabe bedre rammer for det sociale arbejdes praksis på feltet. De konsekvenser, der kan opstå efterfølgende, ved at informanterne har deltaget, kan muligvis være, at deres fortællinger har åbnet op for de oplevelser, de har været igennem, hvilket kan være psykisk hårdt. Det har på intet tidspunkt været min hensigt at sætte informanterne i en sværere position, end de i forvejen er, ved at åbne op for deres fortællinger og oplevelser, men der er en risiko for, at det kan påvirke dem negativt. Modsat kan det at fortælle om sine hårde oplevelser også være en hjælp til netop at få dem bearbejdet. En af informanterne sagde i slutningen af interviewet, at han var klar over,

at der kunne være en masse psykiske mén ved de oplevelser, han har haft, og at han endnu ikke har fået professionel hjælp til at få dem bearbejdet, men han gav udtryk for, at han ønskede dette, når der kom lidt mere ro på. Jeg vurderer på baggrund af mine interviews og interaktionen med mine informanter, at jeg ikke har forværret deres situation, men jeg er klar over, at det højst sandsynlig har åbnet for nogle tanker og refleksioner, som de muligvis ikke har tænkt over før. Dog gav de begge to udtryk for, at der var en grund til, de gerne ville medvirke i undersøgelsen, og i begge tilfælde handlede det primært om den behandling, de under deres hjemløshed havde fået fra professionelle aktører (uddybes i afsnit 5.4). Det har dermed været vigtigt for begge informanter, at deres deltagelse forhåbentlig kan bidrage med viden, som kan optimere det sociale arbejdes praksis og gøre det nemmere for andre hjemløse LGBTQIA-personer.

I forhold til etikken, har jeg reflekteret over, hvilken betydning det har haft, at begge interviews er foregået i informanternes egne hjem. Det, at interviewene er foregået i informanternes egne hjem, kan have fået dem til at fortælle mere åbent og personligt, end de måske har haft lyst til, men uden de har tænkt over det, fordi de har været i trygge rammer. I sådan en situation er det min pligt som interviewer, at fornemme om informanterne åbner op for noget, der er for personligt i forhold til undersøgelsen. Jeg skal dermed i sådan en situation trække på min praktiske klogskab eller phronesis, som det også kaldes. Phronesis er,

”evnen til at vurdere og handle i overensstemmelse med bestemte situationer på en måde, der bidrager til en god livsførelse generelt” (Lovibond, 1995:101).

Jeg fornemmede dog, under begge interviews, at informanterne var meget tro overfor sig selv i forhold til, hvad de ville snakke om, og hvad de ikke ville snakke om. For eksempel var der en situation under begge interviews, hvor informanterne startede på en fortælling, men hurtigt fik sagt, at det ville de ikke snakke om alligevel, og så fortalte de noget andet i stedet for. Derudover har jeg under interviewene, hvis jeg kunne fornemme, at det var et emne, som berørte dem, givet dem plads til at tænke sig om og lige tage en pause, så de netop ikke fik sagt noget, de bagefter ville fortryde.

3.4 Præsentation af informanter

Her følger en kort præsentation af de to informanter, som indgår i undersøgelsen. Jeg har valgt at lave denne præsentation for at give læseren det bedst mulige udgangspunkt for forståelse af analysen.

3.4.1 Mads

Mads er i 40'erne og transkønnet. Han er født som kvinde, men har i flere år fået hormoner, så han har fået skæg og en dybere stemme. Han har dog endnu ikke fået nogen operationer, da han tidligere er blevet afvist af sexologisk klinik, hvilket vil sige, at han stadig har bryster. Før hans hjemløshed, og før han fandt ud af, at han var transkønnet, levede Mads i mange år som lesbisk. Han har været i 30'erne og 40'erne, da han var hjemløs og har været hjemløs i tre-fire år. Mads' hjemløshed har været konstant, og han har primært overnattet hos venner og familie, men har også boet på herberg og har måttet overnatte på gaden. Efter hans hjemløshed fik han tilknyttet et ACT-team (jf. afsnit 2.1), som stadig er tilknyttet. Mads' ACT-team består af en psykiater, en kontaktperson, en SOSU-assistent og en fjerde person.

3.4.2 Rasmus

Rasmus er i 20'erne, og beskriver sig selv som androgyn med en flydende kønsforståelse. Det vil sige, han hverken ser sig selv som mand eller kvinde. Da Rasmus' hjemløshed startede, var han under 18 år og dermed ikke myndig. Han har været hjemløs i seks-syv år, men hjemløsheden har ikke været konstant. Den har været opbrudt i korte perioder, hvor Rasmus har haft eget værelse. Han har overnattet hos venner og bekendte, men har også overnattet i tilfældige opgange og udendørs.

3.5 Databehandling

3.5.1 Transskription

For at kunne bruge mine interviews bedst muligt i en analyse, har jeg valgt at transskribere dem, da dette gør det mere overskueligt, når der skal analyseres, og det gør det nemmere at gøre brug af citater fra informanterne (Kvale & Brinkmann, 2009:202). Jeg har i transskriberingen undladt de udtryk, jeg brugte for at vise, at jeg var lyttende, for eksempel

'ja' og 'mmh' og nogle af citaterne, som er brugt i analysen, har jeg rettet til, for at gøre det mere læsbart og forståeligt. Jeg har transskriberet mine interviews ud fra følgende transskriberingsnøgle, som jeg har lavet med inspiration fra Kvale og Brinkmann (2009):

()	Til uforståelig tale
[latter]	Til mundtlige udtryk, for eksempel latter
...	Til korte pauser
[lang pause]	Til længere pauser
[...]	Sløring af væsentlige oplysninger som kan identificere informanten samt udklip af citater

3.6 Analysestrategi

For at kunne forstå, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv, har jeg valgt at analysere mine interviews ud fra principperne om meningskondensering. Meningskondensering indebærer, at interviewtransskriptionerne sammenfattes i kortere dele, hvor hovedbetydningen af informantens udsagn omformuleres i kortere udsagn. På denne måde fremtræder en række hovedtemaer af transskriptionen. Disse temaer er herefter blevet genstand for specialets analyse. Meningskondensering er en analysemetode, som består af fem trin, hvorigennem de kvalitative data reduceres. I det første trin gennemlæses interviewene for at få en fornemmelse af helheden. I andet trin inddeles interviewene i naturlige betydningsenheder. I tredje trin kategoriseres de dominerende og væsentlige temaer i interviewene. I fjerde trin fortolkes meningsenhederne. I femte trin knyttes de væsentlige temaer i interviewene sammen i et beskrivende udsagn (Kvale & Brinkmann, 2009:227f).

Jeg finder denne analysestrategi velegnet, da jeg i specialet anlægger en fænomenologisk tilgang og har valgt at indsamle data ved hjælp af semistrukturerede livsverdensinterviews. Styrken ved denne form for interview er, at det kan frembringe informanternes personlige erfaringer, som efterfølgende bliver de data, jeg bygger mine fortolkninger på. Således finder jeg at meningskondensering er en velegnet analysestrategi, når min problemformulering omhandler et fænomen, som skal undersøges ud fra førstepersonsperspektivet. Med et

fænomenologisk udgangspunkt handler det om at belyse fænomenet, som det er, set ud fra subjektets livsverden og derefter finde frem til de begreber og kategorier, som analytisk er hensigtsmæssige at bruge for at kunne forstå fænomenet (Tanggaard, 2017:82; 91f; Juul & Pedersen, 2012:422). Dette kan kobles til Schutz, da den sociale verden, ifølge Schutz, som beskrevet tidligere, består af bestemte strukturer, der gør verden meningsfuld for de mennesker, som handler og lever i den. Mennesket befinder sig altid i en biografisk betinget situation.

”Denne biografisk betingede situation rummer visse muligheder for fremtidige praktiske eller teoretiske aktiviteter, som vi kort vil kalde det forhåndenværende formål. Det er dette forhåndenværende formål, der afgør, hvilke elementer der er relevante for formålet blandt alle de mange andre elementer, en sådan situation indeholder” (Schutz, 2005 [1972/1976]:30).

Formålet med nærværende undersøgelse er at få en forståelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden. De relevante elementer til dette formål, er dermed de temaer, der præsenteres nedenfor, som er fremkommet på baggrund af min meningskondensering af informanternes mange udsagn.

Min meningskondenseringsproces startede med, at jeg læste mine transskriberede interviews igennem for at få en fornemmelse af helheden. Derefter identificerede jeg de betydningsbærende citater og omformulerede disse til kortere udsagn. Ud fra de kortere udsagn kategoriserede jeg de væsentlige temaer, som fremtræder i analysen. Efter tematiseringen stillede jeg spørgsmål til, hvordan disse skulle forstås i forhold til specialets problemformulering for derefter at fortolke meningsenhederne i analysen. I nedenstående tabel, har jeg anført eksempler på, hvordan jeg har foretaget min meningskondensering.

Naturlig betydningsenhed	Kortere udsagn	Tema
"[...] Men det har så skabt min ungdom, som gjorde det enormt svært med misbrug, og ja [sukker] så troede jeg, jeg var lesbisk i lang tid, indtil jeg fandt ud af, at jeg var transkønnet. Jeg er jo født som kvinde og lever som mand i dag" (Mads)	Troede, han var lesbisk, men fandt senere ud af at han var transkønnet	Søgen efter identitet
"Ja, ja, det drømte jeg, og så vågnede jeg og kunne huske det, at jeg gik og spurgte folk om det, og så tænkte jeg over det, og så besluttede jeg mig ligesom for at, altså jeg kan, min bedste ven [...], ham havde jeg kysset med for to () før det, og det var der ikke noget ved, så har jeg bare besluttet mig for, at folk jeg godt kunne lide, dem kunne jeg godt lide og så, det der spørgsmål med køn, det forsvandt bare lidt, jeg ved ikke" (Rasmus)	Har haft en drøm omkring sin kønsforståelse og besluttede sig derefter for, at det er personer, han godt kan lide og ikke et spørgsmål om køn	Søgen efter identitet

Den systematiske bearbejdning af datamaterialet ud fra principperne om meningskondensering har ledt mig frem til følgende centrale temaer, som præsenteres nedenfor. Jeg vil inddrage disse temaer i min analyse for at besvare specialets problemformulering. I analysen vil jeg anvende citater fra interviewene, som uddyber de forskellige temaer. Temaer markeret med * betyder, at det kun optræder hos en af informanterne. De resterende temaer optræder hos begge informanter.

- Søgen efter identitet
- Brugen af forskellige identiteter
- Udsathed
- Uddannelse*
- Stigma
- Fællesskab/netværk
- Ensomhed*

- Manglende professionel indsigt i LGBTQIA
- Svigt fra fagprofessionelle*
- Refleksion over hjemløsheden

I forberedelsesfasen havde jeg en abduktiv tilgang, da jeg, efter at have læst mig ind på feltet ved hjælp af udenlandsk forskning, havde en vis mængde viden om hjemløse LGBTQIA-personer og de oplevelser, de er udsat for. Den abduktive tilgang viser sig ligeledes ved at det jeg har undersøgt, er præget af en vis usikkerhed, da der endnu ikke er forskning omkring det i en dansk kontekst (Birkler, 2005:80f; Brinkmann, 2014:80). Valget af meningskondensering som analysestrategi betyder, at jeg i databehandlingen og analysen er gået induktivt til værks, altså at jeg lader empirien være styrende for valg af teori. Eftersom hjemløse LGBTQIA-personer er et underbelyst felt i en dansk kontekst, og der endnu ikke er noget forskning på området, er jeg gået ind i feltet uden at have for mange forforståelser. Jeg har dog haft en forforståelse omkring, at nogle af de samme problematikker, som viser sig i den udenlandske forskning, også ville gøre sig gældende i en dansk kontekst, men jeg har sat parentes om disse forforståelser ved at lade empirien være styrende for, hvilke temaer jeg endte op med i min meningskondensering af interviewmaterialet (Brinkmann, 2014:77f). Dermed har jeg ikke haft en begrebsramme inden meningskondenseringen, men har efter meningskondenseringen ud fra de temaer, som er fremkommet, fundet ud af, hvilke teorier og begreber der kunne være anvendelige til nærværende undersøgelse.

4. Teori

I dette afsnit vil jeg præsentere de teorier, som inddrages i analysen. Jeg starter med at præsentere Erving Goffman og hans stigmatteori, samt udvalgte begreber fra hans dramaturgi. Derefter præsenterer jeg Howard S. Beckers teori om social afvigelse, da jeg mener, denne teori er et godt supplement til Goffman for at kunne give en forståelse af informanternes oplevelse af deres hverdagsliv som hjemløse og LGBTQIA-personer. Beckers teori omkring afvigelse og Goffmans teori om stigma kan begge betegnes med det overordnede begreb stemplingsteori. Stemplingsteorien beskæftiger sig med, hvordan særlige handlinger og adfærd bliver stemplet som afvigende (Ejrnæs & Monrad, 2013:65). Der er store ligheder mellem Goffman og Becker, men deres forskellige begrebsapparater viser, at der er tale om to forskellige generative mekanismer. Dog kan disse begge to være virksomme i analyser omkring stemplingsprocesser. Den generative mekanisme hos Goffman er, at et individ tildeles et stigma, og denne stigmatisering fører til diskrimination og udelukkelse fra omgivelserne. Den generative mekanisme hos Becker handler derimod om, at omgivelserne retter negative forventninger mod et individ, som derefter internaliserer disse negative forventninger og kommer til at leve op til dem (Ejrnæs & Monrad, 2013:67f).

Efter jeg har præsenteret Goffman og Beckers teorier, som jeg gør brug af i nærværende speciale, vil jeg kort beskrive begrebet intersektionalitet, og slutteligt præsenterer jeg dele af Axel Honneths teori om anerkendelse og krænkelse.

4.1 Erving Goffman

Formålet med Goffmans forfatterskab var at kortlægge samhandlingsordenen, som han anvendte første gang i sin ph.d.-afhandling fra 1953. Han brugte samhandlingsordenen som et overordnet begreb til at beskrive den interaktion, der sker i menneskers ansigt-til-ansigt-møde med hinanden i hverdagslivet, både mellem bekendte og fremmede. Den samhandlingsorden, som Goffman beskrev i mange af sine værker, handler om de mange forsøg individer gør sig, når de skal præsentere sig selv for andre (Jacobsen & Kristiansen, 2014:11; Goffman, 2014 [1959]:65). Jeg præsenterer først Goffmans stigmatteori, og derefter præsenterer jeg enkelte begreber fra hans dramaturgi.

4.1.1 Stigma

Goffman udgav i 1963 bogen 'Stigma. Notes in the Management of Spoiled Identity'. Denne bog handler om hverdagslivets møder og de interaktioner, der opstår, når mennesker møder hinanden. Goffman har i bogen fokus på, hvordan afvigende personer kontrollerer og håndterer sociale informationer om sig selv (Jacobsen & Kristiansen, 2002:133).

Goffman skelner mellem tre forskellige identiteter: social identitet, personlig identitet og jeg-identitet. Den sociale identitet er de sociale kategorier, som individet er placeret i. Under den sociale identitet skelner Goffman mellem en persons tilsyneladende sociale identitet, hvilket er den kategori, man ved første øjekast ville placere personen i og en persons faktiske sociale identitet, som er den kategori, et individ rent faktisk henvises til, samt de egenskaber det rent faktisk kan påvises at besidde. Baggrunden for Goffmans stigmabegreb er netop en uoverensstemmelse mellem den tilsyneladende og den faktiske sociale identitet (Jacobsen & Kristiansen, 2002:134; Goffman, 2016 [1963]:44). Den personlige identitet skal forstås som det at være et accepteret medlem af en social sammenhæng. Jeg-identiteten henviser til den måde, hvorpå et stigmatiseret individ oplever sit eget stigma og den måde, som denne oplevelse håndteres på. Der kan forekomme en uoverensstemmelse mellem et individs sociale identitet og vedkommendes selviagttagelse (jeg-identitet) (Goffman, 2016 [1963]:97; 147f). For at håndtere sådanne uoverensstemmelser kan individet gøre brug af forskellige reaktionsstrategier. Goffman identificerer tre mulige reaktionsstrategier, som den stigmatiserede står over for. Første reaktionsstrategi er ligeværd, og denne handler om et direkte eller indirekte forsøg på at rette op på grundlaget for stigmatiseringen. Denne reaktionsstrategi kan komme til udtryk ved, at den stigmatiserede forsøger at hævde sit ligeværd overfor de "normale", eller ved at individet laver om på sig selv og derigennem afviser grundlaget for stigmatiseringen som irrelevant i interaktionen med de "normale" (Goffman, 2016 [1963]:50f). Den type information, der kan afgøre om et individ besidder et stigma eller ej, betegner Goffman som social information. Social information er blivende kendetegn ved et individ til forskel fra de følelser eller intentioner, som individet måtte have på et givet tidspunkt. Den sociale information tilkendegives gennem forskellige tegn, som udtrykkes i forhold til de tilstedeværende. De tegn, der bærer den sociale information, kaldes for symboler. Symboler kan optræde som stigmasymboler, hvilket vil sige symboler der særligt effektivt henleder opmærksomheden på individets stigma. Det kan være svært at kontrollere synligheden af stigmasymboler, og de anvendes sjældent frivilligt (Goffman, 2016

[1963]:85). En anden type reaktionsstrategi hos et individ er ind-gruppestandpunkt og ud-gruppestandpunkt. Ind-gruppestandpunktet indebærer, at man identificerer sig med sin egen gruppe, for eksempel at informanterne i denne undersøgelse identificerer sig selv som hjemløse for at høre til gruppen af hjemløse. Et ind-gruppestandpunkt kan afføde en stærkere grupperingsdannelse. Ud-gruppestandpunktet indebærer, at søgning og identifikation væk fra ens egen gruppe sker i forsøget på at undgå eller minimere majoritetskulturens stigmatisering af individet (Goffman, 2016 [1963]:153ff). Tredje type reaktionsstrategi kalder Goffman frygtssomhed eller pralende adfærd. På den ene side kan den stigmatiserede krybe sammen/usynliggøre sig i et forsøg på at skjule sit stigma ved at skjule sig selv. Det betyder, at den stigmatiserede forsøger at undgå kontakt med de "normale", for derigennem at undgå den smerte det medfører at blive konfronteret med sin afvigelse og det mindreværd, dette henviser til. På den anden side kan der ifølge Goffman ske det, at den stigmatiserede på en aggressiv og udfordrende måde optræder i interaktionen med de "normale" for at glorificere sit stigma og herigennem hævde et bedreværd (Goffman, 2016 [1963]:58f).

Ifølge Goffman findes der tre former for stigma: kropslige vederstyggeligheder, karaktermæssige fejl og tribale stigmata (Goffman, 2016 [1963]:46). Jeg vil her kun uddybe karaktermæssige fejl, da det er under denne kategori, informanterne i nærværende speciale hører til. Stigma, som en karaktermæssig fejl, kan give sig til kende som viljesvaghed, dominerende eller unaturlige lidenskaber, forræderiske overbevisninger eller uærlighed. Når folk tildeler et individ et stigma på baggrund af en karaktermæssig fejl, er det ud fra deres kendskab til individets fortid, hvilken eksempelvis kan indebære psykisk sygdom, misbrug eller en anden kønsidentitet/ seksualitet end cisheteronormativitet. Stigmatisering består af stereotype forestillinger, som andre gør sig om bestemte grupper af personer, for eksempel hjemløse som misbrugere, og denne stigmatisering kan føre til, at disse grupper bliver diskrimineret (Goffman, 2016 [1963]:45f). I forhold til sociale problemer, skabes disse hos Goffman netop ved, at nogen, ofte majoriteten i samfundet, har en stereotyp forestilling om, hvordan et bestemt individ bør være, og derefter kategoriseres dette individ i forhold til, om han/hun lever op til denne forestilling. Hvis individet ikke lever op til denne forestilling, kan det føre til stigmatisering, hvilket kan lede videre til diskrimination, som gør, at den stigmatiserede kan føle sig tvunget til at trække sig tilbage og undgå mødet med det, som Goffman kalder de "normale" (Goffman, 2016 [1963]:57). Et individ med et stigma kan, ifølge

Goffman, enten være miskrediteret eller potentielt miskrediteret. Hvis et individ tager det for givet, at stigmaet er kendt af andre, er denne person miskrediteret. Hvis individet derimod går ud fra, at omgivelserne ikke kender til stigmaet eller ikke umiddelbart lægger mærke til det, er denne person potentielt miskrediteret (Goffman, 2016 [1963]:46). Et individ, der oplever et stigma, vil stort set altid opleve, at der er nogen, der sympatiserer med individet. Det kan for eksempel være personer, der har samme stigma som individet selv, og som derfor selv har erfaring med og ved, hvad det indebærer at have dette stigma. Disse personer er ligestillede med individet, og det er i denne omgangskreds, der kan søges tilflugt fra omverdenen, når der er brug for et trygt og afslappet miljø (Goffman, 2016 [1963]:61).

Et andet begreb hos Goffman er moralsk karriere. Ifølge Goffman er et individs moralske karriere en socialiseringsproces, som starter med, at den stigmatiserede lærer og tilegner sig de forestillinger, der er om identitet i et givet samfund, samt får et generelt billede af, hvordan det ville være at have et bestemt stigma. Anden fase af den moralske karriere består i at individet lærer, at det har et bestemt stigma og denne gang med et detaljeret indblik i, hvilke konsekvenser dette stigma medfører (Goffman, 2016 [1963]:73). Hvis et individs stigma ikke umiddelbart kan iagttages af andre og det kun er individet selv der kender til stigmaet og ikke fortæller om det til andre, kaldes det at "passere". Det, at et individ lærer at "passere", udgør en af faserne i individets socialisering og er et vendepunkt i den moralske karriere. Alle stigmatiserede individer vil på et eller andet tidspunkt forsøge at "passere", hvis de har lejlighed til det, for at virke ligesom de "normale" (Goffman, 2016 [1963]:113ff; 142). Individer, der forsøger at "passere" og hemmeligholde information om deres stigma, kommer til at leve med bestemte psykiske følger, og her identificerer Goffman tre forskellige følger. Den første følge er, at den stigmatiserede kommer til at leve med en vedvarende angst for, at hans stigma opdages. Den anden følge er, at den stigmatiserede kommer til at leve med en følelse af splittelse, da individet vil føle en vis fremmedhed over for sin nye gruppe, fordi det ikke kan identificere sig helt med den attitude, gruppen har overfor dem, som den stigmatiserede i virkeligheden tilhører. Den tredje følge er en særlig opmærksomhed på aspekter af den sociale situation, som andre uden dette stigma ikke behøver at være opmærksomme på (Goffman, 2016 [1963]:127ff).

Goffman skriver i 'Stigma. Notes in the Management of Spoiled Identity', at historiske livsforløb er blevet anvendt i samfundsvidenskaberne, og det er blevet noteret, at disse ofte er

meget udsatte for retrospektiv fortolkning af informanterne, som fortæller deres historiske livsforløb (Goffman, 2016 [1963]:103). Dette er relevant at have for øje i analysen, som bygger på retrospektive fortællinger, da informanterne er tidligere hjemløse.

4.1.2 Dramaturgi

Goffmans dramaturgiske perspektiv beskrives i hans værk 'The Presentation of Self in Everyday Life' (1959), på dansk 'Hverdagslivets rollespil' (2014). Jeg vil her kun præsentere de enkelte begreber fra Goffmans dramaturgi, som jeg finder relevante i forhold til analysen.

Ifølge Goffman har et individ ikke kun én identitet, men en række, som kan bruges forskelligt alt efter, hvilken situation individet befinder sig i. Fordi identitet er noget foranderligt og en konstruktion, der er skabt i og af den sociale interaktion, er identiteter altid i fare i mødet med andre mennesker (Jacobsen & Kristiansen, 2002:134f). Et individs identiteter kan udspille sig forskelligt alt efter, om individet befinder sig på forscenen eller bagscenen. På forscenen er der publikum på, og det er her, individet spiller sine roller ud fra de normer og standarder, som er gældende inden for området i den givne situation. På bagscenen er individet skjult for publikum og deres blikke, og derfor kan individet være sig selv uden at skulle kontrollere og nedtone den væremåde, som kunne modsige det selvbillede, individet ønsker at opretholde (Goffman, 2014 [1959]:141; 158).

Goffman sonder mellem fire forskellige slags roller, som kan optræde i hverdagslivet: rolleforpligtelse, rolletilknytning, rolleomfavnelser og rolledistancering. Rolleforpligtelse er de roller, et individ spiller, fordi det er nødt til det, og fordi rollen er tildelt en. Rolletilknytning er de roller, et individ ønsker at spille. Rolleomfavnelser henviser til de roller, et individ lader sig opsluge af, og som individet frivilligt påtager sig, fordi han/hun finder disse roller interessante. Rolledistancering betegner de roller, et individ er i, men ikke lever sig ind i. Der opstår altså en distance mellem individets selv og den socialt situerede rolle (Jacobsen & Kristiansen, 2002:114).

Indtryksstyring handler om, at et individ forsøger at kontrollere det indtryk, han eller hun giver af sig selv overfor andre. Indtrykket skal kontrolleres med det formål, at individet undgår pinligheder i det sociale møde med andre (Goffman, 2014 [1959]:54).

Ovenfor har jeg præsenteret de begreber fra Goffmans teori, som jeg finder anvendelige til analysen. I det følgende afsnit præsenterer jeg de dele fra Beckers teori omkring afvigelse, som jeg ligeledes finder anvendelige til analysen.

4.2 Howard Becker

4.2.1 Afvigelse

Ifølge Becker,

”[...] er afvigelse ikke en egenskab ved den handling, personen begår, men snarere en konsekvens af andres anvendelse af regler og sanktioner i forhold til en ’regelbryder’” (Becker, 2005 [1963]:29f).

Becker er dermed af den opfattelse, at sociale afvigelser er skabt af samfundet, da det er personerne omkring den afvigende, der opsætter reglerne, og disse regler kan være med til at skabe afvigelse, når de ikke bliver overholdt. Afvigende adfærd kan kun opstå, hvis andre betegner denne adfærd som afvigende. Det er vigtigt at påpege, at Beckers interesse ligger hos de personer, der opretholder et mønster af afvigende adfærd over længere tid og dermed organiserer sin identitet omkring denne adfærd og altså ikke hos personer, der begår en enkelt afvigende handling (Becker, 2005 [1963]:29f; 49). Becker sonderer mellem fire former for afvigende adfærd:

	Regelefterlevende adfærd	Regelbrydende adfærd
Opfattet som afvigende	Uforskyldt anklaget	Åbent afvigende
Ikke opfattet som afvigende	Konform	Hemmeligt afvigende

Hvis et individ har en konform adfærd, bliver reglerne overholdt til fulde, hvorimod den åbent afvigende adfærd betyder, at der åbenlyst overtrædes og brydes med reglerne, hvilket gør disse to former for adfærd til hinandens modsætninger. De to andre former for adfærd er lidt mere komplekse. Den uforskyldte anklagede adfærd opstår, når et individ bliver betragtet og dømt som en, der har udført en utilladelig handling og derfor bliver stemplet som afvigende, uden at vedkommende har brudt med reglerne. Den hemmeligt afvigende adfærd indebærer,

at et individ overtræder reglerne i det skjulte og derfor ikke opdages og bliver stemplet som afvigende (Becker, 2005 [1963]:39f).

Becker bruger begrebet afvigende karrierer. Det første skridt i en sådan karriere er, at et individ begår en ikke-konform handling, hvor et bestemt sæt regler bliver overtrådt. Becker påpeger, at mange ikke-konforme handlinger bliver begået af individer, hvor det ikke har været hensigten at begå denne handling (Becker, 2005 [1963]:44). Becker mener, at afvigende adfærd er socialt indlært:

”Før den pågældende person mere eller mindre regelmæssigt engagerer sig i aktiviteten, har han ingen forestillinger om de nydelser, han kan opnå gennem den; dem lærer han at kende i løbet af sin interaktion med mere erfarne afvigere.” (Becker, 2005 [1963]:49).

Noget af det, der er afgørende for, om et individ opbygger et stabilt mønster af afvigende adfærd, er, om det bliver opdaget og stemplet som afviger. Som tidligere nævnt handler det ikke om, hvad individet gør, men hvad de mennesker, som er omkring individet, gør, altså om de ser individets adfærd som regelbrydende eller ej. Hvis et individ bliver opdaget og stemplet, har det betydningsfulde konsekvenser for den fremtidige deltagelse i sociale sammenhænge og særligt for individets selvbillede (Becker, 2005 [1963]:50). Becker har en pointe om, at den måde, afvigere bliver behandlet på, er med til at nægte dem adgang til at klare hverdagslivets rutiner på en almindelig måde med konforme handlinger. For eksempel forbydes det en misbruger at anvende stoffer, hvilket gør det nødvendigt for misbrugerens at skaffe stoffer ulovligt. At det skal skaffes ulovligt gør, at det bliver et marked, som tvinges under jorden, hvilket er med til at presse prisen op, så det er de færreste, der har råd til det. Dette eksempel er med til at sætte misbrugerens i en position, hvor han/hun er nødsaget til at tage illegitime midler i brug for at kunne opretholde sit misbrug (Becker, 2005 [1963]:53). Det sidste skridt i en afvigende karriere er, at individet bliver en del af en organiseret afvigergruppe. Det har en stærk virkning på et individs selvopfattelse, når det bliver klar over, at det er trådt ind i en organiseret afvigergruppe. Fælles for individerne i en organiseret afvigergruppe er deres afvigelse, og det, at de har noget til fælles, kan give dem en følelse af fællesskab, fordi de står over for de samme problemer. At der opstår organiserede afvigergrupper kan være med til at skabe afvigende subkulturer (Becker, 2005 [1963]:56).

4.3 Intersektionalitet

I dette afsnit følger en kort præsentation af begrebet intersektionalitet, som anvendes i analysens afsnit 5.3. I analysen bliver intersektionalitet brugt i samspil med begrebet social marginalisering, som jeg præsenterede i afsnit 2.2. Dette, fordi brugen af intersektionalitet netop har fokus på eksklusions- og marginaliseringsdynamikker og dermed også normaliseringsprocesser (Lehn-Christiansen, 2016:48-51). I nærværende speciale er intersektionalitet brugbart i forhold til at vise, hvordan informanterne bliver dobbeltmarginaliserede.

Intersektionalitetsbegrebet kan bruges til at forstå, hvordan individer positioneres inden for forskellige klassiske, sociokulturelle identifikations- og differentieringskategorier samtidigt (Staunæs & Søndergaard, 2006:43). Intersektionalitet gør op med forestillingen om, at individer har flere sociale kategorier såsom køn og seksualitet. Sociale kategorier forstås ikke som en egenskab eller noget individer har, men som noget der kan opstå i sociale interaktioner mellem mennesker. Disse sociale kategorier skal forstås som en sammenfletning af kategorier, hvor et individ kan blive marginaliseret, hvis det ikke "passer ind" i majoritetens forestillinger (Staunæs & Søndergaard, 2006:45). Intersektionalitetsbegrebet stammer fra kritisk feministisk raceteori i USA, hvor Kimberlé Crenshaw stod i front. Begrebet havde til formål at pege på, hvordan individer, med særlige sammenfletninger af sociale kategorier, ofte blev positioneret uden de samme rettigheder og privilegier som andre (Staunæs & Søndergaard, 2006:45). Sociale kategorier bliver gennem spejling og tolkning gen-/omskabt i interaktionen mellem mennesker og Staunæs & Søndergaard udlægger det således:

"Forventningerne har på den måde konsekvenser for, hvad der opfattes som naturligt og selvfølgeligt for hvem, og hvad der opfattes som naturligt eller utroværdigt hos hvem" (Staunæs & Søndergaard, 2006:46).

Crenshaw præsenterede selv intersektionalitet i en sammenhæng med race og køn, men hun understreger, at begrebet kan og skal bruges i andre sammenhænge, hvor undertrykkelse og diskrimination finder sted, for eksempel i situationer, hvor der er forskel i klasse, religion, kultur og seksualitet (Crenshaw, 2005:541).

4.4 Axel Honneth

Det sidste afsnit i dette kapitel præsenterer to af Honneths tre former for anerkendelse og krænkelse. I det følgende vil jeg kun præsentere den retlige anerkendelse overfor nægtelse af rettigheder, samt social værdsættelse overfor nedværdigelse af livsformer. Grunden, til at jeg ikke præsenterer den første form for anerkendelse og krænkelse, er, at Honneths teori i analysen bliver anvendt til at analysere, hvilke oplevelser informanterne har haft i mødet med professionelle aktører. Dermed er det ikke relevant med den første form for anerkendelse, eftersom denne beskriver de kærlighedsmæssige bindinger, der er i primærrelationer, og overfor denne står kropslige krænkelse, som eksempelvis kan være voldtægt eller tortur (Høilund & Juul, 2015:27ff).

Den anerkendelsestanke, som Honneth har udviklet sin anerkendelsesteori på baggrund af, startede hos G. W. F. Hegel. Hegels teori bygger på, at der kun kan opnås egentlig anerkendelse, hvis denne er gensidig. Ifølge Hegel er der tale om anerkendelse, når der i relationen mellem mennesker ikke er tvivl om, at de opfatter hinanden som menneskelige væsener. Ifølge Honneth er gensidig anerkendelse ikke noget, der er givet på forhånd, men noget som et individ skal kæmpe for at opnå. Dette kalder han for anerkendelseskampe. Honneth mener, at et individs identitet først bliver virkelig, når der opnås anerkendelse fra andre (Høilund & Juul, 2015:24ff).

4.4.1 Den retlige anerkendelse og nægtelse af rettigheder

Honneths idé om den retlige anerkendelse kommer ud fra Hegels retstanke, hvor ret kun er ret, hvis den anerkendes som ret. For Honneth handler den retlige anerkendelse om, at et individ opnår selvagtelse. Dette sker, hvis individet anerkendes som medlem af samfundets retsfællesskab. Det handler om, at individet anerkendes for dets ret og værd, og at der vises respekt for individets rettigheder som borger. Kort sagt, handler det om universel ligebehandling, hvor hvert individ har samme rettigheder som alle andre.

Overfor den retlige anerkendelse står den form for krænkelse, som Honneth kalder nægtelse af rettigheder. Krænkelsen kan opstå ved, at individet bliver frataget bestemte rettigheder, som ofte begrundes på baggrund af individets gruppetilhørsforhold, for eksempel social klasse eller køn. Hvis et individ er udsat for denne form for krænkelse, kan det påvirke

individets sociale integration og nedbryde individets selvagtelse (Honneth, 2006 [1992]:153; 177f; Høilund & Juul, 2015:27ff).

4.4.2 Social værdsættelse og nedværdigelse af livsformer

Social værdsættelse har fået stigende betydning i takt med samfundets udvikling mod mere individualisme. Det handler i højere grad om, for et individ, at blive anerkendt for den levemåde, individet har valgt at leve med. Inden for denne anerkendelsesform er det væsentligt, at der er nogle fælles værdier og normer, for at et individ kan forøge sit selvværd. Individet kan opnå anerkendelse, hvis det besidder egenskaber, som har værdi for et konkret fællesskab (Honneth, 2006 [1992]:164f; 178f; Høilund & Juul, 2015:28).

Overfor denne form for anerkendelse står den form for krænkelse, som Honneth kalder nedværdigelse af livsformer. Det kan være stærk stigmatisering, men det kan også være stigmatisering af mindre betydelig grad. Et individ bliver krænket, hvis individets levemåde bliver nedværdiget af andre og i værste tilfælde stigmatiseret som et individ med en lavere social status. Hvis individet oplever denne form for krænkelse, bliver dets selvværd nedbrudt, fordi det ikke anerkendes for den, det er, men denne form for krænkelse kan også føre til skam eller vrede (Honneth, 2006 [1992]:164f; 178f; Høilund & Juul, 2015:28f).

5. Analyse

Jeg har i de forrige kapitler beskrevet tidligere undersøgelser, som er relevante for nærværende speciale, præciseret relevante begreber, belyst min metodiske og videnskabsteoretiske tilgang, samt præsenteret de teoretiske begreber, der gøres brug af i dette kapitel, hvor jeg analyserer de empiriske fund fra de to gennemførte interviews. Analysens formål er at komme nærmere en forståelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden, hvilket er en vigtig viden for at kunne optimere det sociale arbejdes praksis på feltet. Analysen er inddelt i fem delanalyser med efterfølgende delkonklusioner og er opbygget kronologisk, så den mere eller mindre følger informanternes livsforløb, fra de finder ud af, at de er LGBTQIA-personer til i dag, hvor de begge to er kommet på den anden side af hjemløsheden og har fået egen bolig.

5.1 Identitet – en livslang søgen

I dette afsnit analyserer jeg den søgen efter kønsidentitet/-forståelse, som begge informanter har haft i løbet af deres liv, samt hvordan den ene har brugt forskellige identiteter under sin hjemløshed, og hvordan den anden gør det efter at være kommet ud af hjemløsheden. Denne del af analysen er væsentlig at komme omkring, da det giver et indblik i, hvordan informanterne hver især har fundet deres rette kønsidentitet/-forståelse, hvilket jeg finder vigtigt i forhold til at kunne forstå, hvordan de har oplevet deres hverdagsliv, da de var hjemløse. For at kunne analysere deres søgen efter kønsidentitet/-forståelse og den brug af forskellige identiteter, de har gjort brug af, vil jeg primært anvende begreber fra Goffmans dramaturgiske perspektiv samt hans stigmatteori. Derudover gør jeg kort brug af Beckers teori om afvigelse. I denne del af analysen er det temaerne 'søgen efter identitet', samt 'brugen af forskellige identiteter', som kommer i spil.

5.1.1 Søgen efter identitet

Begge informanter oplever, at de, fra de var helt små, har haft en vis søgen efter den rette identitet. Dette kommer i interviewene til udtryk på to forskellige måder. Den ene måde er en

livslang søgen efter den rette identitet, hvor informanten, der er født som kvinde, men i dag lever som mand, i en årrække levede som lesbisk, da han troede, det var det, han var og i rigtig mange år har følt sig forkert. Den anden måde at søge efter den rette identitet på har været en væsentlig kortere proces, da informanten i en tidlig alder, baseret på en drøm han havde haft, nærmest valgte sin flydende kønsforståelse og siden da har været meget åben omkring det. Disse to måder at søge identitet på er repræsenteret i henholdsvis Mads' og Rasmus' fortælling.

I Mads' fortælling fremgår det, at han i mange år selv troede, at han var lesbisk og derfor påtog sig denne identitet. Han kom i lesbiske miljøer og levede også i et forhold med en anden kvinde,

"Jamen faktisk ville jeg gerne være en dreng helt fra jeg var lille. Jeg kan huske, jeg var enormt sur på mine forældre over, at de kaldte mig Louise, det er mit pigenavn, jeg ville hedde Brian [griner], og jeg kunne ikke fordrage at have kjole på, [...] men da jeg så blev teenager og blev forelsket i piger, så tænkte jeg, at jeg så måtte være lesbisk og fik jo også at vide at "du er en pige, der er forelsket i andre piger", [...] og det prøvede jeg så at være i mange år, samtidig med jeg havde mit misbrug. Men jeg følte mig aldrig rigtig. Jeg kom også i lesbiske miljøer og sådan noget, men jeg følte mig ikke som en kvinde, der elskede en anden kvinde, jeg følte mig som en mand, der elskede en kvinde, men det var jo enormt svært at indrømme overfor mig selv, at det var sådan, det hang sammen, fordi jeg synes selv at dem, der fik en kønsskifteoperation, de var sikkert nogle mærkelige nogen. Indtil jeg så læste om det på internettet og mødte nogen andre transkønnede og fandt ud af, de er jo helt almindelige mennesker ligesom mig selv, og det er muligt at skifte køn, det er bare en lang og svær proces" (Mads).

Ud fra Mads' fortælling omkring, hvordan han har påtaget sig en identitet som lesbisk, kan det dermed tolkes som om, at Mads har levet i en vis rolledistancering, jævnfør Goffman. På trods af, at han har indtaget rollen som lesbisk og virkelig prøvet at efterleve denne, har der samtidig været en vis distance mellem ham selv og denne rolle, baseret på den nuværende erkendelse i hvert fald. Han fortæller dog, at han i starten, da han blev forelsket i piger, faktisk selv troede på, at han var lesbisk. Dermed er det, han præsenterer ovenfor, måske en længere erkendelsesproces, hvor han først erkender, at han er lesbisk, men altså senere, da han har

fået mere indsigt i transkønnethed, må erkende overfor sig selv, at det faktisk er sådan, det hele forholder sig, og at han er født i den forkerte krop. Før han får indsigt i transkønnethed via internettet og erkender, at han selv er transkønnet, har han et syn på transkønnede som "nogle mærkelige nogen", som nogen der afviger fra normen. Med det syn på transkønnethed, kan han dermed ikke se sig selv som værende transkønnet, da han, som han udtrykker, ser sig selv som et helt almindeligt menneske, men da han læser om det, går det op for ham, at det faktisk er sådan, han har det. Det interessante i det her er, at han først kategoriserer transkønnede som nogen, der afviger fra normen. Da han finder ud af, at de minder om ham selv, kategoriserer han dem pludselig som helt almindelige mennesker, fordi han ser sig selv som et almindeligt menneske. Det blev meget tydeligt under interviewet med Mads, at hans kønsidentitet fylder ekstremt meget for ham i hans hverdagsliv og har gjort det i mange år. Der, hvor han er i kønsskifteprocessen lige nu, har han fået hormoner i flere år, så han har fået skæg og en dybere stemme. Til gengæld er han tidligere blevet afvist af sexologisk klinik i forhold til en operation, hvor de fjerner hans bryster, og han nævnte flere gange i løbet af interviewet, hvor stort et problem det er for ham både at have bryster og skæg,

"[...] som jo har gjort det rigtig svært, efter jeg har fået skæg og en dybere stemme og sådan noget, så er det svært også at rende rundt og have bryster [griner]. [...] det vigtigste i verden, det er at få fjernet mine bryster, så kommer alt andet derefter" (Mads).

Den identitet, Mads i dag ønsker at kunne påtage sig fuldt ud, er identiteten som mand. Dette føler han ikke, han kan, så længe han stadig har bryster. Ifølge Goffman er der her tale om, at Mads forsøger at opnå en rolletilknytning, altså at han kan komme til at spille den rolle, han i så mange år har ønsket at spille. Der kan argumenteres for, at der, hvor Mads lige nu kan have denne rolletilknytning, er, når han befinder sig på bagscenen. Goffman beskriver bagscenen som et sted, hvor et individ er skjult for publikum og deres blikke, og derfor kan individet være sig selv uden at skulle kontrollere og nedtone den væremåde, som kunne modsige det selvbillede, individet ønsker at opretholde. Når Mads er alene eller i selskab med de nærmeste venner, kan han med ro i sindet spille rollen som mand, da vennerne godt ved, at han er transkønnet, og at han føler sig som en mand og ønsker at leve som dette. Når han derimod er på forscenen, hvor der er publikum på, for eksempel når han er ude at handle, så er det svært

for ham at finde ro i sin rolletilknytning, da han er bange for, om folk der ikke kender ham, lægger mærke til at han har bryster,

”[...] jeg har sådan en [...] binder, det bruger man til at snøre brysterne sammen, men den er jo enormt ubehagelig at have på, fordi jeg kan knap nok trække vejret i den, så den har jeg på, når jeg er ude at handle og sådan noget. Jeg er meget bevidst om, om folk kan se, at jeg har bryster, det tænker jeg enormt meget over [...]” (Mads).

Det, Mads fortæller i ovenstående citat, gør, at han i mange år har levet isoleret fra omverdenen, da han ikke ønsker, at folk skal være bekendt med hans stigma som transkønnet. Dermed har han gjort brug af en af Goffmans reaktionsstrategier, hvilket vil blive uddybet i afsnit 5.3.1.

Rasmus’ fortælling er, som jeg startede med at skrive, en noget anden. Rasmus har en flydende kønsforståelse og har meget tidligt i sit liv oplevet en rolletilknytning, da han efter en drøm fandt ud af, at den rolle han ønskede at spille, var rollen som et individ med flydende kønsforståelse. Dette står i modsætning til Mads, som dog har fundet ud af, hvilken rolle han ønsker at spille, men endnu ikke mener, det er muligt for ham at spille denne rolle. Før Rasmus oplevede rolletilknytningen, kan der dog argumenteres for, at han har været igennem en rolleomfavnselse. Det vil sige en rolle, han har ladet sig opsluge af, og som han frivilligt har påtaget sig, fordi han fandt denne rolle interessant. Dette kommer til udtryk, da han under interviewet fortalte, at han på et tidspunkt som meget ung havde en drøm, hvor han gik rundt og spurgte folk, om han var en dreng eller en pige, og et stykke tid inden han drømte denne drøm, havde han kysset med sin bedste ven, uden at der for Rasmus havde været noget særligt i det. Derefter besluttede han sig for, at det var personer, han blev forelsket i, og så var det lige meget om det var drenge eller piger, så spørgsmålet om køn forsvandt stille og roligt. Han præsenterer dermed sig selv og sin kønsforståelse som om, det er et eget og bevidst valg, som han har truffet på baggrund af drømmen. Rasmus har altid været åben omkring sin kønsforståelse,

”Jamen altså, jeg er altid blevet drillet eller mobbet med, at jeg så feminin ud. Det har været siden jeg var helt lille. Men min mor, hun var en temmelig fri type [...]. Hun lod mig lege med dukker, da jeg var lille og tage neglelak på og lærte mig at

klippe mine negle ordentligt og alle de der feminine ting, hvor man måske normalt ville sige "arh, gå ud og spil noget fodbold i stedet for". Der var ikke noget spørgsmål, hvis jeg havde lyst, så fik jeg lov til at gøre det. [...] Og så har jeg bare altid været åben omkring, at jeg ikke kun følte mig tiltrukket af piger eller kvinder eller af hunkøn, men bare generelt af mennesker, som jeg rigtig godt kan lide, og det har der ikke været nogen spørgsmål om hos folk [...]" (Rasmus).

Rasmus har dermed ønsket at spille sin rolle som et individ med en flydende kønsforståelse, og da der ikke er blevet stillet spørgsmålstejn ved det fra hans omgangskreds, har han kunnet leve sig fuldstændig ind i denne rolle. Det viser sig dog senere i analysen, at Rasmus har været i omgangskredse under sin hjemløshed, hvor hans flydende kønsforståelse bestemt ikke har været accepteret. Det interessante ved fortællingen her er, at han trækker på sin opvækst, som har været præget af en åben og fri børneopdragelse fra moderens side, til at skabe mening i sin egen livssituation i dag. Denne opvækst kan være det, der har haft betydning for, at Rasmus, i modsætning til Mads, meget nemt og naturligt har fundet ind til sin kønsidentitet/-forståelse.

Hvordan ovenstående har haft betydning for Rasmus' og Mads' hverdagsliv under deres hjemløshed vil blive uddybet i afsnit 5.3. Det kommer tydeligt frem i Mads' fortælling, at alt det omkring kønsidentitet/-forståelse særligt har og har haft betydning for ham. Selvom det ikke umiddelbart fremstår som om, at kønsidentitet/-forståelse betyder noget særligt for Rasmus, er det måske alligevel tilfældet, blot på en anderledes måde end for Mads. Selvom det lader til at Rasmus' flydende kønsforståelse ikke er noget, han som sådan tænker over længere, så sagde han noget under interviewet, som er interessant, når nu denne undersøgelse handler om hjemløse LGBTQIA-personer. Det er særligt interessant i forhold til den udenlandske forskning, som blev præsenteret i afsnit 1.2, hvor flere undersøgelser peger på at LGBTQIA-personer er overrepræsenteret blandt hjemløse,

"[...] mange af de hjemløse mennesker jeg har haft mødt har ikke selv været hetero som sådan, altså selvfølgelig er størstedelen af folk [...] jo hetero, men i hjemløsemiljøet der er skalaen altså lidt anderledes. Der møder man langt oftere mennesker, der har en anden kønsidentitet eller -forståelse eller seksualitet" (Rasmus).

Ifølge Goffman har et individ ikke kun én identitet, men en række identiteter, som kan bruges forskelligt, alt efter hvilken situation individet befinder sig i. Fordi identitet er noget foranderligt, som er en konstruktion, der er skabt i og af den sociale interaktion, er identiteter altid i fare i mødet med andre mennesker. Ovenstående og nedenstående citat er et godt eksempel på det, som Goffman nævner, med at ens identitet er foranderlig og opstår i den sociale interaktion,

”Det er bare fordi, når man lige pludselig er på gaden og kigger på mennesker på den måde, som man gør, altså jeg har jo haft samtaler med folk omkring det og sådan noget, og på et eller andet tidspunkt begynder man bare at få den der indstilling til mennesker, at hvis du er en god person [...] så er det jo ligegyldigt, hvilket køn du har [...]. Sådan har mange hjemløse mennesker det, som jeg har oplevet det i hvert fald. Det kommer bare sådan lidt, at så er mennesker bare mennesker. Man kommer lige pludselig helt ned på bundlinjen og møder hinanden i øjenhøjde [...] det er jo en holdning, eller det er en forståelse, man kan have af sig selv, og man kan jo godt skifte forståelse af sig selv, for eksempel når man går fra at bo et sted til at være hjemløs, så skifter ens forståelse af sig selv [...]” (Rasmus).

Menneskers identitet kan altså skifte i takt med, at deres liv forandrer sig. Som Rasmus siger, så får man ofte en ny forståelse af sig selv, når man går fra at have et hjem til at være hjemløs. En af grundene til denne nye forståelse af en selv, hvor ens kønsidentitet/-forståelse pludselig ikke betyder så meget, kan også hænge sammen med, at man som hjemløs har en masse andre problemer, man skal forholde sig til, og derfor bliver spørgsmålet om køn mindre vigtigt. At dømme ud fra Mads’ fortælling er spørgsmålet om køn dog ikke blevet mindre vigtigt for ham efter, han er blevet hjemløs, tværtimod. Dette kan være tegn på, at det har en betydning, om en hjemløs er transkønnet, har en flydende kønsforståelse eller positionerer sig selv som noget helt tredje.

5.1.2 Bevidst brug af forskellige identiteter

Ovenstående afsnit har beskrevet, hvordan informanternes kønsidentitet/-forståelse har haft betydning for dem gennem deres liv, primært før hjemløsheden, og for Mads stadig har stor

betydning. Da jeg mødte Rasmus, spurgte jeg ham inden interviewet startede, om han ville forklare, hvor han positionerer sig selv i forhold til LGBTQIA. Han forklarede, at han ikke var meget for at placere hverken sig selv eller andre "i kasser" og gav udtryk for, at hans ikke-cisheteronormative tilgang ikke er noget han tænker over i sit nuværende hverdagsliv, og som dermed ikke har den samme betydning for ham, som det har for Mads. I dette afsnit analyserer jeg, hvordan informanterne bevidst har valgt og vælger at bruge forskellige identiteter i forskellige sammenhænge. For Mads har brugen af en bestemt identitet ikke noget med hans hjemløshed at gøre, men i høj grad hans position som LGBTQIA-person, hvorimod det for Rasmus handler om, hvilke forskellige identiteter han påtog sig under sin hjemløshed, alt efter hvad der er kommet ham mest til gavn.

Goffmans dramaturgi handler om, at individer præsenterer bestemte dele af deres identitet i bestemte situationer. Rammen om et individs identitet skal forstås som et slags skuespil, hvor der spilles forskellige roller, når individet skal præsentere sig selv for andre. Som beskrevet tidligere i denne del af analysen, er det vigtigste for Mads lige nu, at han kan få fjernet sine bryster. Han nævner i løbet af interviewet, at han tror, han har borderline (personlighedsforstyrrelse), som er en psykisk diagnose, men kommer flere gange ind på at terapien, for at kunne få styr på sin borderline, må vente til senere i livet,

"[...] jeg tror også, jeg har en psykisk lidelse, jeg tror jeg har borderline, og det gør, at jeg sådan følelsesmæssigt er ustabil. Nu er jeg så bare blevet så gammel, at jeg har lært at leve med det og lært at håndtere det. Jeg skal også i noget terapi her senere i mit liv [...] jeg har jo et ACT-team omkring mig, hvor der også er en psykiater med, og hun har sagt at det kan godt være, jeg har borderline, men vi må finde på noget terapi senere" (Mads).

Mads er tilknyttet et ACT-forløb, som blev beskrevet i afsnit 2.1. Hans team består udover psykiateren også af en kontaktperson, en SOSU-assistent og en fjerde person. Mads fortæller i løbet af interviewet, at han har mest kontakt med kontaktpersonen og psykiateren. Senere i interviewet viser det sig, at grunden, til at terapien omkring hans borderline må vente, er, fordi der på sexologisk klinik, hvor han håber at kunne få fjernet sine bryster, er regler omkring, at man ikke må have en psykisk diagnose, hvis man skal indstilles til en operation. Her vælger Mads altså helt bevidst at lægge låg på sine psykiske lidelser og ikke modtage terapi, da han ved, at det kan få konsekvenser for hans mulighed for at få fjernet brysterne på

sexologisk klinik. Det Mads gør i denne situation, er det, Goffman kalder for indtryksstyring. Når sexologisk klinik er inde i billedet, forsøger Mads at kontrollere det indtryk han giver af sig selv som værende ikke-psykisk syg, da det har det formål, at han gerne vil indstilles til en operation.

I modsætning til Mads har Rasmus brugt forskellige identiteter meget bevidst under sin hjemløshed. Han fortæller følgende,

”[...] jeg har altid set nogenlunde hetero-hvid-mand ud, og det er et giga privilegium som jeg har udnyttet ... på en måde som ikke kun har været til gavn for mig selv. Selvfølgelig i løbet af min hjemløse periode og så videre, så har det været utrolig nemt at stjæle noget i en butik, fordi hvorfor skulle ham der stjæle i en butik og ikke den der specielle et eller andet. Jeg har set nogenlunde normal ud i samfundet, så der har jeg haft kunnet slippe af sted med en del ting og har kunnet tage kontakt til nogle mennesker, som har haft en lidt mere afslappende indstilling til mig, end man ville have til hjemløse [...]” (Rasmus).

Ovenstående citat viser, at Rasmus har gjort brug af en rolledistancering. Han har haft en distance mellem sig selv og den socialt situerede rolle som ”normal”, som omgivelserne har forventet, at han har spillet. Ud fra sit udseende, hvor han ikke har lignet en hjemløs, men som han selv siger, har set normal ud i samfundet, har han spillet en rolle uden at leve sig ind i denne rolle. Han har dog også gjort brug af rolleforpligtelse, idet han har spillet en rolle som værende ”normal” og ikke-hjemløs, fordi det har givet ham mulighed for at stjæle. Han har altså helt bevidst udnyttet den identitet, han har, hvor han ligner en hvid heteroseksuel mand, når det har været en fordel for ham selv at benytte sig af denne identitet. Tidligere har han dog fortalt, at han er blevet drillet og mobbet meget i skolen med sit feminine udseende, hvilket ikke helt stemmer overens med dette citat. Hans to forskellige udlægninger af sit udseende kan komme af, at han virkelig har forsøgt og arbejdet for at ligne en heteroseksuel mand, når det er kommet ham til gavn og i andre situationer har levet mere ubevidst med sit feminine udseende. Derudover har han brugt sin identitet forskelligt, alt efter om han har opholdt sig på forscenen eller bagscenen,

”Jeg har aldrig haft lyst til at ligne en hjemløs, jeg har gerne villet gå rundt og se fin ud [...] altså jeg har nogle perioder, hvor jeg har tænkt lidt mere ”ej, fuck det”,

men det har været, fordi jeg har rendt rundt sammen med mennesker, hvor jeg ikke har kunnet udnytte det privilegium at se normal ud [...]” (Rasmus).

Bagscenen skal her forstås som den scene, han har været på, når han er sammen med andre hjemløse, som kender til hans stigma som hjemløs, hvor han ikke behøver at spille noget, han ikke er, men kan være sig selv. Forscenen er, når han er omgivet af andre, som ikke kender ham og dermed ikke ved, han er hjemløs. På forscenen vil han gerne fremstå som en, der ikke ligner en hjemløs og går derfor op i at se ordentlig ud, så folk ikke stempler ham som afvigende. Til en situation som denne siger Becker,

”At blive opdaget og stemplet som afviger har under alle omstændigheder betydningsfulde konsekvenser for ens videre deltagelse i sociale sammenhænge og for ens selvbillede” (Becker, 2005:50).

Ved at fremstå som en, der ikke ligner en hjemløs, men netop ser ordentlig og soigneret ud, undgår Rasmus de konsekvenser, det kan have, hvis han bliver stemplet som hjemløs og som skrevet ovenfor, så kan han gøre brug af sit ”normale” udseende til at stjæle uden at blive opdaget. Rasmus’ fortælling ovenfor kan også være tegn på, at han bruger en af de reaktionsstrategier, som Goffman identificerer, nemlig det han kalder ind-gruppestandpunkt og ud-gruppestandpunkt. Ud-gruppestandpunktet kommer til udtryk, når Rasmus bevidst forsøger at ligne en, der ikke er hjemløs, da han dermed søger væk fra gruppen og identificerer sig selv med de ”normale” i situationen. Han forsøger dermed at undgå majoritetskulturens stigmatisering ved at se normal ud i samfundet og ikke ligne en hjemløs, hvilket giver ham bedre mulighed for at kunne stjæle i butikker uden at blive opdaget. Ind-gruppestandpunktet kommer derimod til udtryk, når han er sammen med andre hjemløse og ikke kan gøre brug af at se ”normal” ud, men identificerer sig fuldt ud med sin egen gruppe, altså de hjemløse.

5.1.3 Delkonklusion

Denne første delanalyse har haft til formål at vise, hvordan informanterne hver især har haft en søgen efter identitet, samt hvordan de hver især bevidst har gjort brug af forskellige identiteter. Denne del af analysen har været væsentlig at komme omkring, da det giver et indblik i, hvordan informanterne hver især har fundet deres rette kønsidentitet/-forståelse,

hvilket jeg finder vigtigt i forhold til at kunne forstå, hvordan de har oplevet deres hverdagsliv, da de var hjemløse.

Det kommer tydeligt til udtryk, at informanternes søgen efter identitet har været vidt forskellige. Mads præsenterer sig selv som en, der har vanskeligt ved at kontrollere sin situation og have retten til selv at definere den, da han endnu ikke har fået fjernet sine bryster og tidligere er blevet afvist af sexologisk klinik til denne operation, hvorimod Rasmus præsenterer sig selv som en, der har kontrol over sin situation og selv definerer den, da han meget tidligt i sit liv nærmest valgte, at han ville have en flydende kønsforståelse.

I forhold til, hvordan de hver især har gjort brug af forskellige identiteter, handler Mads' situation om, at han lægger låg på den psykiske lidelse, han mener at have, når det handler om sexologisk klinik, da han ved, at han er nødt til at kontrollere det indtryk, han giver af sig selv, for at have forhåbninger om at blive indstillet til en operation for at få fjernet sine bryster. Rasmus har dog i stedet gjort brug af forskellige identiteter under sin hjemløshed, hvor han har været meget bevidst om, hvilke fordele det gav ham, hvis han kunne fremstå som en hvid heteroseksuel mand. Han har gjort brug af denne identitet, når han har skullet stjæle i butikker, da det hjalp ham til ikke at blive opdaget. Ligeledes har han ønsket at se nogenlunde normal ud i samfundet, når han ikke var sammen med andre hjemløse, for ikke at ligne en hjemløs.

5.2 Vejen til hjemløshed og hvorfor hjemløsheden har været én lang rus

I dette afsnit giver jeg et indblik i, hvordan informanterne er blevet hjemløse, samt deres udsathed under hjemløsheden. Afsnittet er en væsentlig del af analysen for at kunne besvare problemformuleringen omkring, hvordan informanterne har oplevet deres hverdagsliv som hjemløs, da det giver et indblik i den udsathed, begge informanter har levet med under deres hjemløshed. Der vil i dette afsnit ikke være så meget fokus på deres position som LGBTQIA-person. For at kunne analysere informanternes udsathed vil jeg primært gøre brug af Beckers teori om afvigelse, og derudover vil jeg inddrage begreberne social udsathed og social marginalisering. I denne del af analysen er det temaerne 'udsathed' og 'uddannelse', som kommer i spil.

Gennem interviewene bliver det hurtigt en kendsgerning for mig, at begge informanter har haft et misbrug gennem deres hjemløshed - Rasmus mere massivt end Mads. Mads' misbrug startede dog inden, han blev hjemløs, og var muligvis en af årsager til, at han endte som hjemløs, da han blev smidt ud af sin daværende kæreste på grund af misbruget. Rasmus havde, inden han blev hjemløs, et mindre forbrug af hash, men dette udviklede sig til et misbrug, da han blev hjemløs og kom hurtigt til også at omhandle hårde stoffer. Fælles for begge informanter er, hvordan de har brugt hash, alkohol og/eller stoffer til at komme igennem hverdagen, da de var hjemløse.

5.2.1 Vejen til hjemløshed

Da jeg under interviewet med Mads spørger ham, om det er misbruget, der har været årsagen til hans hjemløshed, trækker han lidt på det og siger, at det i hvert fald også handler om manglen på billige boliger, og at han tror, der er mange faktorer, der spiller ind i hjemløsheden. Og helt rigtigt, som det også præsenteres i afsnit 2.1, så er der for det meste mange faktorer, der spiller ind, når årsagen til folks hjemløshed skal findes. Det kan være svært at sætte fingeren på én ting, som gør udfaldet (Benjaminsen & Lauritzen, 2015:10f; 138; Olsen, 2013:307; 312). Faktum for Mads er, at han blev smidt ud grundet sit misbrug, men hvem ved, om han var blevet hjemløs, hvis der havde været rigeligt med billige boliger, som er til at betale på en kontanthjælp? Svaret finder vi aldrig, og der kan som sagt også være en masse andre faktorer, der spiller ind i forhold til, hvorfor Mads endte med at blive hjemløs.

”[...] jeg troede, jeg kunne bo hos min kæreste dengang, det er så hende, der er min bedste ven i dag, men fordi jeg ikke kunne stoppe mit misbrug, og fordi hun havde sit barn boende hos sig, så blev jeg smidt ud, og det kan jeg også godt forstå. Så kunne jeg ikke finde nogen steder at bo, [...] så jeg boede rundt omkring hos venner og bekendte, på sofaer 14 dage her og 14 dage der i [...] år, men det varede aldrig så længe, fordi jeg drak, så blev jeg smidt ud de fleste steder fra og brændte nogle broer, og det kan jeg egentlig også godt forstå. Og så endte det så med, at jeg som sidste udvej flyttede hjem til mine forældre, det gik jo bare slet ikke godt og så kom jeg så op på herberget” (Mads).

Mads' fortælling, omkring hvordan han boede rundt hos venner og bekendte, er en typisk fortælling fra en hjemløs. Rigtig mange hjemløse har i starten et stort netværk at trække på,

hvor de kan få lov til at overnatte hos venner og bekendte, men af den ene eller den anden årsag, i Mads' tilfælde fordi han havde et alkoholmisbrug, så brænder de nogle broer og mister flere og flere i deres netværk. Til sidst har de simpelthen slidt så meget på deres netværk, at der ikke er flere venner og bekendte, de kan overnatte hos (Olsen, 2013:317). Mads forsøgte at flytte hjem til sine forældre, da hans netværk var slidt op, men det gik heller ikke, da de blev uvenner, og derfor endte han på et herberg. Hvis man skal se på Mads' fortælling ud fra Beckers teori om afvigelse, så handler det om, at et alkoholmisbrug er adfærd, der bryder med det gængse samfunds regler og normer, og dermed bliver det betragtet som afvigende adfærd. Det er altså ikke Mads' handling, idet han har sit alkoholmisbrug, som fører til afvigelse, men snarere hans omgangskreds' reaktion på regelbruddet. Udover at blive stemplet som afviger, kan Mads' fortælling også være en indikation på, at han under sin hjemløshed har været socialt ekskluderet. Som beskrevet i afsnit 2.2, peger Larsen (2009b) på at,

”et individ er socialt ekskluderet hvis det kan karakteriseres af tre, fire eller fem af følgende forhold: Er relativt økonomisk fattig [...], har få eller ingen sociale relationer, har en ringe eller ingen deltagelse i faglige og politiske aktiviteter, har en ringe eller ingen deltagelse i fritidsaktiviteter og/eller har et dårligt helbred” (Larsen, 2009b:136).

Mads er relativt økonomisk fattig, da hans indkomst består af kontanthjælp, og han har ingen sociale relationer under sin hjemløshed efter at have slidt sit netværk op. Jeg går ud fra, han ikke deltager i hverken faglige og politiske aktiviteter eller fritidsaktiviteter, da han flere gange i interviewet fortæller, at han har levet meget isoleret. Han nævner ikke noget direkte om sit fysiske helbred, men han siger til sidst i interviewet, at han har ødelagt sin krop med sit årelange misbrug. Jeg antager dermed, at hans fysiske helbred ikke er særligt godt, og han nævner tidligere i interviewet, at han tror, han har borderline, så hans psykiske helbred er helt sikkert ikke godt. Han opfylder dermed mere eller mindre alle fem faktorer, hvilket ifølge Larsen (2009b) gør ham til et socialt ekskluderet individ.

Rasmus' fortælling, i forhold til hvordan han blev hjemløs, er markant anderledes fra Mads' fortælling, og så alligevel ikke. Det hele starter på efterskolen. Rasmus er blevet smidt ud af 9. klasse på den folkeskole, hvor han gik, da han stort set ikke har været til undervisning. Hans mor sørger for, at han kan få lov at komme på efterskole og tage 9. klasse om. Da Rasmus går på efterskole, er hans mor meget syg, og Rasmus begynder at ryge hash på efterskolen

sammen med nogle af de andre elever. En dag, hvor dem Rasmus plejer at ryge hash med bliver taget i at ryge hash, tror lærerne, at Rasmus har været med, men han har været et helt andet sted. Det kan en af lærerne endda bekræfte, da han kørte ham til det pågældende sted. På trods af det bliver han alligevel smidt ud fra efterskolen,

”Jeg begyndte at ryge hash på efterskolen. Min mor hun døde af [...], men det var faktisk efter jeg var blevet hjemløs. Hun var af og på hospitalet, fik det utrolig dårligt og kom til sidst på et hospiceagtigt hjem. Lidt før det blev jeg mobbet utrolig meget i folkeskolen. Jeg var der ikke rigtig i 8. og 9. klasse [...] så jeg fik ikke lov til at komme op til eksamen, selvom jeg uden tvivl ville have bestået. Så min mor tog kontakt til kommunen, og de gik med til at ville betale et efterskoleophold, så jeg tog 9. klasse om på efterskole. Der blev jeg smidt ud, som det eneste eksempel faktisk, baseret på, at jeg havde røget hash sammen med nogen, selvom jeg var [et andet sted, red.]” (Rasmus).

Becker sonderer mellem fire former for afvigende adfærd. Det, Rasmus i denne her situation er udsat for, er en uforskyldt anklaget adfærd, som ifølge Becker handler om, at et individ bliver betragtet og dømt som en, der har udført en utilladelig handling og derfor bliver stemplet som afvigende, uden at vedkommende har brudt med reglerne. I dette tilfælde er det efterskolen, der sætter rammerne for, hvad der er regelbrydende adfærd i forhold til ikke at kunne gå på efterskolen længere. Ud fra det, Rasmus fortæller, må man gå ud fra, at efterskolens personale ser det som afvigende adfærd, hvis man ryger hash, hvilket også er den gængse opfattelse i samfundet. Det, der kan undre, er hvorfor de andre drenge ikke også blev smidt ud, men der kan ligge andre episoder forud for denne, som Rasmus ikke fortæller om, men som har gjort, at han efter denne uforskyldte anklage ikke længere kan få lov at blive på efterskolen. Da Rasmus bliver smidt ud fra efterskolen, har han ikke noget hjem at komme tilbage til. Hans mor er dødssyg og indlagt, og hans far er alkoholiker, så han har ikke kontakt med.

”Jeg var til gengæld også den eneste person, der ikke havde noget sted at tage hjem til. Så det blev meget hurtigt min storesøster, der var flyttet sammen med sin mand og deres børn [...]. Så jeg sover i stuen på en madras” (Rasmus).

På trods af, at Rasmus får lov at bo hos sin søster og hendes familie, er det ikke svært at forestille sig, hvor udsat en ung dreng med en dødssyg mor og en alkoholisk far er, og han

bliver ikke mindre udsat af at blive smidt ud af 9. klasse for anden gang. Han får dog lov til at færdiggøre 9. klasse på den folkeskole, som ligger i nærheden af, hvor hans søster bor, og på det tidspunkt brugte Rasmus hashrygningen som en måde at overkomme tingene på, i forhold til at hans mor var meget syg.

”Jamen lige før eksamensperioden, der finder min storesøster et filtertips. En lille forhistorie: jeg ryger som sagt lidt hash på det her tidspunkt, her snakker vi en gang lørdag aften og måske fredag aften, sammen med min ven nede ved vandet, og vi sidder og snakker lidt om min mor og altså bare har det godt og hører noget musik og så næste uge igen. Og så har jeg de her filtertips i min jakkelomme, dem finder min storesøster. Min mor har haft en masse at gøre med hash og har haft en gæld, min storesøster har haft skullet indfri i løbet af en nat via metoder, jeg ikke er blevet oplyst om – af åbenlyse grunde. Så hun [søsteren, red.] har et meget, meget personligt anstrengt forhold til hash, og hun så rødt, og jeg skulle være glad for, jeg ikke fik slag, var hendes ord ... baseret på de der filtertips i min lomme, fordi hun har gået og rodet i mine ting. Hun ville overhovedet ikke have det i sit hjem, og så aftalte vi, i gåseøjne, at så skulle jeg ikke bo der længere, så alle mine ting ud på gaden og ringe til folk [for at spørge om tingene kunne være hos dem, red.]” (Rasmus).

Ud fra Rasmus’ fortælling er det svært at tolke, om han har været klar over søsterens anstrengte forhold til hash, inden denne episode forekommer. Hvis han har kendt til hendes holdning til hash, må man gå ud fra, at Rasmus, jævnfør Becker, har forsøgt at have en hemmeligt afvigende adfærd, det vil sige at han har røget hash i smug uden at søsteren vidste det, så han ikke blev stempet som afvigende. Rasmus ser dog ikke selv hashrygningen fredag eller lørdag aften som afvigende, men snarere som et redskab, der kan hjælpe ham igennem den sorg, han bærer rundt på omkring sin mor, som på det tidspunkt er ved at dø. Der er ingen tvivl om, ud fra det Rasmus fortæller her, at søsteren ser hashrygning som et klart regelbrud, og hun får meget hurtigt stempet Rasmus som afvigende og får fortalt, at det ikke bliver tolereret i hendes hjem. På den måde kan man sige, at Rasmus’ fortælling, omkring hvordan han blev hjemløs, ligner Mads’, da det i begge tilfælde har været grundet deres afvigende adfærd, at de er blevet smidt ud.

Becker bruger begrebet afvigende karriere, og ovenstående kan siges at være første skridt i Rasmus' afvigende karriere. Han har begået en ikke-konform handling og overtrådt et bestemt sæt regler (i dette tilfælde, at søsteren på ingen måde tolererer hashrygning). Becker påpeger, at i mange af sådanne tilfælde bliver den ikke-konforme handling begået, uden det var hensigten. Det samme gør sig gældende i Rasmus' tilfælde, da han ikke selv opfatter hashrygning en gang eller to om ugen som afvigende.

"Før den pågældende person mere eller mindre regelmæssigt engagerer sig i aktiviteten, har han ingen forestillinger om de nydelser, han kan opnå gennem den; dem lærer han at kende i løbet af sin interaktion med mere erfarne afvigere." (Becker, 2005 [1963]:49).

Rasmus har fået smag for hashrygningen på efterskolen, hvor det var en social aktivitet, han gjorde sammen med andre. Efter hans mor bliver syg, finder han ud af, at hashrygningen kan hjælpe ham igennem de svære tider. Han opnår altså en form for nydelse gennem hashrygningen, som gør, at han glemmer den sorg, han ellers bærer rundt på. Becker skriver, at noget af det der er afgørende for, om et individ opbygger et stabilt mønster af afvigende adfærd, er, om det bliver opdaget og stemplet som afvigende. Rasmus' meget stabile mønster af afvigende adfærd, med dagligt misbrug, som jeg kommer ind på neden for, bliver udviklet efter, hans søster har opdaget, at han ryger hash og dermed stemplet ham som afviger. Som tidligere beskrevet, så har det betydelige konsekvenser for et individs selvbillede, hvis det bliver opdaget og stemplet, og det, at Rasmus bliver opdaget af søsteren og tilmed bliver smidt ud fra hendes hjem lige inden eksamensperioden, får hans verden til at falde sammen,

"Jeg er hjemløs, min mor er ved at dø, min far er alkoholiker, ham kan jeg ikke snakke med, min lillebror bor i plejefamilie og har det helt fint, men jeg må ikke bo i plejefamilie" (Rasmus).

Rasmus nævner det ikke direkte i interviewet, men med ovenstående giver han udtryk for, at han føler sig forladt af sin nærmeste familie og står tilbage helt alene. De faktorer, som Rasmus nævner her, samtidig med han er blevet hjemløs, gør, at hans forholdsvist beskedne forbrug af hash udvikler sig til et hashmisbrug og senere også til et misbrug af hårde stoffer. Om Rasmus' forbrug af hash udvikler sig til misbrug og brug af hårde stoffer, fordi han internaliserer de negative forventninger omgivelserne har til ham, er svært at sige. Som

hjemløs bliver han en del af en subkultur, hvor misbrug ikke bliver set som afvigende. Det er stadig regelbrydende i forhold til de regler og normer, der er omkring hash og stoffer i samfundet generelt, men i den gruppe eller det hjemløse-miljø han er en del af, ses det måske nærmere som normen end afvigelsen, hvis man er misbruger af enten alkohol, hash eller stoffer.

5.2.2 Hjemløsheden som én lang rus for at komme igennem dagen

Dette afsnit belyser, at både Mads og Rasmus har haft et misbrug under deres hjemløshed. Mads' misbrug indebar alkohol og hash, hvor Rasmus' har været noget mere omfattende og indebar både alkohol, hash og forskellige hårde stoffer. Både de udenlandske undersøgelser om unge hjemløse LGBT-personer, præsenteret i afsnit 1.2, og Benjaminsen & Lauritzens undersøgelse, præsenteret i afsnit 2.1, viser, at misbrug blandt hjemløse er en typisk tendens. Den udenlandske forskning peger på, at mange unge, som bor på gaden, bruger stofmisbrug som en måde, hvorpå de kan glemme og flygte fra smerte, nedtrykthed og den stress, som de dagligt lever med (Abramovich, 2012; Rosario et al. 2012b; Hunter, 2008; The Albert Kennedy Trust, 2015). Undersøgelsen fra Benjaminsen & Lauritzen peger på, at cirka to tredjedele af alle hjemløse i Danmark har misbrugsproblemer (Benjaminsen & Lauritzen, 2015).

Da Rasmus bliver hjemløs, får han en omgangskreds, hvor hash og stoffer er lettilgængelige. Han får hurtigt et misbrug af hash, men samtidig har han sin 9. klasses eksamen, som er lige om hjørnet,

”[...] Så kommer jeg op i den her lejlighed, hvor der står den her helt fantastiske bong, man kan ryge en masse hash på, og jeg falder i søvn, hver gang jeg ryger, så det bruger jeg min tid på, udover når jeg lige skal til eksamen uden at forberede mig og kommer op med mine bøger og laver mine opgaver og sådan noget. Jeg fik ikke mindre end 4 for resten, flest 7-taller tror jeg. Super skæv hele vejen igennem [...] Hjemløs og misbruger” (Rasmus).

På trods af, at Rasmus er i en meget udsat position som hjemløs og misbruger, så formår han at færdiggøre sin 9. klasse. Han fortæller også i løbet af interviewet, at han har været startet på forskellige ungdomsuddannelser, men at der er nogle udfordringer, som gør, at han endnu ikke har fået gennemført en. Jævnfør Larsens definition af social eksklusion, viser dette, at

Rasmus, i hvert fald inden for den faktor der handler om deltagelse i faglige og politiske aktiviteter, forsøger at bevæge sig mod inklusion frem for eksklusion. Han deltager dog ikke i fritidsaktiviteter, og hans psykiske helbred er ikke ret godt. Dette gør, at Rasmus befinder sig i et marginaliseringsfelt mellem inklusion og eksklusion, men at dømme ud fra hans fortællinger, viser det sig, at jo længere tid han er hjemløs, jo mere ekskluderet bliver han. Han fortæller følgende,

”[...] Og psykisk så er det bare sådan alt alvorligt. Kommunen vil ikke have mig, min mor er død, min far han er alkoholiker, ham gider jeg ikke have noget med at gøre, min storesøster hun smed mig ud, mine gamle venner de var enten røvhuller, eller nogen jeg ikke sådan gad at snakke med, fordi de ikke kunne forholde sig til det der med, at jeg var hjemløs, men kunne jo godt have noget med mig at gøre om dagen, når man bare var sammen og sådan noget, men så alt det andet det tog de bare afstand fra, og så gik jeg bare og havde det rigtig rigtig rigtig rigtig dårligt, hvilket var derfor, jeg havde det misbrug, som jeg har haft [...]” (Rasmus).

Rasmus mister på et tidspunkt de sociale relationer, han havde inden, han blev hjemløs, hvilket vi også så med Mads, da netværket bliver slidt op. Og ligesom Mads, har Rasmus heller ingen familierelationer tilbage til sidst. Rasmus kan dermed på et tidspunkt i sin hjemløshed karakteriseres som socialt ekskluderet, da han opfylder alle fem faktorer, som, ifølge Larsen, gør, at et individ er socialt ekskluderet: han er under 18 år noget af tiden som hjemløs og har dermed ingen indkomst; han mister sine sociale relationer; han gennemfører sin 9. klasse, men derefter er der ingen deltagelse i faglige og politiske aktiviteter; han deltager ikke i fritidsaktiviteter; han har et dårligt helbred, både fysisk og psykisk. Om sit fysiske og psykiske helbred fortæller han følgende:

”[...] og så har jeg haft klatret og gjort alle mulige ting uden at have haft muskler til det, så jeg har haft ødelagt min krop ved at lave fysiske aktiviteter. Jeg har bare sådan udfordret min krop lidt mere, end den kunne holde til, og det har medført, at jeg har haft en masse smerter rigtig lang tid og stadig går og døjer med det” (Rasmus).

”[...] men så på et eller andet tidspunkt begyndte jeg at få det virkelig virkelig virkelig dårligt oppe i hovedet og begyndte at tage MDMA på daglig basis sådan rigtig meget, og endnu mere, og også de andre ting samtidig med [...]” (Rasmus).

MDMA er et synonym for ecstasy, og det er et stof, som giver eufori, varme, kærlighed og interesse for andre mennesker. Det er et afhængighedsskabende stof, som kan medføre angst, depression og søvnforstyrrelser (www.sundhed.dk^a). Udover MDMA ryger Rasmus som sagt også hash, og derudover har hans misbrug bestået af ritalin og speed og senere i hans hjemløshed også psykedeliske stoffer. Ritalin er et middel, der normalt gives mod narkolepsi og ADHD. Det virker opkvikkende ved at øge mængden af visse signalstoffer i hjernen (www.min.medicin.dk). Speed er et synonym for amfetamin og er et stof, der blandt andet giver eufori, energi og rastløshed. Brug af stoffet kan føre til angst, depression og psykose (www.sundhed.dk^b). Psykedeliske stoffer er stoffer, der gør, at ens sanseindtryk forstærkes eller forvrænges. De genstande, man ser for sig, kan forandre form eller farve, og man kan lægge mærke til ting, som tidligere ikke optog ens opmærksomhed. Ved brug af stoffet forekommer der ofte forbigående angst- og/eller paranoiareaktioner (www.sundhed.dk^c).

På det her tidspunkt i Rasmus’ liv praktiserer han både kriminalitet og har et ekstremt misbrug af hårde stoffer. Begge dele er adfærd, der bryder med det gængse samfunds normer og regler, og som dermed betragtes som afvigende adfærd. Ifølge Becker, er afvigelser, som skrevet tidligere, samfundsskabte, idet det ikke er den specifikke handling, der bliver betragtet som afvigende, men derimod det omgivende samfunds reaktion på regelbryderens adfærd og dennes brud med reglerne, der stempler den regelbrydende som afvigende. I denne situation er det dermed ikke Rasmus’ handling, idet han begår kriminalitet eller misbruger hash/stoffer, som fører til afvigelse, men snarere omverdenens reaktion på dette regelbrud. Dog kan det være svært at betegne ham som afvigende i denne situation, da hans omgivelser er mennesker fra et miljø, hvor kriminalitet og misbrug ses mere som normen end afvigelsen, hvilket gør, at de ikke stempler ham som værende afvigende. Rasmus har på et tidspunkt været tilknyttet et kommunalt projekt, et slags bosted for udsatte unge, hvor han fandt ud af, at brugen af alkohol, hash og stoffer i hvert fald blev set som afvigende adfærd. På dette bosted havde Rasmus sit eget værelse og en kontaktperson tilknyttet.

”[...] det endte med, at det blev et sted, hvor man handlede med diverse ting, og jeg begyndte at tage ritalin og speed, fordi det var egentlig meget hyggeligt. Det

var sådan nogen mennesker, jeg begyndte at lære at kende, og det var super fedt at komme oppe hos mig, fordi det var lige ved siden af stationen. Så gik der, jeg kan ikke huske, hvor lang tid det var, jeg var deroppe, men det var ikke specielt lang tid, så siger de [medarbejderne på bostedet, red.] til mig, at de giver mig en advarsel, "du må ikke have nogen euforiserende stoffer". De fangede mig deroppe med ti mennesker, der var en, der sad med sådan et spejl og var i gang med at lægge baner op og sådan noget [...]" (Rasmus).

Rasmus får en advarsel om, at han skal stoppe den afvigende adfærd, han har gang i, hvis han vil være på bostedet. Han ønsker ikke at blive hjemløs igen, så han gør, hvad han kan for at efterleve kravet om, at han ikke må have euforiserende stoffer.

"[...] prøver virkelig at få styr på mit shit. Der kommer ikke nogen mennesker derop, jeg holder ikke noget som helst, altså jeg tager det stille og roligt. Så ryger jeg mit eget [hash, red.] udenfor og hos mine venner, ikke deroppe fordi jeg jo ikke vil ud på gaden igen. Jeg har alle mine ting og min PlayStation 3, som jeg godt kan lide at sidde og spille på [...]. Men så havde jeg en ven på besøg, som drak en Somersby, og efterlod den på mit bord. Den nederen vagtperson kommer ind, ser dåsen, tager et billede af den, og så er det ud. Så var jeg hjemløs on and off, rundt omkring" (Rasmus).

Rasmus forsøger virkelig at komme væk fra sin afvigende adfærd, i hvert fald den åbent afvigende adfærd, som Becker beskriver som en adfærd, hvor der åbenlyst overtrædes og brydes med reglerne. I stedet forsøger han at have en hemmeligt afvigende adfærd ved at ryge hash andre steder end på bostedet, så kontaktpersonen eller andre voksne ikke opdager det og stempler ham som afvigende endnu engang. Til Rasmus' uheld er det vennens efterladte dåse med alkohol, der gør, at han bliver smidt ud af bostedet og endnu engang er hjemløs.

På et tidspunkt under sin hjemløshed vælger Rasmus at flytte til en anden by. Her får han et nyt netværk i hjemløsemiljøet og blandt de andre subkulturer, som holder til samme sted i byen, og det er også her, han møder sin nuværende kæreste, Pernille. Det kan diskuteres, om det er her Rasmus tager sit sidste skridt i sin afvigende karriere, eller om han allerede har gjort det tidligere i nogle af de omgangskredse, han har befundet sig i. Becker beskriver, at det sidste skridt i en afvigende karriere sker, når et individ bliver en del af en organiseret

afvigergruppe. Det må siges at være en organiseret afvigergruppe, han er blevet en del af, da det er et fællesskab for hjemløse et bestemt sted i byen. Til gengæld kan man også argumentere for, at det kriminelle miljø, han blev en del af, lige da han blev hjemløs, kan karakteriseres som en organiseret afvigergruppe. Becker beskriver, at netop organiserede afvigergrupper kan være med til at skabe afvigende subkulturer i samfundet. Rasmus' nye netværk er medvirkende til, at han lægger nogle af de hårde stoffer på hylden:

"[...] så stoppede jeg sådan nogenlunde med at være daglig misbruger af flere substanser. Så blev det mere til hash og alkohol og så lidt speed engang imellem. [...] der kom jeg så omkring noget psykedelia og andre ting [...]" (Rasmus).

I stedet for de hårde stoffer begynder Rasmus på psykedeliske stoffer. Igen er det svært, jævnfør Becker, at betegne Rasmus' adfærd som afvigende, da han begår sig i en omgangskreds/subkultur i samfundet, hvor det er normen mere end afvigelsen at have et misbrug af den ene eller anden slags. De mennesker, der er omkring ham, stempler ham dermed ikke som afvigende, da det for dem ikke er en afvigende adfærd at bruge/misbruge psykedeliske stoffer.

Mads' fortælling ligner Rasmus' på nogle punkter. Når det kommer til misbrug, så ligner deres historier til dels hinanden. Rasmus giver dog udtryk for, at hans misbrug under hjemløsheden har været mere ekstremt i forhold til, hvad Mads giver udtryk for omkring sit misbrug. Mads nævner på intet tidspunkt under interviewet, at han har begået kriminalitet, i modsætning til Rasmus. Om dette så rent faktisk er tilfældet, eller om Mads bare ikke vil fortælle om det, eller måske ikke finder det væsentligt, vides ikke. I forhold til misbruget, har Mads' misbrug under hans hjemløshed været præget af alkohol og hash:

"Da jeg var hjemløs, der drak jeg bare, altså for at komme væk fra, at det var så besværligt, og det har jeg ikke så meget lyst til nu. Da jeg var hjemløs, var det bare noget med at komme gennem dagen, hvordan klarer jeg lige denne her dag, altså kun tænke en dag fremad og ikke mere. [...] Vågne med tømmermænd, prøve at huske, hvordan man kom i seng i går, eller hvad man måske har sagt, eller om der var et eller andet og så bare tænke "nu er jeg nødt til at ringe til den, jeg er nødt til at spørge den", jagten på bolig er konstant jo. Hvor skal jeg sove i nat, sådan lidt ligesom at hustle sig gennem livet. Prøve at skaffe nogle flere

penge, så man kan få noget mere [...] alkohol, få noget mere hash, så man kan glemme, så det kan blive nat, så man kan sove, så man kan vågne, og så starter det hele forfra, altså, jeg synes det var et helvede, det syntes jeg virkelig” (Mads).

Ligesom med Rasmus, er det også svært at betegne Mads’ adfærd med alkohol- og hashmisbrug som afvigende adfærd inden for hjemløsemiljøet, da det ifølge Becker kræver, at de mennesker, som er omkring individet, omfatter individets adfærd som regelbrydende. Der er ingen tvivl om, at misbrug, om det er af alkohol eller hash, er regelbrydende adfærd i forhold til det gængse samfunds opfattelse, men det er ikke en adfærd, der bliver stemplet som regelbrydende og dermed afvigende i hjemløsemiljøet.

5.2.3 Delkonklusion

I dette afsnit har målet været at give et indblik i, hvordan informanterne er blevet hjemløse, samt den udsathed, i form af misbrug, de begge to har haft under hjemløsheden. Dette afsnit er en væsentlig del af analysen for at kunne besvare problemformuleringen omkring, hvordan informanterne har oplevet deres hverdagsliv som hjemløse, da det giver et indblik i den udsathed begge informanter har levet med under deres hjemløshed. Fælles for begge informanter er, at deres position som LGBTQIA-person ikke har haft noget at gøre med, hvorfor de blev hjemløse. For Mads var en af årsagerne hans alkoholmisbrug, da hans daværende kæreste ikke kunne have ham boende, så længe han havde et misbrug. For Rasmus var en af årsagerne hans brug af hash, som søsteren ikke kunne tolerere og dermed smed ham ud. I begge tilfælde en adfærd, der er blevet opdaget og stemplet som afvigende af de personer, der var omkring dem.

Rasmus’ brug af hash udviklede sig hurtigt, efter han var blevet hjemløs, til et misbrug af både hash og hårde stoffer. Fælles for både Mads’ og Rasmus’ fortællinger er, at de begge to har brugt hash, alkohol og/eller stoffer til at komme igennem hverdagen under hjemløsheden. Det har været den adfærd, der var nødvendig for dem for at kunne være i hjemløsheden uden at bryde sammen. Der er ingen tvivl om, at de har haft en åbent afvigende adfærd i forhold til det gængse samfunds opfattelse, både i form af deres hjemløshed og deres misbrug, og i Rasmus’ tilfælde også kriminalitet, men i det omgivende samfund eller den subkultur, de har været en del af blandt hjemløse, ses denne adfærd ikke som afvigende.

5.3 Negative og positive oplevelser ved at være LGBTQIA-person og hjemløs

I dette afsnit analyserer jeg de negative og positive oplevelser, som informanterne har haft, da de var hjemløse. Der kommer i afsnittet fokus på deres position både som hjemløs og LGBTQIA-person og det er denne del af analysen, der er den mest væsentlige del for at kunne give et indblik i, hvordan hjemløse LGBTQIA-personer oplever at blive dobbeltmarginaliserede i forhold til, hvis de "bare" var hjemløse. Der vil i denne del være fokus på den ekstra udsathed, som informanterne har oplevet, fordi de ikke har kunnet kalde sig cisheteronormative. For at kunne give den bedst mulige forståelse af informanternes oplevelse af deres hverdagsliv som hjemløs og LGBTQIA-person, vil det primært være Goffmans teori omkring stigma, jeg trækker på i denne del af analysen. Udover Goffmans stigmatologi inddrager jeg begrebet om intersektionalitet, da det kan være med til at vise den dobbeltmarginalisering, informanterne lider under ved både at være hjemløs og LGBTQIA-person. I denne del af analysen er det temaerne 'stigma', 'fællesskab/netværk' og 'ensomhed', som kommer i spil.

5.3.1 Dobbeltmarginaliseret

En af de ting, der er fokus på i dette afsnit, er den dobbeltmarginalisering eller intersektionalitet, der finder sted hos informanterne, i kraft af at de både har været hjemløse og LGBTQIA-personer på samme tid. Intersektionalitet fremhæver, som beskrevet i afsnit 4.3, situationer, hvor individers tilværelse bliver påvirket af flere faktorer samtidigt og dermed kan opleve undertrykkelse eller diskrimination. Det er ikke kun faktorer som hjemløshed, og at de positionerer sig som LGBTQIA-personer, der spiller ind, men også informanternes misbrug har stor betydning. Fra den internationale forskning, som blev præsenteret i afsnit 1.2, ved vi også, at hjemløse LGBTQIA-personer oplever at blive dobbeltmarginaliseret. De oplever, at de både afviger fra normen i forbindelse med deres hjemløshed, og samtidigt oplever de at blive udstødt, fordi de har en anden kønsidentitet/-forståelse end normen.

Mads fortæller om, hvor svært det er at være hjemløs, når han samtidig er transkønnet og ikke har lyst til, at alle skal vide det,

"[...] Også fordi, selvom jeg boede hjemme hos en bekendt i 14 dage, så kunne jeg jo stadigvæk ikke skjule mig, altså at være transkønnet og være ikke-opereret og

så være hjemløs, det er bare ikke en særlig god kombi [...] fordi man er ekstra udsat, som transkønnet, det er i hvert fald min oplevelse” (Mads).

De venner og bekendte, Mads har overnattet hos, har kendt til hans transkønnethed, men som han også fortæller i interviewet, så er der kommet andre mennesker i hans venners og bekendtes hjem, som han ikke havde lyst til skulle vide, at han var transkønnet, da han endnu ikke havde fået fjernet sine bryster. Han fortæller, at det hårdeste for ham, da han overnattede hos venner og bekendte, var, at han ikke havde sit eget værelse og derfor ikke kunne gemme sig og ikke havde et privatliv. Selvom han følte sig ekstremt udsat på herberget, hvilket bliver uddybet senere, så har han alligevel en opfattelse af, at det på nogle punkter var nemmere at bo på herberget end hos venner og bekendte,

”Jeg synes faktisk, det var lidt nemmere at komme på herberget, for der var ligesom nogle, man kunne henvende sig til. Så skete der ligesom noget, nogen der kunne tage kontakt til, eller nogen der kunne gøre et eller andet, så det var på en måde nemmere, på en måde også sværere” (Mads).

Medarbejderne på herberget kendte til Mads’ transkønnethed, men som det fremstår nedenfor, så gør han alt, hvad han kan, for at de andre på herberget ikke skal opdage, at han er transkønnet, da han finder ud af, hvilke negative konsekvenser det kan få. Da jeg i interviewet spørger ind til, om han fik nye sociale relationer, mens han boede på herberget, fortæller han, at han var rigtig bange for, at de andre hjemløse skulle opdage, at han var transkønnet,

”Jeg var bange for det, jeg var rigtig bange for det. Jeg snakkede ikke med nogen, jeg snakkede og svarede pænt og høfligt hvis der var nogen der henvendte sig til mig, men jeg var ikke den opsøgende, slet ikke. Der var mange, der prøvede at hive mig ud og prøvede at sige ”vi vil dig gerne” og sådan noget, men fordi jeg jo ikke vidste, om de vidste, at jeg var [transkønnet, red.], så var det enormt svært for mig at komme ud af mit hi. Også fordi jeg hele tiden følte, jeg skulle sidde med armene over kors, fordi jeg skulle skjule de der bryster, og samtidig så ved man godt, at man ser enormt sur ud [griner], men hvad skal man lige gøre, det var bare så besværligt altså, virkelig besværligt” (Mads).

Mads fortæller også, at han var vidne til, at der opstod stærke venskaber blandt de andre hjemløse, og at der var et særligt fællesskab, men at han ikke var en del af det på grund af sin

transkønnethed og frygten for, at de andre skulle opdage det. I en situation som denne er det den sammenfletning, der er af kategorierne hjemløs og transkønnet, der gør, at Mads bliver udstødt, fordi han føler, han er nødt til at isolere sig, så de andre ikke opdager, at han er transkønnet. Det er dermed ikke hans position som hjemløs i sig selv, der betragtes som problematisk. Det er grundet hans position som LGBTQIA-person og hjemløs, han oplever særlige udfordringer. Mads' fortælling er dog også et tegn på, at han har brugt den reaktionsstrategi, som Goffman kalder frygtsomhed. Denne strategi indebærer, at den stigmatiserede usynliggør sig i et forsøg på at skjule sit stigma ved at skjule sig selv. Den stigmatiserede forsøger dermed at undgå kontakt med de "normale" for derigennem at undgå den smerte, det medfører at blive konfronteret med sin afvigelse og det mindreværd, dette henviser til. Mads har holdt sig mest på sit værelse på herberget for netop at undgå kontakt med de andre hjemløse, så de ikke skulle finde ud af, at han var transkønnet.

Som præsenteret i afsnit 2.2, skriver Larsen (2009a) at,

"Social eksklusion drives frem af et komplekst samspil mellem demografiske, økonomiske, sociale og adfærdsmæssige faktorer, og disse kan være indbyrdes forbundne og gensidigt forstærkende" (Larsen, 2009a:21).

Mads' position, som både hjemløs og LGBTQIA-person, gør, at han bliver dobbeltmarginaliseret og dermed bevæger sig mod social eksklusion, da der er et komplekst samspil mellem sociale og adfærdsmæssige faktorer.

Rasmus har været udsat for noget lignende på et herberg, hvor det som sådan ikke var hans position som hjemløs i sig selv, der var problematisk, men grundet hans position som LGBTQIA-person, oplevede han en særlig udfordring. I Rasmus' tilfælde handler det dog om interaktion med en professionel aktør, og derfor bliver det uddybet i afsnit 5.4.2.

5.3.2 LGBTQIA som stigma

Både Mads og Rasmus kan siges at bære et stigma på baggrund af deres kønsidentitet/-forståelse, da det falder udenfor den cisheteronormative forståelse, som er den forståelse, der er normen i Danmark. Derudover kan de også siges at bære et stigma på baggrund af deres hjemløshed, da hjemløse personer ofte bliver nedværdiget af majoriteten. Dette afsnit sætter særligt fokus på de negative oplevelser, begge informanter har haft gennem deres hjemløshed,

grundet deres position som LGBTQIA-personer. De negative oplevelser, de har haft, er dog forskellige, da den ene informant har oplevet stigmatiseringen på egen krop, og den anden informant har været vidne til, at en anden med samme kønsidentitet/-forståelse blev stigmatiseret og diskrimineret. Sidstnævnte kommer til udtryk i Mads' fortælling.

Mads har på et tidspunkt i løbet af sin hjemløshed boet på et herberg. Her fandt han ud af, at der ikke var nogen tolerance overfor transkønnede personer, og at det kunne føre til stigmatisering fra de andre beboere på herberget, hvis de fandt ud af, at han var transkønnet. Han fortæller følgende:

"Jeg er meget bevidst om, om folk kan se, at jeg har bryster, det tænker jeg enormt meget over, og da jeg boede på herberget, var det enormt besværligt, fordi der havde jeg skæg, og jeg havde ikke nogen binder, så jeg kunne ikke snøre mine bryster ind. Så jeg gik med 14 sweatre, for at de andre ikke skulle opdage det, og så var det sådan, at når vi skulle ned i spisesalen, så skulle man have sit overtøj af, det var reglen på herberget, og det kunne jeg jo ikke, følte jeg. Så det var enormt besværligt, plus at der var en transkønnet kvinde, altså en der er født som mand, men så lever som kvinde, og det var ret tydeligt at det var [...] en transkønnet, desværre. Og der kan jeg huske, at nogen af de andre på herberget råbte efter hende, altså grimme ting og råbte "det er fandeme ikke et bøssehotel det her" og behandlede hende virkelig dårligt, og der kan jeg huske, at jeg havde det sådan "de skal bare ikke opdage at jeg også er transkønnet"" (Mads).

Jævnfør Goffmans begreber om den miskrediterede og den potentielt miskrediterede kan man sige, at Mads, da han boede på herberget, var potentielt miskrediteret. Han gik ud fra, at de andre ikke kendte til hans transkønnethed, men han var meget bange for, at de skulle opdage, at han er født som kvinde og dermed blive miskrediteret. Ifølge Goffman bliver Mads' bryster et stigmasymbol, hvilket vil sige et symbol, der særligt effektivt henleder opmærksomheden på Mads' stigma som transkønnet. Goffman beskriver, at det kan være svært at kontrollere synligheden af stigmasymboler, hvilket sker for Mads når de hjemløse ikke må have overtøj på i spisesalen. Han er vant til at skjule sine bryster og dermed sit stigma, ved at have flere trøjer på, og han føler eller er bange for, at de andre kommer til at kende til hans stigma, hvis han tager trøjerne af. Ovenstående citat peger også på, at Mads gennemgår en fase af sin moralske karriere, mens han er på herberget. Han har forinden sin hjemløshed startet sin moralske

karriere, der ifølge Goffman starter med, at den stigmatiserede lærer og tilegner sig de forestillinger, der er om identitet i et givet samfund, samt får et generelt billede af, hvordan det ville være at have et bestemt stigma. Før Mads blev hjemløs, har han lært og tilegnet sig forestillinger omkring identiteten transkønnethed, og han ved, at transkønnethed frem til 1. januar 2017 er blevet betegnet som en psykisk sygdom (www.kvinfo.dk), altså at det er en identitet, der falder udenfor normen i det danske samfund. Dermed har han også fået et generelt billede af, hvordan det ville være at have dette stigma. På herberget gennemgår han anden fase i sin moralske karriere, da han på det tidspunkt er sprunget ud som transkønnet, i hvert fald overfor sin familie og nære venner (de andre beboere på herberget ved det dog ikke). Her får han et detaljeret indblik i, hvilke konsekvenser dette stigma medfører, da han ser, hvordan den transkønnede kvinde på herberget bliver behandlet af de andre. For ikke at ende som miskrediteret og med risikoen for at blive udsat for verbale overgreb, gør Mads alt, hvad han kan for at skjule sin identitet som transkønnet overfor de andre på herberget, dette kalder Goffman at "passere". Mads har formået at "passere" på herberget, og derved har han undgået at blive stigmatiseret og udsat for verbale overgreb på samme måde, som han var vidne til, at den transkønnede kvinde på herberget blev udsat for. Når et individ forsøger at "passere" og hemmeligholde information om dets stigma, kommer det ifølge Goffman til at leve med bestemte psykiske følger. En af de følger, som Goffman identificerer, er, at den stigmatiserede kommer til at leve med en vedvarende angst for at hans stigma opdages. Dette er også tilfældet for Mads som fortæller, at han særligt var bange for at hans transkønnethed blev opdaget, når han skulle i bad på herberget, selvom det var i et låst rum. En anden følge, som Goffman identificerer, er, at den stigmatiserede kommer til at leve med en følelse af splittelse, da individet vil føle en vis fremmedhed over for sin nye gruppe, fordi det ikke kan identificere sig helt med den attitude, gruppen har overfor dem, som den stigmatiserede i virkeligheden tilhører. Denne splittelse kommer til udtryk i et citat ovenfor, hvor Mads siger "de skal bare ikke opdage at jeg også er transkønnet". Dette indikerer, at han på ingen måde kan identificere sig med den attitude, som de andre hjemløse har overfor den transkønnede kvinde og dermed kommer til at føle en vis fremmedhed over for de andre hjemløse.

Mads fortæller desuden, at han med vilje ikke var åben omkring sin transkønnethed overfor de andre beboere på herberget, fordi han kunne mærke den manglende tolerance:

”Der var jeg ikke åben omkring det, fordi jeg kunne godt mærke, at der var ikke nogen tolerance der [omkring LGBTQIA-personer, red.], og jeg tænker, at jo mere ned på bunden du kommer [...] jo mindre er tolerancen, synes jeg faktisk, og det er jo, fordi folk har deres egne problemer, de kæmper med, så orker man måske ikke at være så rummelig” (Mads).

For at de andre ikke skulle opdage, at Mads var transkønnet, valgte han at isolere sig på sit værelse på herberget og undgik at være sammen med de andre hjemløse, da han, hvis de havde opdaget det, måske ville blive udsat for samme verbale overgreb, som den transkønnede kvinde oplevede.

”Men jeg følte mig enormt udsat på herberget [...] jeg holdt mig mest på mit værelse, og når jeg skulle i bad for eksempel, så skulle jeg altid tjekke 30 gange, om døren nu var låst. Tænk, hvis der nu kom nogen ind i badet, mens jeg stod der. Jeg var ret bange på herberget faktisk, det var en utryg tid” (Mads).

Det, at Mads har levet isoleret så længe, henviser også til en af de faktorer, der ifølge Larsen spiller ind, når det skal karakteriseres, om et individ er socialt ekskluderet, nemlig det med ingen eller få sociale relationer. En af undersøgelserne omkring LGBT-personers levevilkår i Danmark, som blev præsenteret i afsnit 2.3.3, skildrer det samme problem, som Mads har i forhold til at isolere sig. I rapporten står der, at transpersoner beskriver den cisheteronormative opfattelse, der er i samfundet, som værende medvirkende til at usynliggøre og stigmatisere transkønnede, hvilket netop kan føre til isolation (Johansen et al., 2015:7ff).

Jeg var i den første delanalyse inde på, at Rasmus’ flydende kønsforståelse for det meste er blevet accepteret af hans omgangskreds, og der har ikke været stillet spørgsmål ved det. Der er dog en episode fra hans hjemløshed, hvor hans flydende kønsforståelse ikke er blevet accepteret. De folk, som Rasmus omtaler nedenfor, er den omgangskreds, han blev en del af, da han blev hjemløs. Rasmus fortæller på et andet tidspunkt i interviewet, at disse mennesker tog sig af ham, da han blev hjemløs og tilbød ham et sted at sove. Det var et kriminelt miljø han blev en del af, og han fortæller følgende:

”Men det var i sådan et miljø, det var derefter, at jeg virkelig blev opmærksom på at [...] hvis jeg gerne vil udfolde mig, som jeg har lyst til, så kan jeg ikke være i nærheden af dem, fordi det hakker de ned på” (Rasmus).

Det miljø, Rasmus på det her tidspunkt var en del af, havde svært ved at acceptere hans position som LGBTQIA-person, og han har været meget opmærksom på, at hvis han befandt sig i omgangskredse, hvor han ikke kunne udfolde sin kønsforståelse og dermed sin identitet, som han ville, så har han fundet andre omgangskredse at færdes i. Dette vil blive uddybet i det kommende afsnit.

5.3.3 Det er mere acceptabelt at være hjemløs end LGBTQIA-person

Rasmus’ fortælling omkring det kriminelle miljø, han blev en del af, fortsætter,

”[...] der prøvede jeg at komme omkring nogle miljøer, som jeg helt klart ikke nogensinde skulle have været omkring. Det har noget med kriminalitet at gøre, men jeg prøvede stadigvæk, og det kunne jeg ikke, og hvis jeg ikke passede på, så var folk meget aggressive overfor mig, og det var fordi jeg så så svanset ud. Det er blandt andet et ord som blev brugt” (Rasmus).

Ovenstående og nedenstående citater viser, at denne omgangskreds accepterer Rasmus’ stigma som hjemløs, men stigmaet som LGBTQIA-person accepteres ikke, og da de finder ud af, at han har dette stigma, begynder de at diskriminere ham og gør ham til et miskrediteret individ. For at bruge Goffmans begreber sker der her en uoverensstemmelse mellem Rasmus’ tilsyneladende sociale identitet og hans faktiske sociale identitet. Den tilsyneladende sociale identitet er den kategori, man ved første øjekast placerer en person i. I dette tilfælde placerer Rasmus’ omgangskreds ham i kategorien som værende hjemløs. Den faktiske sociale identitet er den kategori, et individ rent faktisk henvises til, samt de egenskaber det rent faktisk kan påvises at besidde. Rasmus’ tilsyneladende sociale identitet som hjemløs er altså ikke forkert, men hans faktiske sociale identitet er, at han, udover at være hjemløs, også er LGBTQIA-person, hvilket skaber uoverensstemmelsen.

”[...] men det var bare sådan en slags mennesker, og der er mennesker, der ikke er hetero, ikke rigtig velkommen” (Rasmus).

”Jeg var i hvert fald en boksepude, sådan verbalt og [...] de andre, de fik ligesom løsnet lidt op for et eller andet, og så var det nemmere sådan lige at skubbe lidt til mig eller et eller andet, og så tog jeg mine ting, og så lagde jeg mig til at sove ude i en skov og så fuck dem, det gad jeg ikke, og så har jeg ikke snakket med dem siden” (Rasmus).

Konsekvensen af, at Rasmus’ omgangskreds gør ham til et miskrediteret individ, bliver, at han pakker sine ting og sover i en skov i stedet for. De verbale overgreb og senere voldelige episoder han oplever, får ham til at indse, at det ikke er for enhver pris, han vil have et sted at sove.

Fordi Mads har holdt sin transkønnethed skjult under sin hjemløshed, har han ikke på samme måde som Rasmus oplevet, at hans stigma som hjemløs har været mere accepteret end hans stigma som LGBTQIA-person udover det, han var vidne til med den transkønnede kvinde på herberget. Til gengæld har han oplevet, at det er nemmere at finde folk, der sympatiserer med hans stigma som hjemløs end med hans stigma som transkønnet. Ifølge Goffman vil et individ med et stigma stort set altid opleve, at der er nogen, der sympatiserer med individet. Det kan være personer, der har samme stigma som individet selv, og som derfor selv har erfaring med og ved, hvad det indebærer at have dette stigma. Disse personer erigestillede med individet, og det er i denne omgangskreds, der kan søges tilflugt fra omverdenen, når der er brug for et trygt og afslappet miljø. Mads kan finde sympati blandt de andre hjemløse på herberget, når det handler om hans stigma som hjemløs. Dog kan han ikke opnå den samme sympati omkring sin transkønnethed, da de andre på herberget ikke kender til dette og han ved at det har nogle negative konsekvenser, hvis de finder ud af det. Af frygt for at de andre opdager hans transkønnethed, isolerer han sig på sit værelse i stedet for at indgå i det sociale fællesskab på herberget. Det eneste sted, han kan finde sympati fraigestillede i forhold til sit stigma som transkønnet, er på internettet, hvor han kommunikerer med andre transkønnede, hvilket, jeg går ud fra, er noget, han først er begyndt med efter sin hjemløshed, ergo har han ikke haft nogen, der sympatiserer med hans stigma som transkønnet under sin hjemløshed.

”[...] jeg snakker med andre transkønnede over nettet også for at finde ud af, hvordan deres operationer er gået, hvad for nogle hormoner de får og alt sådan noget, men jeg kommer ikke så meget ud at møde folk, og det er jo, fordi at jeg stadigvæk har bryster” (Mads).

I forhold til det med at finde ligestillede, der sympatiserer med det stigma, det medfører at være LGBTQIA-person, oplever Rasmus også, at han har svært ved at finde den sympati hos folk på herberger og andre tilbud for hjemløse. Ligesom tilfældet var med Mads, så møder Rasmus folk, som kan sympatisere med hans stigma som hjemløs, men ikke med hans stigma som LGBTQIA-person. Der kan altså siges at være et hierarki omkring disse stigmatiserede identiteter, hvor det er mere acceptabelt at være hjemløs, end det er at være LGBTQIA-person. At dømme ud fra Rasmus' fortælling så ender det desuden med, at de hjemløse selv begynder at stigmatisere på grund af hans position som LGBTQIA-person, da det afviger fra den norm, de har omkring, hvordan hjemløse personer ser ud. Dette dokumenteres ligeledes i forskningen fra Storbritannien, der blev præsenteret i afsnit 1.2, som viser, at unge LGBT-personer ofte bliver ekskluderet fra de eksisterende grupper af hjemløse (The Albert Kennedy Trust, 2015:13). Rasmus fortæller:

"Nej, fordi folk de kigger meget underligt på mig, det gjorde de i hvert fald. [...] og så relativt langt hår, slet ikke i denne her længde, men så kunne jeg godt ligne en lille pige bagfra for eksempel" (Rasmus).

"Og så har jeg været på et [herberg, red.] senere hen, hvor jeg bare blev ramt af alle de her indtryk og igen følte mig meget begloet, og så gik jeg bare igen. Så ville jeg hellere sove ude på gaden. Så herberg og forsorgshjem og døgnstuer har jeg meget meget få erfaringer med, men alle jeg har snakket med og kender, der har haft noget med sådan noget at gøre, de har også sagt til mig, [...] at de ikke kunne lide at være der" (Rasmus).

Rasmus oplever, når han kommer på herberg eller lignende, at han på baggrund af sit udseende bliver begloet, og han føler sig så utilpas, at han faktisk hellere vil sove på gaden i stedet for at opsøge de tilbud, der er til hjemløse, hvor de kan overnatte.

5.3.4 Særligt fællesskab blandt hjemløse

På trods af de mange negative oplevelser begge informanter har haft gennem deres hjemløshed, har de også været vidne til, enten ved selv at indgå heri eller ved at observere, at der er et helt særligt fællesskab blandt hjemløse. Som tidligere beskrevet i analysen, har Mads

dog ikke været en del af disse fællesskaber, da han ikke ønskede, at de andre hjemløse skulle opdage hans transkønnethed.

”[...] jeg oplevede også, at selvom der er råt på bunden, er der også en form for fællesskab. Jeg var så ikke en del af det, fordi jeg mere sad for mig selv, men jeg observerede nogle stærke venskaber imellem de andre, og det, synes jeg, var smukt på en måde” (Mads).

Det, Mads fortæller her, viser, at der blandt hjemløse foregår en reaktionsstrategi, hvor mange af dem tager et ind-gruppestandpunkt, jævnfør Goffman. De identificerer altså sig selv som hjemløse, og dette skaber et stærkt fællesskab, som gør, at de får en stærkere grupperingsdannelse. Desværre viser Mads’ fortælling også, at der endnu ikke er tolerance overfor transkønnede i hjemløsemiljøet, eller i hvert fald på herberg.

Rasmus fortæller, at han, ligesom Mads, har oplevet et særligt fællesskab i hjemløsemiljøet, og han har, i modsætning til Mads, fået mange nye bekendtskaber og udvidet sit netværk under sin hjemløshed. Han valgte på et tidspunkt under sin hjemløshed at flytte til en ny by, hvor han kendte nogle folk fra tidligere, og det var særligt efter hans flytning, at hans netværk begyndte at udvide sig, og han mødte sin nuværende kæreste, Pernille.

”[...] og ellers så har jeg bare sådan opbygget et helt nyt netværk [...], der kom folk ned med alkohol og tøj, og der var nogle senge, og andre hjemløse kom derned, og Pernille kom derned, og det var så der, vi mødte hinanden faktisk” (Rasmus).

Rasmus fik opbygget et stort netværk i hjemløsemiljøet, da han selv var hjemløs og engagerede sig også i nogle organisationer:

”Jeg blev Hus Forbi sælger, så der har jeg også fået et netværk igennem. SAND, de hjemløses landsorganisation, der har jeg også fået nogen venner og mange af de personer i hjemløsemiljøet [...] det er alle sammen mennesker fra et miljø, som jeg har kendt nogle år efterhånden og snakker med og tager hen til engang imellem og sådan noget” (Rasmus).

Rasmus fortæller dog, at hans primære netværk og nære relationer, efter han ikke længere er hjemløs, er hans kæreste og nogle fra hans tidligere sociale netværk i hjemløsemiljøet, men at

han derudover ikke snakker med særlig mange mennesker. Fælles for Mads og Rasmus, i forhold til deres sociale relationer, er, at de ikke har kontakt med deres familie, og de har kun få nære relationer.

”Jeg har min ekskæreste, som er min bedste ven, Julie, og så har jeg en ven, der hedder Morten, som er bøsse, og det er de to venner, jeg har faktisk. På grund af mit misbrug har jeg mistet rigtig mange venner, og det kan jeg godt forstå, for jeg er ikke sjov at være sammen med, når jeg er fuld” (Mads).

”Det er min kæreste, og så har jeg et tidligere socialt netværk [...] og så snakker jeg generelt ikke med helt vildt mange mennesker. [...] jeg har en masse relationer, eller jeg har mødt en masse mennesker, som jeg kender og kan sige hej til, og hvordan går det og så videre, men det er ikke mennesker, jeg skriver til på Facebook” (Rasmus).

Det, Rasmus fortæller om sine relationer under sin hjemløshed og sine relationer nu, efter han ikke længere er hjemløs, kan give et billede af, at han har haft flere nære relationer under sin hjemløshed, end han har nu, hvor han er kommet ud på den anden side. Det kan dog også hænge sammen med, at han er flyttet langt væk fra det hjemløsemiljø, han var en del af, og afstanden kan gøre det svært at vedligeholde kontakten. Mads fortæller, ligesom Rasmus, at han har meget få nære relationer tilbage efter sin hjemløshed. I modsætning til Rasmus, så har Mads under sin hjemløshed ikke haft en eneste nær relation, da mange af hans venner har taget afstand fra ham på grund af hans misbrug og dermed afvigende adfærd. De nære relationer han har i dag efter at være kommet på den anden side af hjemløsheden, havde han heller ikke kontakt med, da han var hjemløs, på grund af sit misbrug, så han har været meget ensom og isoleret, hvilket ikke kun er grundet misbruget, men i høj grad også transkønnetheden.

5.3.5 Delkonklusion

Denne delanalyse har givet et billede af, hvilke negative og positive oplevelser, informanterne har haft, da de var hjemløse. Det er i dette afsnit blevet analyseret, hvordan informanterne har oplevet det at være LGBTQIA-person og hjemløs på samme tid, og hvilke konsekvenser det har haft for dem.

Begge informanter bærer et stigma på baggrund af deres position som LGBTQIA-person, da dette falder udenfor den cisheteronormative forståelse, der er omkring køn i det danske samfund. Derudover bærer de også et stigma på baggrund af deres hjemløshed, da hjemløse personer ofte bliver nedværdiget af majoriteten i det danske samfund. Både Mads og Rasmus har svært ved, at finde personer der sympatiserer med deres stigma som LGBTQIA-person, men de oplever begge to, at der er et særligt fællesskab blandt hjemløse, og at de andre hjemløse dermed sympatiserer med Mads' og Rasmus' stigma som hjemløs. Denne delanalyse viser ligeledes, at der er en form for hierarki blandt de hjemløse, hvor det er mere acceptabelt at være hjemløs, end det er at være LGBTQIA-person. De negative oplevelser som Mads og Rasmus er udsat for kommer ikke på baggrund af kategorien hjemløs, men i sammenfletning med kategorien LGBTQIA-person bliver det problematisk, og medfører at informanterne bliver dobbeltmarginaliserede.

Mads har ikke haft nogle sociale relationer, da han boede på herberget, hvilket skyldes at han levede meget isoleret, da han følte sig ekstra udsat på grund af hans transkønnethed. Han har været potentielt miskrediteret på herberget, da de andre hjemløse ikke kendte til hans stigma som transkønnet, og han har formået at "passere", altså at holde sit stigma skjult. Dette medførte dog, at han på herberget levede med en konstant angst for, at de andre hjemløse skulle opdage hans transkønnethed, og at han var vidne til, at de andre hjemløse diskriminerede en transkønnet kvinde, som boede på herberget, men som ikke formåede at holde sit stigma skjult.

I modsætning til Mads, har Rasmus mærket på egen krop, hvordan hans position som LGBTQIA-person er blevet betragtet som et stigma. Han var en del af en omgangskreds, lige da han blev hjemløs, hvor han hurtigt fandt ud af, at det ikke var acceptabelt at positionere sig som LGBTQIA-person. Han var udsat for verbale overgreb, som endte med at blive til voldelige episoder. Rasmus flyttede dog til en ny by, hvor han mødte andre hjemløse som accepterede, at han har en anden kønsforståelse end den cisheteronormative, og han blev en del af et særligt fællesskab blandt hjemløse.

5.4 Svigt og manglende anerkendelse af LGBTQIA-personer fra professionelle aktører

I dette afsnit analyserer jeg på det svigt og den manglende anerkendelse, som informanterne føler, de har været udsat for i mødet med professionelle aktører. Denne del af analysen er relevant, da meget af det handler om svigt og manglende anerkendelse under informanternes hjemløshed, altså hvordan de har oplevet deres hverdagsliv. Derudover er det en vigtig del af analysen, da den er med til at give et billede af, hvordan det sociale arbejdes praksis foregår på dette felt. Jeg vil udover at inddrage fortællinger fra informanternes hjemløshed også inddrage nogle episoder fra informanternes fortællinger, som er sket inden og efter hjemløsheden, da jeg mener, det er med til at give det bedste billede af deres situation. I denne del af analysen inddrager jeg Honneths teori omkring anerkendelse og krænkelse. De temaer, som kommer i spil i denne del, er 'manglende professionel indsigt i LGBTQIA' og 'svigt fra fagprofessionelle'.

5.4.1 Manglende professionel indsigt i LGBTQIA

Noget af det, der lader til at have betydet og stadig betyder meget for informanterne, er, når de ikke føler sig mødt eller anerkendt af de professionelle aktører, de har omgås under og efter deres hjemløshed. For Rasmus har det særligt været svært at acceptere, at de lærere, han har haft på de ungdomsuddannelser, han har været startet på, ikke har kunnet sætte sig ind i det at være LGBTQIA-person. Han har svært ved at tage en ungdomsuddannelse, da han ikke mener, der er nok personlig kontakt til lærerne, og fordi mange af lærerne ikke kan forholde sig til, hverken at han har været hjemløs eller, som han selv fortæller, har langt hår.

"[...] Kontaktlæreren for klassen i vores årgang, han sagde til mig direkte på et tidspunkt, "det er også svært at forholde sig til en person, der har været hjemløs og har langt hår"" (Rasmus).

Denne manglende anerkendelse af ham som person har særligt omhandlet hans position som LGBTQIA. På en af de ungdomsuddannelser, han har gået på, snakkede han med en lærer om, at han kunne prøve at holde nogle foredrag for at oplyse folk om, hvad det betyder at være hjemløs og LGBTQIA-person på samme tid, men da det kom til stykket, holdt læreren fast i, at det kun skulle handle om hjemløshed. Rasmus oplevede det som om, at læreren havde rigtig svært ved at forholde sig til det med, at han var LGBTQIA-person, fordi det var så ukendt for

ham, så de foredrag blev aldrig til noget. Ifølge Honneths tredje anerkendelsesform, som handler om social værdsættelse, er det væsentligt, at der er nogle fælles værdier og normer, for at et individ kan forøge sit selvværd. Hvis individet besidder egenskaber, som har værdi for et konkret fællesskab, kan det opnå anerkendelse. På det tidspunkt, hvor Rasmus starter på denne ungdomsuddannelse, er han flyttet væk fra det hjemløsemiljø, han har været en del af. Han kommer altså fra et miljø, hvor der, som han fortalte tidligere, har været mange med en forståelse, som var anderledes end den cisheteronormative, og han har højst sandsynlig følt i det hjemløsemiljø, at han besad nogle egenskaber, som havde værdi for det fællesskab. Da han flytter væk fra hjemløsemiljøet og møder "den virkelige verden" på ungdomsuddannelsen, føler han sig langt fra anerkendt af kontaktlæreren, som ikke kan forholde sig til, at han har været hjemløs og har langt hår. Overfor den anerkendelsesform, Honneth betegner som social værdsættelse, er den krænkelsesform, han kalder for nedværdigelse af livsformer. Denne form for krænkelse kan være stigmatisering i stærk eller mindre betydelig grad. Et individ bliver krænkelse, hvis individets levemåde bliver nedværdiget af andre og i værste tilfælde stigmatiseret som et individ med en lavere social status. Der er ingen tvivl om, at kontaktlæreren med sin udtalelse nedværdiger Rasmus' nuværende levemåde som LGBTQIA-person og til dels også hans tidligere levemåde som hjemløs. Rasmus er på det her tidspunkt ikke længere hjemløs. Han har fået et sted at bo, og han er tilmed gået i gang med en uddannelse for at komme videre i livet. Ifølge Honneth bliver et individs selvværd nedbrudt, hvis det oplever denne form for krænkelse, hvilket højst sandsynligt har været Rasmus' oplevelse. Der er ikke noget at sige til, at ens selvværd får et hak nedad, hvis man bliver mødt på denne måde af en lærer, som i virkeligheden burde anerkende Rasmus for, at han overhovedet er gået i gang med en uddannelse.

Der, hvor det i Rasmus' fortælling virkelig kommer til udtryk, at han har følt sig svigtet af en lærer, er en episode i en biologitime,

"Og så var der min biologilærer, som stod og påstod overfor klassen, at der var to køn – mand og kvinde, hvor jeg så ligesom prøvede at få hende til at sige til klassen at i nogle specifikke tilfælde, når man snakker om det på nogle specifikke måder, så er der kun to køn, men generelt som underviser og som person andre mennesker hører på, kan man ikke sige, at der kun er to køn, bom basta, ikke nogen diskussion. Derefter har jeg haft skrevet lidt med hende og prøvet at

forklare hende, hvor hun er blevet ved med at holde fast i at i genetik, er der kun to køn, og jeg har prøvet at forklare hende, at det er jeg godt klar over, men dine elever skal stadigvæk ikke have at vide af en lærer, at der kun er to køn. Så stoppede jeg med at gå der, det kunne jeg ikke holde til” (Rasmus).

Her oplever Rasmus igen at være udsat for en nedværdigelse af sin livsform, eller den måde han har valgt at leve på, da læreren siger, at der kun findes to køn, og denne situation er så krænkende for ham, at det får ham til at stoppe på uddannelsen. Dog er det væsentligt at pointere her, at det er en biologitime der er tale om, hvor læreren selvfølgelig underviser sine elever i det biologiske køn og ikke det sociale køn, men det har Rasmus tydeligvis svært ved at acceptere.

Mads har en lignende fortælling, fra da han boede på herberget, hvor de professionelle aktører, som var ansat, havde svært ved at skelne mellem termene ham/hende, når de skulle omtale ham, og han oplevede flere gange, at de kaldte ham hans tidligere pigenavn,

”Medarbejderne vidste godt, jeg var transkønnet. Nu har jeg så fået juridisk kønsskifte, så nu står der Mads på mit kørekort, og jeg har fået et ulige cpr-nummer, så nu er jeg juridisk set en mand, og det var jeg i gang med oppe på herberget, men nogen gange så kunne medarbejderne på herberget komme til at kalde mig ved mit [pigenavn, red.] overfor alle de andre. [...] Jeg kunne ikke forstå, at de ikke kunne bruge de rigtige termer, de kunne ikke finde ud af det, og det oplever jeg tit, at hvis jeg lader være med at sige, at jeg er transkønnet, så tror folk bare, jeg er en mand, men hvis jeg siger jeg er transkønnet, så begynder de lige pludselig at kalde mig hun eller komme til at sige hende om mig. Det synes jeg er enormt underligt” (Mads).

Mads fortæller videre, at han godt kan forstå, at det er svært for folk, men han mener, at de, der arbejder professionelt med udsatte borgere, burde kunne finde ud af, om de skal kalde ham Mads eller Louise. I værste tilfælde kunne medarbejderne på herberget have afsløret Mads’ transkønnethed overfor de andre beboere på herberget, hvilket højst sandsynligt ville have ført til en vis stigmatisering og muligvis også verbale overgreb. Mads har den opfattelse, at de professionelle, som arbejder på herberget, ikke gør deres arbejde godt nok, da de ikke kan finde ud af, om de skal kalde ham Mads eller Louise. Den form for krænkelse, Mads

oplever i denne situation, er ikke en decideret stigmatisering fra de professionelles side, men deres handlinger kunne have ført til, at Mads var blevet stigmatiseret af de andre beboere, hvis de havde fundet ud af, at han var transkønnet og i virkeligheden var født som kvinde.

5.4.2 Svigt fra professionelle aktører

Udover ikke at føle sig accepteret af de lærere Rasmus har haft gennem sine ungdomsuddannelser, fortæller han også om nogle episoder, hvor han er blevet svigtet af professionelle aktører, som burde være der for præcis det modsatte, nemlig at hjælpe. Han fortæller ikke direkte, at han har følt sig svigtet, men indirekte kommer det tydeligt frem i hans fortællinger, at han på disse tidspunkter i sit liv virkelig har haft brug for nogle professionelle medarbejdere, han kunne gå til og føle sig mødt af frem for at føle sig svigtet. Det første svigt fra en professionel, han fortæller om, er, da han går på efterskole og bliver smidt ud uden en gyldig grund. Som beskrevet tidligere i analysen, er en gruppe drenge blevet taget i at ryge hash, og fordi Rasmus har røget med dem før, så beskylder lærerne ham for også at have været med denne gang, men det siger han, at han ikke var.

”[...] de indrømmede, at de havde røget hash, som de havde, men de havde pjækket samme tid, som jeg havde, og så tog de bussen samme tid tilbage til efterskolen, den samme som jeg tog [...], og så troede de [lærerne, red.], at jeg havde røget sammen med dem. Jeg har haft røget med dem op til flere gange, bare ikke den dag. Og det sagde jeg til lærerne, og jeg indrømmede overfor dem, at jeg havde røget, og jeg havde endda givet dem specifikke datoer og sådan nogen ting, men de ville ikke være med til det, hvis jeg ikke indrømmede, at jeg havde røget den dag. Og jeg går bare ikke med til at lyve på den måde [...]. Jeg var til gengæld også den eneste person, der ikke havde noget sted at tage hjem til [...]” (Rasmus).

Der er nogle særlige regler på en efterskole, som man skal efterleve. Hvis man bryder disse regler, så risikerer man at blive smidt ud. Lærerne har i denne situation handlet ud fra de regler, der er på efterskolen, men, ifølge Rasmus, uden at tage højde for at han faktisk ikke var en del af alle de andres hashrygning, og at han, som den eneste elev, ikke havde noget hjem at komme tilbage til. Rasmus giver udtryk for, at han føler sig dybt urimeligt behandlet, og hvis

han virkelig har været uskyldig, og de andre har været skyldige, er det med god grund. Selvom han denne ene gang har været uskyldig, retfærdiggør det dog ikke alle de andre gange, hvor han har brudt reglerne ved at ryge hash. Som skrevet tidligere i analysen, flytter Rasmus hjem til sin søster, efter han bliver smidt ud fra efterskolen, men bliver senere også smidt ud af søsteren og ender som hjemløs. Denne følge har lærerne på efterskolen dog ikke kunne forudsige, da de valgte at smide ham ud. Efter Rasmus er blevet smidt ud af søsteren, opsøger han kommunen:

”[...] Jeg går på kommunen for at få at vide, at jeg ikke er myndig og ikke kan få hjælp, [under 18] år gammel [...]” (Rasmus).

Rasmus’ fortælling om sit møde med kommunen er desværre ikke blevet uddybet i interviewet, så begrundelsen, for at han ikke kan få hjælp, kendes ikke. Honneth betegner en af sine krænkelserformer som nægtelse af rettigheder. Modsat denne krænkelse er den retlige anerkendelse, som handler om, at individet anerkendes for dets ret og værd, og at der vises respekt for individets rettigheder som borger. Kort sagt, handler det om universel ligebehandling, hvor hvert individ har samme rettigheder som alle andre. Hvis et individ ikke bliver anerkendt for dets ret og værd, men i stedet bliver nægtet sine rettigheder, kan det påvirke individets sociale integration og nedbryde individets selvagtelse. Denne form for krænkelse kan opstå ved, at individet bliver frataget bestemte rettigheder, som ofte begrundes på baggrund af individets gruppetilhørsforhold, for eksempel social klasse eller køn. Som sagt, så kendes begrundelsen for Rasmus’ afvisning på kommunen ikke, hvilket gør det svært at gå i dybden med, hvilke rettigheder han er blevet nægtet. Som Honneth skriver, kan det påvirke et individs sociale integration, hvis det ikke bliver anerkendt for dets ret og værd, hvilket må siges at være tilfældet med Rasmus. Det er svært at vurdere, hvor stor indflydelse mødet med kommunen har haft på, at Rasmus endte som hjemløs i seks-syv år, men i hvert fald har det påvirket hans sociale integration, at der ikke var noget hjælp at hente, da han kom og bad om det.

Som ovenstående antyder, har Rasmus følt sig svigtet og ikke fået den hjælp, han havde brug for eller ret til. Han oplevede noget lignende på et herberg under sin hjemløshed. Her vidner hans fortælling igen om, at han har følt sig svigtet af dem, som han troede, han kunne hente hjælp hos:

”Jeg prøvede at gå ind på et herberg, og så blev jeg bedt om at gå et andet sted hen, tage hjem til min mor og far [...] af personalet. De troede ikke på mig, og jeg kunne ikke bevise, at jeg var hjemløs. Jeg så nogenlunde fin ud og sådan noget, men altså de forklarede mig meget pænt, at det ikke var et sted, jeg havde lyst til at være, også selvom jeg var hjemløs” (Rasmus).

I modsætning til det Rasmus oplevede på kommunen, så vidner denne fortælling om, at den behandling han har fået her, selvom han har følt, at han ikke er blevet taget seriøst, måske netop har været for at hjælpe ham. De socialarbejdere, der arbejder på herberg og lignende tilbud, ved, hvordan folk bliver behandlet og kender til det hårde miljø, der er disse steder. Rasmus kan dog sagtens have følt sig krænket, selvom socialarbejderen på en pæn måde forklarer ham, at han ikke skal overnatte på herberget, da det er ud fra hans udseende og en manglende tro på hans situation, det bliver vurderet, at han ikke passer ind i det miljø, der er disse steder. Rasmus fortæller selv, at han med sit udseende godt kan ligne en lille pige bagfra, hvilket højst sandsynligt har været med i socialarbejderens vurdering af, hvorfor Rasmus ikke skulle overnatte på herberget.

5.4.3 Delkonklusion

Denne delanalyse har haft til formål at analysere de svigt og den manglende anerkendelse, som informanterne føler, de har været udsat for i mødet med professionelle aktører. Denne del af analysen er relevant, da meget af det handler om svigt og manglende anerkendelse under deres hjemløshed, altså hvordan de har oplevet deres hverdagsliv. Derudover er det en vigtig del af analysen, da den er med til at give et billede af, hvordan det sociale arbejdes praksis foregår på dette felt.

Jeg har i en tidligere delanalyse været inde på, hvilke oplevelser Mads og Rasmus har været udsat for, fordi deres omgangskreds eller andre hjemløse ikke accepterede dem grundet deres position som LGBTQIA-person. Der er ingen tvivl om, at de negative oplevelser både Mads og Rasmus har været udsat for, fordi deres omgangskreds eller andre hjemløse ikke har accepteret dem grundet deres position som LGBTQIA-person, er noget, der har sat sig dybt i dem. De giver dog begge to udtryk for, at der, hvor de faktisk har følt sig allermest svigtet eller krænket, har været i interaktionen med professionelle aktører. Mads' oplevelse har været, at

det var svært for ham at forstå, at professionelle på et herberg ikke kunne skelne mellem termene ham/hende, fordi han var transkønnet, og han giver udtryk for, at han opfatter dette som værende dårligt professionelt arbejde fra socialarbejdernes side. Rasmus har derimod flere fortællinger, som omhandler de svigt eller den manglende anerkendelse, han har følt. Rasmus har flere gange oplevet store svigt, og grunden, til han har oplevet det i langt højere grad end Mads, kan være, fordi han har været under 18 år, da han blev hjemløs og dermed har været i en meget udsat position. Han har helt klart haft en forventning om, at med en dødssyg mor og en alkoholisk far så ville der være hjælp at hente på kommunen, hvilket der, ifølge Rasmus, ikke var. Det kan dog være, at der havde været hjælp at hente, hvis han havde haft støtte til at opsøge den rette hjælp. Rasmus har højst sandsynlig også haft en forventning om, at hans efterskolelærere ikke ville smide ham ud, når de udmærket var klar over, at han ikke havde noget hjem at komme tilbage til. Omvendt retfærdiggør det dog ikke den regelbrydende adfærd Rasmus tidligere har haft i form af hashrygning på efterskolen. Ligeledes har han haft en forventning om at kunne få et sted at sove, hvis han kom på et herberg. Udover at have oplevet disse svigt giver han udtryk for, at det, der har ramt ham hårdest personligt, har været den manglende anerkendelse af hans person som LGBTQIA på de ungdomsuddannelser, han har forsøgt at tage. Her er han blevet mødt med krænkelser fra lærere, som ikke har kunnet sætte sig ind i, at der overhovedet er noget ud over den cisheteronormative forståelse af køn og seksualitet og har i værste tilfælde måttet droppe ud af uddannelsen.

5.5 At komme ud på den anden side

I denne sidste del af analysen diskuterer jeg informanternes retrospektive fortællinger. Jeg kommer ind på de positive oplevelser, de begge to syntes at have fået af at være hjemløse, samt hvordan deres hjemløshed har fået indflydelse på de drømme og ønsker, de har for fremtiden. I dette afsnit er det temaet 'refleksion over hjemløsheden', som kommer i spil. Ifølge Goffman er historiske livsforløb ofte meget udsatte for retrospektiv fortolkning af informanterne, som fortæller deres historiske livsforløb. Dette er også noget, der gør sig gældende i nærværende speciale, hvor meget af det, som informanterne har fortalt, er præget af en retrospektiv fortolkning, da informanterne er tidligere hjemløse. Dette har givet dem mulighed for at få deres hjemløshed lidt på afstand og få en vis distance til den, og dermed kan

de reflektere over den på en anderledes måde end tilfældet ville være, hvis de på interviewtidspunktet stadig havde været hjemløse.

5.5.1 What doesn't kill you makes you stronger

Noget, som går igen hos begge informanter, er, at de nu kan se tilbage på deres hjemløshed og se nogle af de positive ting, det har givet dem, efter de er kommet ud på den anden side. Da jeg spørger informanterne, hvordan de har oplevet deres hjemløshed, er deres svar ret ens, på trods af at de som personer er meget forskellige, både i forhold til alder, men også i forhold til, hvordan de positionerer sig selv som LGBTQIA-person. Her fortæller Mads, hvordan han har oplevet sin hjemløshed,

”Som rigtig hårdt. Jeg følte mig simpelthen så ensom, altså jeg følte mig forladt af alle, ja, jeg synes det var virkelig, virkelig hårdt, men det har også gjort noget ved mig. Det har også gjort mig stærkere, også fordi det var første gang i mit liv, hvor jeg virkelig følte, jeg var Palle alene i verden. Jeg havde ikke nogen mor og far, der kunne hjælpe mig, min bror kontaktede mig ikke, alle vennerne havde slået hånden af mig, jeg følte mig virkelig helt alene i verden, men så fandt jeg jo også ud af, at jeg faktisk godt kunne klare mig selv, så det har også gjort mig stærkere, vil jeg sige, men det var en hård oplevelse, jeg følte mig meget udsat [...]. Jeg synes også, jeg har mødt nogle smukke mennesker, anderledes mennesker måske, som jeg nok ikke ville have mødt, hvis jeg ikke havde været hjemløs, som jeg er utrolig glad for at have mødt, men det er ikke nogen, jeg har kontakt med i dag” (Mads).

Mads fortæller her, at han har følt sig meget udsat under sin hjemløshed, og der er flere eksempler gennem analysen, som peger på, at han har været ekskluderet og ikke har haft nogen nære relationer, mens han var hjemløs. Nu, efter han er kommet ud på den anden side, kan han heldigvis se tilbage på det som noget, der har gjort ham stærkere, da han fandt ud af, at han kunne klare sig selv, på trods af at han ikke har haft nogen nære relationer og har mistet kontakten med både venner og familie undervejs. Mads fortæller også, at han har mødt nogle anderledes og smukke mennesker undervejs, og det samme gør sig gældende for Rasmus, da jeg spørger ham, hvordan han har oplevet sin hjemløshed,

”Igennem et meget meget tykt slør, en masse hash og andre stimulanser, altså bare for at komme igennem hverdagen. [...] af alt det jeg kan huske, så har jeg modtaget en masse brugbare råd og værktøjer til at komme frem i livet og til at udfolde mig på [...]. Hash og andre ting har jo nok bevirket, at jeg har en del nemmere ved at tage afstand fra det på den måde, som jeg snakker om det, men jeg har generelt haft det rigtig dårligt, både fysisk og psykisk ... hele vejen igennem. [...] så jeg har oplevet det dårligt, men jeg har fået utrolig meget, altså personligt, en masse værktøjer og en masse indsigt, men jeg har prøvet utrolig meget, og jeg har ikke noget positivt eller negativt forhold til min fortid som sådan [...], men i hvert fald, så er jeg glad for, at jeg har oplevet, det jeg har gjort [...] og snakket med en masse fantastiske mennesker, virkelig inspirerende og mødt mennesker jeg er sikker på, der kun findes en slags af i verden, og det har bare medført, at jeg ikke kan have det dårligt med den tid” (Rasmus).

Rasmus kan se tilbage på sin hjemløshed og, ligesom Mads, sige, at han har fået noget positivt ud af det. Rasmus har mødt en masse særlige mennesker, og han har fået en masse ting med, som han kan bygge sit liv videre på, men da han var i hjemløsheden, så han intet positivt ved det overhoved. Den afvigende adfærd med misbrug har gjort det nemmere for ham at snakke om sin hjemløshed, da han har oplevet det som udefra stående. Han snakker meget åbent om sit ekstreme misbrug og alle de forskellige stoffer, han har været i berøring med, men det er måske, fordi han finder det legitimt, da det har været hjemløshedens ”skyld”, at han har haft det misbrug, han har. Selvom der er mange ligheder i de to ovenstående fortællinger, er der dog også en markant forskel. Mads har meget fokus på, at det har været hårdt på grund af ensomheden og de manglende relationer, hvor Rasmus har mest fokus på sit misbrug. Rasmus’ afvigende adfærd, i forhold til misbrug af hash og stoffer, har gjort, at han ikke husker ret meget af sin hjemløshed, fordi han har været påvirket meget af tiden.

”[...] men igen, det er perioder, jeg ikke som sådan kan huske, fordi jeg har indtaget utrolig mange ting. Det har været rigtig meget amfetamin og hash, og det er en rigtig god mikstur til hukommelsestab [...]” (Rasmus).

Denne udtalelse er værd at bemærke i forhold til, hvor valide Rasmus’ fortællinger dermed kan siges at være, men dette kommer jeg tilbage til i kapitel 8.

5.5.2 Frihed

En interessant ting, som Mads fortæller om, er den frihed, han oplevede, da han var hjemløs og det særlige fællesskab, der er blandt hjemløse, som jeg har været inde på tidligere i analysen,

”Jeg oplevede en enorm frihed, som betyder meget for mig, og jeg oplevede også, at selvom der er råt på bunden, er der også en form for fællesskab, selvom der ikke er så meget tolerance, så er der alligevel et stærkt fællesskab. [...] fordi det er ligesom, når du har mistet alt, både venner og familie, og jeg mistede faktisk også mine ejendele [...] og når du ligesom ikke har mere, så kommer det som sådan en frihed. Du er ikke bundet til noget, du er ikke knyttet til nogen ting, det var sådan en speciel frihedsfølelse, som egentlig var meget dejlig [griner], men det er sådan en dobbeltsidet ting, fordi det er dejligt, at nu er du så fucked up, at der ikke er nogen, der regner med dig, men det gør også ondt, at der ikke er nogen der regner med dig” (Mads).

Selvom Mads har levet isoleret og har været ekskluderet fra samfundet, har han alligevel oplevet den frihed, han fortæller om, som betød meget for ham. Han fortæller desuden, at han nogen gange savner den frihed, han havde, da han var hjemløs, men at det er svært at forklare, for da han var i hjemløsheden, syntes han bestemt ikke, det var sjovt, men det er igen det, jævnfør Goffman, med, at når man får ting på afstand og ser dem ud fra en retrospektiv fortolkning, så ser man nogle andre ting, end man ellers ville have gjort.

5.5.3 Hverdagen er stadig svær

På trods af, at informanterne ser tilbage på deres hjemløshed og kan se, de har fået positive oplevelser med derfra, så er deres liv ikke blevet en dans på roser, bare fordi de er kommet på den anden side og har fået et hjem. Mads fortæller:

”Jeg tror, det er, fordi jeg har levet, altså efter jeg sprang ud som trans, har jeg jo levet isoleret og ikke haft med omverdenen at gøre. Jeg har ikke åbnet min post, jeg har ikke villet forholde mig til omverdenen, fordi jeg bare har villet skjule mig. Og så efter seks år er det bare enormt svært at interagere med mennesker igen, også fordi mit netværk har været så lille, så det er meget få mennesker, jeg har

set. Det er bare enormt svært at agere, det skal man lige lære igen på en eller anden måde. Det tager lige lidt tid” (Mads).

Mads har brændt mange broer til venner og bekendte, da han var hjemløs, på grund af sit misbrug, og hans netværk, efter han har fået egen bolig, er stadigvæk meget lille. Han har to gode venner, som han ser engang imellem, og ellers er det kontaktpersonen og psykiateren fra det ACT-team, han har omkring sig til at hjælpe med at få en normal tilværelse igen. Ligesom at Mads kæmper med nogle psykiske følger, så fortæller Rasmus også, at han muligvis har nogle psykiske ting, og at han gerne, på et eller andet tidspunkt, vil have professionel hjælp til at få bearbejdet den tid, han havde som hjemløs og de mange svigt, han har været udsat for i form af en alkoholisk far og et system, der ikke rigtig var der efter hans mors sygdom og død.

5.5.4 Hvad skal der ske nu?

Til slut i begge mine interviews spurgte jeg ind til, hvad informanterne gerne vil opnå med deres liv. Igen er der nogle ligheder i deres fortællinger, og de giver begge to udtryk for, at det, de drømmer om i fremtiden og gerne vil opnå med deres liv, er nogle ønsker, de har qua deres oplevelser som hjemløse. De nævner for eksempel begge to, at materialistiske ting ikke betyder noget for dem, hvilket nok kommer af de hårde oplevelser, de har været igennem, hvor det først og fremmest har handlet om at overleve.

Rasmus fortæller, hvad der foregår i hans liv lige nu, og hvor han gerne vil have det skal føre hen:

”Jeg prøver ved siden af [skolen, red.] at begynde at sælge nogle hjemmesider og tilbyde min tekniske snilde. Jeg er kun lige begyndt, jeg har kun lige fået lavet en portefølje hjemmeside og er i gang med at lave noget gratis, sådan så jeg kan vise folk, hvad jeg kan, så jeg helt kan stoppe med at gå på uddannelse og få SU og lade være med at være statsstøttet og så bare tjene mine egne penge. Så det er sådan min hverdag ser ud lige pt., jeg prøver et eller andet sted at blive selvstændig” (Rasmus).

På trods af de svigt, som jeg tidligere i analysen var inde på, Rasmus har oplevet, er han lige nu i gang med en ungdomsuddannelse, men som han selv fortæller, så ønsker han at kunne

leve af at lave hjemmesider, så han ikke behøver gå i skole og få penge fra staten. Da jeg spørger Rasmus, hvad han gerne vil opnå med sit liv, svarer han følgende:

"[...] at effekten af mit liv medfører flere positive ting end negative og mine interesser [...] på grund af, at jeg har været hjemløs og så videre, det er at hjælpe mennesker. Jeg har selv prøvet ikke at kunne få hjælp, så det er bare en følelse, jeg ikke vil have andre skal have, så det er det, jeg gerne vil opnå. Jeg vil gerne opnå et positivt indspark på eksistensen [...] og så, at jeg ikke med vilje kommer til at forværre menneskers liv eller gør at andre mennesker ikke kan få hjælp, så er jeg glad, det er det jeg vil opnå med mit liv." (Rasmus).

Rasmus nævner, at han gerne vil hjælpe andre mennesker, fordi han selv har prøvet at være den, der ikke kunne få hjælp. Mads' fortælling, om hvad han gerne vil opnå med livet, og hvad et godt liv er for ham, læner sig delvist op ad Rasmus' fortælling. Mads fortæller følgende:

"Jeg vil gerne være noget for andre, fordi for mig er det det, der giver mening i tilværelsen. Jeg er ret ligeglad med materialistiske ting, jeg er ligeglad med, om jeg bliver rig eller fattig, bare der er til det, man har brug for" (Mads).

[...] jeg vil gerne yde, det jeg kan til samfundet og betale min skat og alt det der. Jeg har brug for også at være noget værd for samfundet, det er vigtigt for mig [...]" (Mads).

Da jeg spørger ind til Mads' nuværende situation fortæller han følgende:

"Jeg er super glad for mit ACT-team, jeg føler virkelig, de har hjulpet mig, især også min psykiater, som har fået mig ind på sexologisk klinik igen, fordi for mig er det vigtigste i verden at få fjernet mine bryster, så kommer alt andet derefter. Så jeg er bare så glad for at få noget støtte nu, også fordi jeg har haft min kontaktperson med som bisidder derinde. De har hjulpet mig utrolig meget, jeg føler virkelig det går fremad. Det går langsomt, der er mange ting, jeg har svært ved endnu, men det går i hvert fald fremad, det er så dejligt" (Mads).

Mads fortæller herudover, at han har fået meget mere mod og håb på fremtiden, fordi det nu endelig ser ud til, at han, med hjælp fra psykiateren og kontaktpersonen fra ACT-teamet, kan blive indstillet til en operation på sexologisk klinik, hvor han kan få fjernet sine bryster.

5.5.5 Delkonklusion

Denne sidste del af analysen har været væsentlig i forhold til, at det er vigtigt at huske på, at informanternes fortællinger er fortalt ud fra en retrospektiv fortolkning, og at mange af de ting, de siger, muligvis ville være anderledes, hvis jeg havde interviewet dem, mens de stadig var hjemløse. De positive oplevelser, begge informanter her beretter om at have fået med sig fra deres hjemløshed, er oplevelser, som de højst sandsynlig ikke ville have fået øje på, hvis de stadig var i hjemløsheden. Særligt her er retrospektive fortællinger givende, fordi de netop kan se tilbage på en tid og ikke kun fokusere på de negative oplevelser, som var altoverskyggende, da de var i hjemløsheden. Både Mads og Rasmus fortæller om, at de nu, efter at være kommet ud på den anden side, står som to stærkere individer og har fået en masse personlige egenskaber, de kan tage med videre. Rasmus fortæller, at han gennem tiden som hjemløs har modtaget en masse brugbare råd og værktøjer til, hvordan han kan komme frem i livet og udfolde sin kønsforståelse på den måde han ønsker. Mads fortæller at det positive han har fået ud af sin tid som hjemløs har været at det er en periode der har gjort ham stærkere. Han oplevede for første gang i sit liv at føle sig helt alene i verden, fordi der hverken var familie eller venner til at hjælpe, men han fandt ud af, at han alligevel kunne klare sig og komme igennem den hårde periode det var at være hjemløs. Dog viser det sig også gennem analysen, at de begge to er kommet ud på den anden side med nogle psykiske mén, som de endnu ikke har fået bearbejdet. Om det er deres tid som hjemløse og/eller LGBTQIA-personer, der har forårsaget de psykiske mén, eller om det skyldes at de kommer fra barndomshjem som har været præget af vold, alkoholisme og sygdom, kan være svært at konkludere. Deres fortællinger, om hvad de gerne vil opnå med livet, vidner om, at det at have været hjemløs i en længere periode af ens liv sætter nogle spor. De vil begge to gerne være noget for andre, både for deres medmenneskers skyld, men i særdeleshed også for at føle, at de er noget værd for samfundet. En værdsættelse, som ligger meget langt fra livet som hjemløs LGBTQIA-person.

6. Konklusion

Formålet med nærværende speciale har været at få et detaljeret indblik i tidligere hjemløse LGBTQIA-personers livsfortællinger, som kan bidrage med viden om en målgruppe, der er underbelyst i en dansk kontekst. Jeg har derfor foretaget en fænomenologisk undersøgelse af, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden. Jeg har gennem analysen i forrige kapitel fokuseret på følgende: informanternes søgen efter identitet gennem livet samt deres bevidste brug af forskellige identiteter; deres vej til hjemløsheden samt deres udsathed i form af misbrug under hjemløsheden; de negative og positive oplevelser de har haft under hjemløsheden qua deres position som LGBTQIA-person; de svigt og den manglende anerkendelse de har oplevet fra professionelle aktører; de retrospektive fortællinger som kommer fra informanterne.

Fælles for begge informanter er at de har haft et misbrug af enten alkohol, hash og/eller stoffer under hjemløsheden. For Mads var det alkoholmisbruget, der var en af årsagerne til hans hjemløshed, hvor det for Rasmus var hans brug af hash der endte med at søsteren smed ham ud. Til denne del af analysen har jeg kunnet anvende Beckers teori om afvigelse til at belyse, at begge informanter har haft en adfærd, der er blevet opdaget og stemplet som afvigende af de personer, der var omkring dem. Årsagerne til deres hjemløshed skal dermed ikke findes i deres position som LGBTQIA-person, men snarere i det omgivende samfunds regler og rammer for, hvilken adfærd der er legal, og hvilken adfærd der ses som afvigende. Analysen viser dog, at positionen som LGBTQIA-person har givet informanterne nogle problemer under og efter hjemløsheden. Det har som sådan ikke været deres position som hjemløs i sig selv, der har været problematisk, men grundet deres position som LGBTQIA-personer oveni hjemløsheden, har de oplevet nogle særlige udfordringer og er blevet dobbeltmarginaliserede. Til at belyse dette har begrebet intersektionalitet været anvendt, da det hjælper med at vise den dobbeltmarginalisering informanterne har været udsat for, fordi kategorierne hjemløs og LGBTQIA i en sammenfletning har skabt problemer for informanterne. Qua sin position som transkønnet har Mads følt sig særligt udsat da han boede på herberg, hvor han var vidne til, hvordan andre hjemløse verbalt overfaldt en transkønnet kvinde. Af frygt for at andre, både på herberget, men også da han overnattede hos venner og

bekendte, skulle opdage hans transkønnethed, har Mads levet meget isoleret og ikke haft nogle nære sociale relationer overhovedet under sin hjemløshed. Rasmus har mærket på egen krop, hvordan hans position som LGBTQIA-person er blevet betragtet som et stigma. Han var en del af en omgangskreds lige da han blev hjemløs, hvor han hurtigt fandt ud af at det ikke var acceptabelt at positionere sig som LGBTQIA-person, og han var udsat for både verbale overgreb og voldelige episoder. Disse verbale overgreb og voldelige episoder mod LGBTQIA-personer i hjemløsemiljøet dokumenteres ligeledes i afsnit 1.2, dog ikke i en dansk kontekst. Informanternes fortællinger vidner om, at der er et hierarki omkring disse stigmatiserede identiteter hvor det er mere acceptabelt at være hjemløs end det er at være LGBTQIA-person og at de hjemløse selv desuden begynder at stigmatisere på grund af positionen som LGBTQIA-person. Dette dokumenteres ligeledes i forskningen fra Storbritannien, der blev præsenteret i afsnit 1.2, som viser, at unge LGBT-personer ofte bliver ekskluderet fra de eksisterende grupper af hjemløse. Ovenstående, omkring stigmatisering, er jeg kommet frem til i analysen ved hjælp af Goffmans stigmatteori, som har været anvendt til at belyse, hvordan Mads har været vidne til at transkønnede på herberg bliver stigmatiseret og hvordan Rasmus har oplevet stigmatiseringen og diskriminationen på egen krop.

Udover alle de negative oplevelser informanterne fortæller om, oplevede de også et helt særligt fællesskab blandt hjemløse, dog på to vidt forskellige måder. Mads oplevede det, ved at være vidne til at der var et stærkt fællesskab blandt andre hjemløse, men var ikke selv en del af det, da han isolerede sig grundet sin transkønnethed. Rasmus derimod oplevede selv, da han flyttede til en ny by og blev en del af et hjemløsemiljø, at der var et helt særligt fællesskab blandt hjemløse og hans netværk blev større. I forhold til fællesskabet som begge informanter beskriver, samt deres sociale relationer under hjemløsheden, har det været givende at anvende begreberne social udsathed og social marginalisering, da sociale relationer har indvirkning på, hvorvidt Mads og Rasmus har kunnet betegnes som socialt ekskluderede under deres hjemløshed.

Der er ingen tvivl om at de negative oplevelser både Mads og Rasmus har været udsat for, fordi deres omgangskreds eller andre hjemløse ikke har accepteret dem grundet deres position som LGBTQIA-person, er noget der har sat sig dybt i dem. De giver dog begge to udtryk for, at der hvor de faktisk har følt sig allermest svigtet eller set ned på, har været i interaktionen med professionelle aktører. For at belyse dette har jeg i analysen anvendt

Honneths teori om anerkendelse og krænkelse, da denne har kunnet give et billede af, hvilken betydning disse oplevelser har haft for Mads' og Rasmus' selvværd og sociale integration. Deres fortællinger omkring svigt og manglende anerkendelse fra professionelle, har dog været meget forskellige. Mads' oplevelse har været at det var svært for ham at forstå at professionelle på et herberg, ikke kunne skelne mellem termene ham/hende når de skulle tale til ham fordi han var transkønnet. Han giver udtryk for at han opfatter dette som værende dårligt professionelt arbejde fra socialarbejdernes side og at der mangler en større indsigt i LGBTQIA-området. Rasmus har flere gange oplevet store svigt, og grunden til han har oplevet det i langt højere grad end Mads, kan være fordi han har været under 18 år da han blev hjemløs og dermed har været i en meget udsat position, da hans mor var dødssyg og hans far var alkoholiker. Det der har ramt ham hårdest personligt, har dog været den manglende anerkendelse af hans person som LGBTQIA på de ungdomsuddannelser han har forsøgt at tage efter sin hjemløshed. Her er han blevet mødt med krænkelse fra lærere, som ikke har kunnet sætte sig ind i at der overhovedet er noget ud over den cisheteronormative forståelse af køn og seksualitet og har i værste tilfælde måttet droppe ud af uddannelsen.

Måden hvorpå informanterne har søgt efter deres identitet gennem livet har været vidt forskellige, hvilket også afspejler deres fortællinger da Mads har levet meget isoleret, hvor Rasmus har stået ved sin position som LGBTQIA-person og fundet andre omgangskredse, hvis dem han var sammen med ikke kunne acceptere ham, som den han er. Mads præsenterer sig selv som en der har vanskeligt ved at kontrollere sin situation og have retten til selv at definere den, da han endnu ikke har fået fjernet sine bryster og tidligere er blevet afvist af sexologisk klinik til denne operation. Rasmus præsenterer derimod sig selv som en, der har kontrol over sin situation og selv definerer den, da han meget tidligt i sit liv nærmest valgte at han ville have en flydende kønsforståelse. Rasmus har meget bevidst under sin hjemløshed brugt forskellige identiteter alt efter, hvad der kom ham mest til gavn. Han har for eksempel forsøgt at ligne en hvid heteroseksuel mand, når han skulle stjæle i butikker, da det gjorde at han ikke blev opdaget, fordi han ikke lignede en hjemløs. Mads' bevidste brug af forskellige identiteter kommer til udtryk, når det handler om sexologisk klinik, hvor han gerne vil indstilles til en operation, for at få fjernet sine bryster. Her lægger han bevidst låg på den psykiske lidelse, han mener at have, da han ved, at han er nødt til at kontrollere det indtryk, han giver af sig selv, for at have forhåbninger om, at blive indstillet til en operation fordi dette

kræver, at man ikke har en psykisk diagnose. Til at belyse de måder, hvorpå Rasmus og Mads har brugt forskellige identiteter under og efter deres hjemløshed, har det været naturligt at anvende Goffmans rollebegreber samt hans begreb om indtryksstyring.

Udover det fællesskab de hver især har erfaret der er blandt hjemløse, fortæller de begge to om de positive ting de har fået ud af hjemløsheden. De positive ting begge informanter her beretter om at have fået med sig fra deres hjemløshed, er noget som de højst sandsynlig ikke ville have fået øje på, hvis de stadig var i hjemløsheden. Det har derfor været væsentligt at trække på det Goffman skriver om at historiske livsforløb ofte er udsat for en retrospektiv fortolkning og have det in mente i forhold til informanternes fortællinger gennem hele analysen. Både Mads og Rasmus giver udtryk for, at de står som to stærkere individer efter at være kommet ud på den anden side, og de har fået en masse personlige egenskaber, de kan tage med videre. Rasmus fortæller, at han gennem tiden som hjemløs har modtaget en masse brugbare råd og værktøjer til, hvordan han kan komme frem i livet og udfolde sin kønsforståelse på den måde han ønsker. Mads fortæller, at det positive han har fået ud af sin tid som hjemløs, har været at det er en periode der har gjort ham stærkere. Han oplevede for første gang i sit liv at føle sig helt alene i verden, fordi der hverken var familie eller venner til at hjælpe, men han fandt ud af, at han alligevel kunne klare sig og komme igennem den hårde periode det var at være hjemløs. Dog viser det sig også gennem analysen, at de begge to er kommet ud på den anden side med nogle psykiske mén, som de endnu ikke har fået bearbejdet. Om det er deres tid som hjemløse og/eller LGBTQIA-personer, der har forårsaget de psykiske mén, eller om det skyldes at de kommer fra barndomshjem som har været præget af vold, alkoholisme og sygdom, kan være svært at konkludere. Deres fortællinger om hvad de gerne vil opnå med livet, vidner om at det at have været hjemløs i en længere periode af ens liv, sætter nogle spor. De vil begge to gerne være noget for andre, både for deres medmenneskers skyld, men i særdeleshed også for at føle at de er noget værd for samfundet. En værdsættelse som sjældent findes i livet som hjemløs LGBTQIA-person.

7. Diskussion af specialets fund

I dette kapitel vil jeg se nærmere på kvaliteten af de fund, nærværende speciale er kommet frem til. Først vil jeg tage udgangspunkt i undersøgelsens troværdighed, bekræftbarhed og overførbarhed, hvorefter jeg vil diskutere betydningen af de metodiske og teoretiske valg, jeg har truffet i forbindelse med undersøgelsen.

Når en undersøgelses kvalitet skal sikres, bruges begreberne reliabilitet, validitet og generaliserbarhed ofte inden for kvantitative undersøgelser. Når det handler om kvalitative undersøgelser, er det dog mere hensigtsmæssigt at bruge begreberne troværdighed, bekræftbarhed og overførbarhed (Thagaard, 2010:176). Troværdighed indebærer at beskrive og gøre det gennemsigtigt, hvordan dataene i undersøgelsen er fremkommet, samt beskrive relationen til informanterne i undersøgelsen og reflektere over, hvilken betydning dette har haft for resultatet (Thagaard, 2010:185f). I forhold til troværdigheden i nærværende undersøgelse, mener jeg at have gjort indsamlingen af mine data så gennemsigtig som mulig, idet jeg har beskrevet denne proces grundigt i afsnit 3.2. Jeg kendte ikke informanterne på forhånd, men jeg føler, at de begge to har været åbne og ærlige i deres fortællinger. Det kan være svært at skabe en tillidsfuld relation på den korte tid, man sidder overfor en informant, men i det her tilfælde tror jeg, det har været en fordel, at informanterne har kendt de medarbejdere i projekt UDENFOR, som har henvist mig til informanterne. Både fordi medarbejderne i projekt UDENFOR på denne måde bliver en form for fælles bekendte mellem informanterne og jeg, og fordi informanterne ved at jeg er "godkendt" af medarbejderne og er en del af organisationen.

Bekræftbarheden handler om at forholde sig kritisk til de tolkninger, undersøgelsen fører til, samt om undersøgelsens resultater kan bekræftes af anden forskning. Derudover indebærer bekræftbarheden, at undersøgerens positionering i det felt, der undersøges, har betydning for de tolkninger, der kommer frem (Thagaard, 2010:187f). Jeg har i analysen, de steder det var muligt, bekræftet informanternes fortællinger ved at inddrage den forskning, som blev præsenteret i afsnit 1.2, 2.1 og 2.3.3. Derudover har jeg været meget opmærksom på, at informanternes fortællinger bærer præg af en retrospektiv fortolkning, hvilket kan have indvirkning på de tolkninger, undersøgelsen har ført til. I forhold til min positionering i feltet,

har jeg reflekteret over, hvilken betydning det har haft for undersøgelsen. Da jeg startede denne undersøgelse, havde jeg hverken forhåndskendskab til hjemløsemiljøet eller LGBTQIA-miljøet, så min position i denne undersøgelse har været udenfor stående. Dette kan både være en ulempe og en fordel. Thagaard (2010) beskriver, at hvis en forsker har forhåndskendskab til det felt, der undersøges, så har vedkommende et bedre udgangspunkt for forståelsen af de fænomener, der undersøges. Til gengæld kan det også medføre, at forskeren overser noget i tolkningen af empirien, hvis det afviger fra hans eller hendes egne erfaringer, hvilket kan føre til manglende nuancer i analysen (Thagaard, 2010:188). Det, at jeg er gået ind i dette felt som udenfor stående, har gjort, at jeg har været ekstra opmærksom på mit sprogbrug, mit blik og interaktionen med informanterne, da jeg ikke ønskede at såre eller stigmatisere nogen. Dette ville jeg nemt kunne komme til, fordi mit udgangspunkt for forståelsen af det fænomen, jeg har undersøgt, netop ikke var ret godt, da jeg startede undersøgelsen. For at undgå denne stigmatisering, hvilket jeg føler er lykkedes, har jeg været opmærksom på, hvilke ord informanterne brugte når de omtalte sig selv, for derefter at bruge de samme ord. Hvis der har været ord eller begreber under interviewet, som jeg var i tvivl om, var acceptabelt for informanterne at jeg anvendte, har jeg meget åbent spurgt dem, om det var i orden at jeg brugte det ord eller om de foretrak noget andet. Derudover gjorde jeg mig mange tanker inden de to interviews omkring, hvem det var jeg skulle møde, særligt omkring Mads og hans transkønnethed. Jeg gjorde mig tanker omkring, hvilket udseende jeg kunne forvente at møde, for netop ikke at stå i en situation, hvor jeg kom til at se overrasket ud, da det ville have været en mulig faktor der kunne føre til stigmatisering.

Overførbarheden handler om, om den forståelse, der udvikles inden for denne undersøgelse, også er relevant i andre situationer (Thagaard, 2010:191f). Som jeg skrev i indledningen af nærværende speciale, har formålet med denne undersøgelse ikke været statistisk generaliserbarhed, men i stedet at få et detaljeret indblik i informanternes livsfortællinger, som kan bidrage med viden om en målgruppe, som er underbelyst i en dansk kontekst. Jeg mener dog, at flere af pointerne, som kom frem i analysen, kan generaliseres analytisk. Det vil sige, at de kan være vejledende i forhold til, hvordan andre hjemløse LGBTQIA-personer oplever deres hverdagsliv. Analysen sandsynliggør, at der er et vist hierarki blandt hjemløse, hvor man ikke ligger særlig højt i hierarkiet, hvis man er LGBTQIA-person. Dette er medvirkende til at LGBTQIA-personer, som er en del af hjemløsemiljøet, er i en særligt udsat

position, da de bliver dobbeltmarginaliserede. Derudover sandsynliggør analysen at hjemløse LGBTQIA-personer er i risiko for at blive udsat for både verbale overgreb og vold, hvis deres stigma som LGBTQIA-person bliver synligt. Analysen sandsynliggør ligeledes at der på herberg og andre botilbud for hjemløse, er en manglende indsigt i det at positionere sig som LGBTQIA-person, og at socialarbejderne på feltet mangler viden om denne målgruppe.

Jeg vil nu se nærmere på nogle af de metodiske og teoretiske valg, jeg har truffet, som har betydning for de fund, analysen giver anledning til. Valget af specialets metodiske tilgang, hvor jeg har anvendt semistrukturerede livsverdensinterview og ligeledes det, at informanterne har været tidligere hjemløse, har haft betydning for mine fund. Med denne metodiske tilgang har jeg udelukkende fokuseret på informanternes retrospektive fortællinger om deres oplevelser. Informanternes retrospektive fortællinger har haft en positiv virkning i forhold til at give et nuanceret indblik i, hvordan hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark oplever deres hverdagsliv. De positive oplevelser, informanterne havde under deres hjemløshed, er oplevelser, de kan fortælle om, fordi de netop har fået hjemløsheden på afstand og kan reflektere over den på en anden måde, end de ville kunne, hvis de havde været hjemløse på interviewtidspunktet. I forhold til at informanterne har været påvirkede af rusmidler meget af tiden som hjemløse, kan det selvfølgelig diskuteres, hvor valide deres fortællinger er. Jeg er dog af den opfattelse, at selvom informanterne har været påvirkede meget af tiden, så sidder de oplevelser og konkrete historier, de har fortalt om, så indgroet i dem, at det ikke er noget, de har fundet på. Det kan ligeledes diskuteres, hvor stor værdi en undersøgelse, som er baseret på to interviews, har, men jeg mener, at denne undersøgelse har stor værdi, da den bidrager med vigtig viden på et felt, som endnu ikke er belyst i en dansk kontekst. Det emne, jeg har berørt, er et emne, hvori der indgår nogle meget følsomme problematikker, og jo mere følsomme problematikker, der undersøges, jo sværere er det at finde informanter, der vil fortælle deres historie, hvilket også kan have en betydning i forhold til, at det er et underbelyst felt.

Ligesom den retrospektive tilgang til informanternes fortællinger har haft betydning for de fund, jeg er kommet frem til, har mine teoretiske valg også haft betydning. For det første har det haft betydning for undersøgelsen, at jeg har valgt en empirinær tilgang, hvilket betyder, at de teorier, jeg har valgt, er valgt på baggrund af mine empiriske fund og de temaer, som kom frem via meningskondenseringen af empirien. Jeg har således ikke søgt bestemte fund, men i

stedet ladet empirien være styrende for, hvilke teorier jeg har fundet relevant. Når det er sagt, betyder det dog ikke, at jeg ikke kunne have valgt anden teori, som informanternes udsagn også kunne forstås ud fra. For eksempel betyder mit valg af Goffman og Becker, som begge kan karakteriseres som stempelingsteoretikere, at fokus har været på, hvorfor informanterne er blevet set som afvigere, og ikke hvorfor de har haft denne afvigende adfærd. Der har altså været fokus på omgivelsernes definition af bestemte handlinger som afvigende og ikke informanternes eget perspektiv på, hvorfor de har haft denne adfærd. Mit valg af Honneth, som er kritisk teoretiker, har haft den betydning at der i afsnit 5.4 har været fokus på en kritisk analyse af samfundets sociale praksis overfor hjemløse LGBTQIA-personer. Her har der, ligesom med valget af Goffman og Becker, været fokus på omgivelsernes/samfundets handlinger og altså ikke på aktørperspektivet.

Som en afslutning på dette kapitel synes jeg, det er relevant at diskutere, hvorvidt den forforståelse, jeg havde af at de problemer, som den udenlandske forskning skildrer, ligeledes ville være at finde i en dansk kontekst. Jeg har gennem hele undersøgelsen haft sat denne forforståelse i parentes, da jeg har haft et fænomenologisk udgangspunkt, men jeg vil alligevel tage den op til diskussion. Der er ingen tvivl om, ud fra resultaterne i nærværende speciale, at hjemløse LGBTQIA-personer er i en særligt udsat position, og at det er et felt, der er brug for meget mere viden omkring. Den udenlandske forskning har dog fokus på, at årsagen, til at de unge LGBT-personer bliver hjemløse, er på grund af deres seksualitet eller kønsidentitet/-forståelse, hvilket viser sig ikke at stemme overens med nærværende speciales resultater. Disse resultater peger snarere på, at det har været informanternes brug/misbrug af alkohol/hash, som har været den primære årsag til hjemløsheden, og de oplevelser, som informanterne fortæller om at have haft qua deres position som LGBTQIA-person, er først blevet en problemstilling, da de var i hjemløsheden. Uoverensstemmelsen mellem den udenlandske forskning og resultaterne fra nærværende undersøgelse kan skyldes, at vi i Danmark, som jeg antog tidligere, er mere tolerante overfor LGBTQIA-personer end de er i USA, Storbritannien og Canada, hvor den udenlandske forskning kommer fra.

8. Perspektivering

Jeg har i de forrige to kapitler konkluderet, hvordan tidligere hjemløse LGBTQIA-personer i Danmark har oplevet deres hverdagsliv under hjemløsheden, samt diskuteret specialets fund og valget af metode og teori. Dette sidste kapitel perspektiverer, hvilke problemstillinger der, ud fra nærværende undersøgelse, ville være interessante at undersøge nærmere.

Mit håb med nærværende speciale er som sagt, at det kan være med til at åbne op for et felt, der indtil nu har været meget lukket og svært at få adgang til, og at den begrænsede, men vigtige viden, som her er kommet frem, kan give inspiration til at åbne op for forskning på feltet i en dansk kontekst. En sådan forskning kan forhåbentlig medvirke til at forbedre det sociale arbejdes praksis på feltet og give en endnu bedre og mere dybdegående indsigt i LGBTQIA-problematikken, end jeg har formået med denne undersøgelse. Det er gennem analysen blevet tydeligt, at informanterne har oplevet, at professionelle aktører på feltet mangler indsigt i de problematikker, der kan være forbundet med at positionere sig som LGBTQIA-person. Her skal det dog bemærkes, at der kan være forskellige problematikker alt efter, hvor man positionerer sig inden for LGBTQIA. I nærværende speciale har der vist sig at være mange ligheder mellem informanternes oplevelser af deres hverdagsliv som hjemløse, men der har også været forskelle. For eksempel har Mads oplevet en meget stor ensomhed qua hans position som transkønnet, da han har levet isoleret for ikke at blive miskrediteret, hvilket Rasmus, med en flydende kønsforståelse, ikke giver udtryk for at have oplevet. Undersøgelsen om LGBT-personers levevilkår, som blev præsenteret i afsnit 2.3.3, giver ligeledes et billede af, at der kan være forskellige problematikker forbundet med, om man positionerer sig som lesbisk, bøsse, biseksuel eller transkønnet. Dette ville derfor være interessant at gå mere i dybden med i forhold til videre forskning på feltet omkring hjemløse LGBTQIA-personer. Ligeledes ville det være interessant at se på, om der er forskel på hjemløse LGBTQIA-personers oplevelser af deres hverdagsliv afhængig af, om det er mænd eller kvinder. I nærværende speciale har det desværre kun været muligt, at få mændenes fortællinger. Ovenstående ville kunne afdækkes ved blot at gentage nærværende undersøgelse, men med et større datagrundlag i form af flere informanter.

I analysen fremgår det, at kroppen fylder meget i informanternes fortællinger. Da nærværende speciale ikke har et socialkonstruktivistisk udgangspunkt, er denne problemstilling ikke blevet behandlet. Dermed ikke sagt, at det ikke er en vigtig problemstilling at få belyst i forhold til dette felt. Til dette formål ville det, ud fra informanternes fortællinger, være nærliggende at anvende Judith Butler og hendes syn på køn, som noget vi performer. Butlers bog 'Gender Trouble' handler om at gøre op med den forestilling, der er om sammenhængen mellem biologisk og socialt køn. Ifølge Butler er det diskursen, der muliggør og begrænser vores opfattelse af køn (Butler, 1990). En dybdegående undersøgelse af denne problemstilling vil muligvis kunne bidrage positivt til de refleksioner, som socialarbejdere på feltet har over egne forestillinger om køn, når det kommer til arbejdet med hjemløse LGBTQIA-personer. Forsknings- og praksisfeltet bør arbejde sammen om at modvirke den diskrimination og stigmatisering, som informanterne i nærværende speciale er udsat for på baggrund af den cisheteronormative forestilling, der er om køn og seksualitet i Danmark. Dette kræver dog først og fremmest, at der åbnes op for forskning på dette felt.

9. Litteraturliste

9.1 Udgivelser

Abramovich, I. A. (2012): *No Safe Place to Go. LGBTQ Youth Homelessness in Canada: Reviewing the Literature*. Canadian Journal of Family and Youth, 4 (1)

Andersen, J. & Larsen, J. E. (2016): *Fattigdom og social eksklusion*. I: Møller, I. H. & Larsen, J. E. (red.). Socialpolitik. Hans Reitzels Forlag, 4. udgave

Asmund, B. & Jensen, P. H. (1998): *Privilegering af perspektiver – en refleksion over begrebskonstruktionerne inklusion/eksklusion og integrering/marginalisering i den sociologiske iagttagelse*. Dansk Sociologi, nr. 2

Becker, H. S. (2005 [1963]): *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. Hans Reitzels Forlag

Benjaminsen, L. & Lauritzen, H. H. (2015): *Hjemløshed i Danmark 2015*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Berg-Sørensen, A. (2010): *Hermeneutik og fænomenologi*. I: Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. (red.). Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning. Hans Reitzels Forlag, 2. oplag

Birkler, J. (2005): *Videnskabsteori*. Munksgaard Danmark

Brandt, P. (1992): *Yngre hjemløse i København*. FADL's forlag

Brinkmann, K. (2014): *Det kvalitative interview*. Hans Reitzels Forlag

Butler, J. (1990): *Gender Trouble*. Routledge

Crenshaw, K. (2005) *Intersectionality and Identity Politics: Learning from Violence against Women of Color*. I: Kolmar, W. K. & Bartkowski, F. (red.). *Feminist Theory. A reader*. New York: McGraw Hill

Ejrnæs, M. & Monrad, M. (2013): *Teorier om sociale problemer*. I: Guldager, J. & Skytte, M. (red.). *Socialt Arbejde – teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag

Goffman, E. (2014 [1959]): *Hverdagslivets rollespil*. Samfundslitteratur

Goffman, E. (2016 [1963]): *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. Samfundslitteratur, 2. udgave, 4. oplag

Gransell, L. & Hansen, H. (2009): *Lige og ulige? Homoseksuelle, biseksuelle og transkønnedes levevilkår*. Center for Alternativ Samfundsanalyse

Honneth, A. (2006 [1992]): *Kamp om anerkendelse*. Gyldendals Bogklubber

Hunter, E. (2008): *What's good for the gays is good for the gander: making homeless youth housing safer for lesbian, gay, bisexual, and transgender youth*. *Family Court Review*, 46 (3)

Høilund, P. & Juul, S. (2015): *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag, 2. udgave

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2002): *Erving Goffman. Sociologien om det elementære livs sociale former*. Hans Reitzels Forlag

Jacobsen, M. H. & Kristiansen, S. (2014): *Dramaturgisk sociologi – om Erving Goffmans metafor om vores rollespil i hverdagen*. I: Goffman, E. *Hverdagslivets rollespil*. Samfundslitteratur

Johansen, K. B. H., Laursen, B. & Juel, K. (2015): *LGBT-sundhed. Helbred og trivsel blandt lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Juul, S. & Pedersen, K. B. (2012): *Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet*. I: Juul, S. & Pedersen, K. B. (red.). Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring. Hans Reitzels Forlag

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *InterView*. Hans Reitzels Forlag, 2. udgave, 2. oplag

Larsen, J. E. (2009a): *Forståelser af begrebet social udsathed*. I: Brandt, P., Henriksen, B. L., Jensen, K. B. & Rasmussen, N. C. (red.). Udsat for forståelse. Antologi om socialt udsatte. Rådet for Socialt Udsatte

Larsen, J. E. (2009b): *Marginalisering og levekår*. I: Larsen, J. E. & Mortensen, N. (red.). Udenfor eller indenfor. Hans Reitzels Forlag

Lehn-Christiansen, S. & Holen, M. (2016): *Sammenfiltringer. Intersektionalitet som produktiv og udfordrende tilgang i undersøgelsen af ulighed i sundhed*. I: Lehn-Christiansen, S. et al (red.). Ulighed i sundhed – Nye humanistiske og samfundsvidenskabelige perspektiver. Frydenlund Academic

LGBT Danmark (2015): *LGBT ordbog*. LGBT Danmark, 2. udgave

Lovibond, S. (1995): *Aristotelian ethics and the "enlargement of thought"*. I: Heinaman, R. (red.). Aristotle and moral realism. London: UCL Press

Olsen, R. (2013): *Hjemløshed i udvikling*. I: Guldager, J. & Skytte, M. (red.). Socialt Arbejde – teorier og perspektiver. Akademisk Forlag

O'Reilly, K. (2009): *Key Concepts in Ethnography*. Sage

Rosario, M., Schrimshaw, E. W. & Hunter, J. (2012a): *Homelessness Among Lesbian, Gay, and Bisexual Youth: Implications for Subsequent Internalizing and Externalizing Symptoms*. J Youth Adolesc, 41 (5)

Rosario, M., Schrimshaw, E. W. & Hunter, J. (2012b): *Risk Factors for Homelessness Among Lesbian, Gay, and Bisexual Youths: A Developmental Milestone Approach*. Child Youth Serv Rev, 34 (1)

Schutz, A. (2005 [1972/1976]): *Hverdagslivets sociologi*. Hans Reitzels Forlag

Staunæs D. & Søndergaard, D. M. (2006): *Intersektionalitet – udsat for teoretisk justering*. Kvinder, køn og forskning, nr. 2-3

Tanggaard, L. (2017): *Fænomenologi som kvalitativ forskningsmetode*. I: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red.). Kvalitativ analyse. Syv traditioner. Hans Reitzels Forlag

Thagaard, T. (2004): *Systematik og indlevelse – en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag

The Albert Kennedy Trust (2015): *LGBT Youth Homelessness: A UK National Scoping of Cause, Prevalence, Response and Outcome*.

Van Kersbergen, K. & Manow, P. (2014): *The welfare state*. I: Caramani, D. (red.). Comparative Politics. Oxford University Press

9.2 Websider

[www.apa.org](http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/history.aspx) - <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/history.aspx> - set 04.05.2017

[www.kvinfo.dk](http://kvinfo.dk/nyheder/milepael-transkoennethed-fjernes-fra-listen-over-psykiske-sygdomme) - <http://kvinfo.dk/nyheder/milepael-transkoennethed-fjernes-fra-listen-over-psykiske-sygdomme> - set 04.05.2017

[www.lgbt.dk](http://lgbt.dk/om-os/historie/) - <http://lgbt.dk/om-os/historie/> - set 04.05.2017

[www.min.medicin.dk](https://min.medicin.dk/Medicin/Praeparater/772) - <https://min.medicin.dk/Medicin/Praeparater/772> - set 08.05.2017

[www.socialstyrelsen.dk^a](https://socialstyrelsen.dk/voksne/hjemloshed/housing-first) - <https://socialstyrelsen.dk/voksne/hjemloshed/housing-first> - set 04.05.2017

[www.socialstyrelsen.dk^b](https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-cti/metoden-cti) - https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-cti/metoden-cti - set 04.05.2017

[www.socialstyrelsen.dk^c](https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-icm/metoden-icm) - https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-icm/metoden-icm - set 04.05.2017

[www.socialstyrelsen.dk^d](https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-act/metoden-act) - https://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/udbredelses-og-forankringsprojektet-1/copy_of_udbredelse-af-hjemlosestrategien/metoden-act/metoden-act - set 04.05.2017

[www.sundhed.dk^a](https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/ecstasy-eller-mdma/) - <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/ecstasy-eller-mdma/> - set 08.05.2017

[www.sundhed.dk^b](https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/amfetamin/) - <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/amfetamin/> - set 08.05.2017

[www.sundhed.dk^c](https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/klassiske-psykedeliske-stoffer-inkl-psilocybin-og-lsd/) - <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/narkotiske-stoffer/klassiske-psykedeliske-stoffer-inkl-psilocybin-og-lsd/> - set 08.05.2017

[www.udenfor.dk](http://udenfor.dk/koensidentitet-og-hjemloshed-minoriteten-i-minoriteten/) - <http://udenfor.dk/koensidentitet-og-hjemloshed-minoriteten-i-minoriteten/> - set 30.01.2017

10. Bilagsliste

Bilag 1 – Opslag på Facebook

Bilag 2 - Interviewguide